

Møte torsdag den 15. oktober kl. 10

President: *Kirsti Kolle Grøndahl*

Dagsorden: Sakene på gårsdagens kart
(nr. 3)

Presidenten: Representantene *Fridtjof Frank Gundersen* og *Helene Falch Fladmark*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

– fra representantene *Dag Danielsen*, *Åse Gunhild Woie Duesund*, *Grethe Fossli*, *Gunn Karin Gjøl*, *Leif Lund* og *Ivar Kristiansen* om permisjon fra og med 20. oktober til og med 13. november – alle for å delta i De forente nasjoners 53. ordinære generalforsamlings 2. del i New York

– fra representanten *Olav Akselsen* om permisjon i dagene 21. og 22. oktober for å delta i et møte i Europarådets flyktningkomite i Palermo

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.

2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Aust-Agder fylke: *Alf-Eivind Ljøstad*

For Akershus fylke: *Rikke Lind*

For Hordaland fylke: *Gard Folkvord* og *Sigurd Grytten*

For Nordland fylke: *Søren Fredrik Voie*

For Oslo: *Sissel Dagslet*

For Sør-Trøndelag fylke: *Tore Nordseth*

3. *Rikke Lind*, *Gard Folkvord* og *Sigurd Grytten* innvelges i Lagtinget for den tid de møter for representantene *Grethe Fossli* og *Leif Lund*.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Thorbjørn Jagland (A): Jeg foreslår *Asmund Kristoffersen*.

Presidenten: *Asmund Kristoffersen* er foreslått som settepresident for dagens møte. – Andre forslag foreligger ikke og *Asmund Kristoffersen* anses enstemmig valgt som settepresident.

Man fortsatte behandlingen av

s a k n r . 1

Hans Majestet Kongens tale til det 143. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Trontaledebatten i det norske storting føres i en situasjon med dramatiske internasjonale hendelser.

Balkan har igjen vist seg som et urolig hjørne i Europa. Ja, mer enn det: Det serbiske regimet har gjort seg skyldig i grufulle og omfattende overgrep, drap og menneskerettsbrudd i Kosovo. Mennesker er drevet på flukt. Situasjonen er desperat for mange ettersom vinteren nærmer seg. Verdenssamfunnet kunne ikke sitte stille og se på dette. President *Milosevic* forstår tydeligvis bare ett språk, nemlig makt. Derfor ble det nødvendig for NATO å vedta en aktiveringsordre – med tidsfrist – for en eventuell militær aksjon.

Ved hjelp av denne troverdige trussel har NATO klart å presse president *Milosevic* til å innta en mer konstruktiv holdning. Forhandlingene om en fredelig politisk løsning på konflikten har gitt resultat. Uten en fast, felles holdning fra NATO-landene ville dette neppe vært mulig.

Men vi kan ikke være sikre på at avtalen blir etterlevd. I tilfelle ikke er NATO klar til aksjon.

NATO har igjen demonstrert sin betydning for ivaretagelse av stabilitet og sikkerhet i Europa. Ønsket om å avverge en humanitær katastrofe har vært en avgjørende drivkraft for både FN's krav til partene, for NATOs oppfølging av disse og for den norske regjeringens egne vurderinger. Titusener av flyktninger lever fortsatt under åpen himmel. Disse må reddes. Regjeringen har foreslått å bevilge ytterligere 40 mill. kr til nødhjelpsarbeidet i Kosovo. Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa vil få en sentral rolle i å kontrollere at partene overholder sine forpliktelser. Dette blir en stor utfordring for Norges formannskap i organisasjonen neste år.

Verden rystes av dyp økonomisk krise flere steder – kanskje den største på 50 år.

Finanskrisen som begynte i Asia, rammet først mange utviklingsland og nye markedsøkonomier. Det finansielle sammenbruddet i Russland i august utgjorde så et vendepunkt. Krisen har bredt seg til Latin-Amerika. Brasil blir av mange ansett som en prøvestein. Det arbeides nå for raskt å etablere en internasjonal krisepakke for landet. Håpet er at denne, sammen med nasjonale tiltak for å rette opp statsfinansene, skal gjøre det mulig å løse landets finansieringsproblemer. I motsatt fall er det en utbredt frykt for at flere land i Latin-Amerika får problemer med å oppfylle sine forpliktelser. Også de baltiske land og nye markedsøkonomier i Sentral- og Øst-Europa kan da bli satt under press.

I forbindelse med årsmøtene i Pengefondet og Verdensbanken sist uke har ledere fra de økonomiske stormaktene lansert en rekke ideer for å stabilisere den globale økonomiske situasjonen. En arbeidsgruppe er i gang med utredninger om reformer i det internasjonale finansielle system, en «ny internasjonal finansiell arkitektur». Hovedvekten vil ligge på større innsyn, sterkere finanssektor og bedre krisehåndtering. Målet er å ivareta sentrale interesser og verdier både for Norge og verdenssamfunnet. Dette målet omfatter en bedre demokratisk kontroll med globaliseringen. Det omfatter et vern av et

åpent markedsøkonomisk system til fremme av bærekraftig utvikling, fri handel og langsiktige investeringer i produktiv virksomhet, og det omfatter ikke minst fordeling av godene både nasjonalt og i solidaritet med utviklingslandene.

Det er behov for politisk lederskap for å beskytte finansmarkedene mot seg selv og for å gjenreise investorernes tillit til engasjement i alle deler av verden. Pengefondets evne til å håndtere og forebygge kriser må styrkes raskt. Norge er beredt til å ta sin del av ansvaret for dette.

Frigjøringen av kapitalbevegelsene de siste 20 år har skapt stor dynamikk. Men den pågående krisen har vist at visse begrensninger på kortsiktige kapitalbevegelser er blant de tiltak som nå vurderes internasjonalt av stadig flere. Regjeringen vil derfor ta opp igjen spørsmålet om en global avgift på valutatransaksjoner. Det kan bidra til å dempe kortsiktig valutaspekulasjon og samtidig bli en inntektskilde for internasjonale institusjoner som trenger økt handlekraft. Tidligere har dette forslaget møtt motstand i internasjonale organer, men det kan være i ferd med å endres.

På toppmøtet i Verdens Handelsorganisasjon i mai foreslo jeg en internasjonal konferanse om globalisering. Den planlegges lagt til Oslo på forsommeren 1999. Et nasjonalt forberedelsesseminar vil bli avholdt allerede denne måned. Regjeringen ønsker at Norge aktivt skal bidra til den internasjonale debatten om hvordan globaliseringens fordeler kan utnyttes og ulempene motvirkes.

Også i mandatet for Maktutredningen har spørsmålet om globaliseringens konsekvenser fått en sentral plass. Forskergruppen ble oppnevnt av Regjeringen i mars og er allerede godt i gang med sitt arbeid.

De internasjonale markedsaktørene trenger rammevilkår som bedre sikrer sentrale verdier og fellesskapsinteresser. Vi må tilstrebe et system der det blir bedre sammenfall mellom egeninteresse og allmenninteresse, mellom det økonomisk lønnsomme og det etisk riktige. Det er en viktig side av verdidebatten.

Regjeringen har gjennom oppnevningen av Verdikommisjonen søkt å stimulere verdidebatten på bred basis. Etter få måneders virke har den allerede bidratt til fornyet verdidebatt i mange sammenhenger. Flere organisasjoner er trukket med i kommisjonens prosjekter. Debatten forplanter seg rundt omkring, på skoler og arbeidsplasser, i lokalsamfunn og familier. Prosjektene spenner fra barneoppdragelsens vilkår og mediepåvirkning til etiske sider ved forvaltningen av petroleumsressursene, fra ungdommens framtid forventninger til sikring av menneskeverd og omsorg for døende kreftpasienter.

Skal vi få et bedre samfunn, kan vi ikke bare kreve. Vi må også yte. Samfunnet kan ikke hvile bare på krav. Det må også bygges på plikter. Men pliktfølelse krever et moralsk fundament i den enkelte. Den kan best nærkes i en kultur preget av respekt for menneskeverdet og gjensidig ansvar for hverandre, av solidaritet og nestekjærlighet. De kristne og humanistiske verdier gir den beste forankring for en slik kultur.

Sentrumsregjeringen har nå virket i ett år. Det har satt sitt preg på den politiske dagsordenen: Vi har fått en ny verdidebatt. Familierpolitikken har kommet i fokus. Småbarnsfamiliene har fått økt valgfrihet. Distriktspolitikken har fått en ny giv. En handlingsplan for mindre bedrifter er lagt fram. Arbeidet for større åpenhet, fornyelse og modernisering av forvaltningen er godt i gang. Minstepensjonistene har fått et skikkelig løft. Innsatsen økes kraftig i helsesektoren. Det føres en mer human flyktning- og asylpolitikk. Det er lagt fram en omfattende plan for gjeldslette for utviklingsland. –For bare å nevne noen av sakene.

Flere saker som ble fremmet av Regjeringen i vår, ligger nå til behandling i Stortinget. Årets trontale viser at reformarbeidet skal fortsette.

Avisen Verdens Gang hadde i går en oversikt som viste at halvparten av 69 konkrete løfter i Voksenåsen-erklæringen – som jo er et fireårsprogram – helt eller delvis er innfridd allerede etter ett år. Det er meget bra. Regjeringen vil i forbindelse med sin ettårsmarkering lørdag offentliggjøre et politisk regnskap som viser oppfølging av enda mange flere av Voksenåsen-erklæringens programpunkter.

Sentrumsregjeringen har manifestert sentrum som et tredje tyngdepunkt i norsk politikk. Med utgangspunkt i denne sentrumsposisjonen vil Regjeringen invitere alle stortingsgrupper til konstruktivt samarbeid.

Regjeringen har fått vekslende støtte til de saker som er lagt fram. Fremskrittspartiet og Høyre har bidratt til at vi fikk i havn et budsjett for 1999 og revideringen av det. Det fortjener de honnør for.

Arbeiderpartiet og SV har på sin side på en konstruktiv måte bidratt i andre saker hvor de ligger nær sentrumpartiene. Eksempler er forbud mot antipersonellminer, oppmyking av flyktning- og asylpolitikken, kapitalutvidelsen i Telenor og jordbruksoppkjøret – for å nevne noen saker.

Arbeiderpartiregjeringen valgte frivillig å gå av etter valget i fjor fordi partiet ikke oppnådde 36,9 pst. av stemmene. Sentrumsregjeringen tok ansvar. Jeg kan ikke se at et annet alternativ har bedre styringsmuligheter. Et alternativ på høyresiden vil på grunn av politisk plassering ikke kunne overleve. Arbeiderpartiet sa jo først nei til å styre på grunn av for lav velgeroppslutning, for så å gjøre kontantstøtten til et hinder, en reform det er avtalefestet flertall for.

Arbeiderpartiets leder har understreket behovet for en flertallsregjering i dagens situasjon. Men han er høyst uklar på hvem han helst vil samarbeide med, og har vekselvis åpnet for SV og Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Høyre. Han har i hvert fall slettes ikke valgt side, slik han ber oss andre om. Så vidt jeg har registrert, har ingen av de nevnte partier svart positivt på invitasjonen. Det betyr at det bare vil være grunnlag for mindretallsregjeringer i denne perioden.

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1999 er tilpasset den økonomiske situasjonen for å få lavere rente. Samtidig har budsjettet en klar profil med særlig satsing på distriktstiltak, små og mellomstore bedrifter, barnefa-

miliene og ikke minst helsesektoren. Opptrappingsplanene for psykiatri, kreftomsorg og behandling og utstyrsanskaffelse i sykehus er den største helsesatsing noensinne. I et ellers stramt budsjett for neste år øker innsatsen til disse helsetiltak med om lag 1 milliard kr. I tillegg kommer ytterligere satsing på eldreomsorg på ca. 1,5 milliarder kr.

De utfordringene vi nå står overfor i norsk økonomi, tilsier en betydelig innstramming gjennom finanspolitikken. Det er krevende. Det er ikke mulig å foreta en slik innstramming smertefritt og uten motstand. Det er imidlertid en balansert innstramming Regjeringen foreslår. Alle deler av økonomien må bidra. Budsjettforslaget har derfor tiltak både på utgifts- og inntektssiden. Offentlig sektor, husholdningene og næringslivet må alle ta sin del. Det er en nasjonal dugnad Regjeringen inviterer til.

Jeg konstaterer med tilfredshet at et flertall i opposisjonen har gitt støtte til det innstrammingsomfanget vi har foreslått. Men så langt har opposisjonspartiene stort sett bare kritisert Regjeringens konkrete forslag, ikke lansert alternativer. Ja, Thorbjørn Jagland har sagt at Arbeiderpartiet kanskje ikke vil presentere sitt alternativ før i finansinnstillingen om en måned. Slik skal det i tilfelle herske klarhet om hva Arbeiderpartiet vil, helt opp til Stortinget skal fatte sine vedtak.

Fremskrittspartiet og særlig Høyre har gjort skatte- og avgiftsendringene til et stort problem. Men hva dreier det seg om? På skattesiden er det en tilnærming mellom skatt på kapitalinntekter og skatt på lønnsinntekter. Opplegget betyr skattelettelse eller samme skatt for inntekter opp til ca. 300 000 kr. Først på inntekter over det nivået skjer det beskjedne skatteøkninger.

På avgiftssiden utgjør elavgiften en hoveddel. Hva betyr den? Jo, selv med denne avgiften ligger det an til billigere strøm neste år enn i fjor. Strømprisen har falt med 6 øre gjennom 1998, og med 11 øre fra årsskiftet 1996/97. Avgiftsøkningen på 2,5 øre er altså langt mindre enn prisreduksjonen.

Regjeringen har tatt ansvar i en krevende situasjon. Det krever tiltak som er upopulære. For å sitere kollega Tony Blair i en hilsen til sine regjeringsmedlemmer:

«There will be attacks to the left of you, attacks to the right of you, attacks from behind and in front. Welcome to government.»

Det er lett for opposisjonspartier å kritisere forslag som er upopulære, slik vi hørte i debatten i går. Men de plikter å fremme andre innstrammingsforslag dersom de ikke vil være med på våre. Vi forutsetter at de kommer, før eller siden.

Noen snakker også om behovet for en annen regjering. Da plikter de å skissere realistiske alternativer. Det har vi ikke sett. Tvert om er signalene uklare og går i ulike retninger. Det er vanskelig å få øye på et mer styringsdyktig alternativ. Trontaledebatten kalles gjerne opposisjonens debatt. Så langt har den mer hatt preg av opposisjonenes debatt.

Sentrumsregjeringen har styrt det første av stortingsperiodens fire år. Vi kan levere et betydelig politisk regnskap. Men vi har mer vi ønsker å gjennomføre.

Etter nesten ti år med sammenhengende arbeiderparti-styre var det på tide – og sunt – med et skifte. Det vil være sunt for demokratiet om vi får fortsette.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Thorbjørn Jagland (A): Jeg konstaterer at Regjeringen fortsetter sin blokkuavhengige linje. Men det er uholdbart å bruke Tony Blair som forbilde der. I Storbritannia er det en regjering utgått av flertallet i parlamentet, slik det alltid har vært. Det er det vanlige i alle parlamentariske demokratier. Det er bare i Norge man prøver å gjøre blokkuavhengighet og mindretallsstyre til et så å si hellig prinsipp. For øvrig lovet Tony Blair i valgkampen bare én ting, nemlig ikke å love så mye. Så det er ikke så mange som ligner på ham her i Norge.

Arbeiderpartiet holder fast ved at dette er det ikke holdbart å styre etter. Vi må komme fram til et eller annet flertallsgrunnlag, uansett hvilken regjering vi har, spesielt i den økonomiske politikken. Og så vidt jeg skjønner deles dette syn av et flertall i Stortinget. Arbeiderpartiet har sagt seg villig til å finne et kompromiss også i den vanskeligste saken, kontantstøtten.

Høyre og Fremskrittspartiet har låst sine posisjoner. Fremskrittspartiet har gått imot alle kutforslag, og vil til og med forhandle om landets valutapolitikk i høst. Regjeringen har gått til store kutforslag i budsjettet for å finne plass til kontantstøtten. De har skjøvet på eldreomsorgen og gått til store økninger av egenbetalingene i helsevesenet. Jeg må spørre: Hvor langt er Regjeringen villig til å gå videre på denne nedskjæringspolitikken for å finne plass til Høyre og Fremskrittspartiets politikk i en situasjon der Arbeiderpartiet har sagt seg villig til å drøfte også kontantstøtten? Vi har sagt oss villig til å drøfte dette i lang tid, men har ikke fått noen respons fra Regjeringen. Jeg må spørre: Er Regjeringen nå villig til å velge en linje som kan føre til at Regjeringen og Arbeiderpartiet kan komme sammen om en forsvarlig velferdspolitik?

Statsminister Kjell Magne Bondevik: På det punktet hvor jeg siterte Tony Blair, har vi mye – for ikke å si alt – til felles, nemlig opplevelsen av å bli angrepet fra absolutt alle kanter, og det føler også han, selv om han har en flertallsregjering. I så måte har han det enklere, men kritikken opplever han tydeligvis omtrent på samme måten som oss.

La oss gjerne stanse litt opp ved britiske Labour og Tony Blair. Der har ikke minst Det norske Arbeiderparti noe å lære. Tony Blair har gjort seg til talsmann for familieverdier og en familiepolitikk som han av og til faktisk uttrykker nesten enda sterkere enn vi i Kristelig Folkeparti tør. Så jeg vil anbefale at Jagland, som er opptatt av å studere Blairs program, studerer hans familiepolitiske program. Da tror jeg faktisk at Arbeiderpartiets motstand mot kontantstøtten relativt raskt kan komme til å forstumme.

Så var det kontantstøtten. Der må jeg også gjøre Stortinget oppmerksom på at den framstilling Jagland gav i

går, hvor han skapte inntrykk av at kontantstøtten vil bety en merutgift hvert år på 3 milliarder, 24 milliarder i løpet av åtte år, er klart misvisende. For hva er alternativet? En familiepolitikk uten kontantstøtte må jo bety at en skal bygge ut en god del flere barnehageplasser, for da vil etterspørselen etter disse bli større. Situasjonen er den at en barnehageplass koster ca. det dobbelte av et kontantstøttetilskudd, fordi det i tillegg til statsstøtten som er lik kontantstøtten, kommer et tilsvarende kommunetilskudd, og i tillegg til det igjen kommer investeringer. Det er derfor helt galt å framstille det som at dette betyr 24 milliarder mer i løpet av åtte år. Tvert om kan en full utbygging av barnehagebudjetten i år 2000, som vi alle er enige om, i en situasjon uten kontantstøtte komme til å bli svært kostbar, så dette tallet er det nå en gang for alle behov for å legge i skuffen.

Sentrumsregjeringen vil ikke føre en nedskjæringspolitikk, enten det skulle være sammen med Høyre, Fremskrittspartiet eller andre, som går ut over viktige velferdsoppgaver. Vi har lagt fram et budsjett hvor vi tvert om har skjermet sentrale velferdsoppgaver.

Carl I. Hagen (Frp): Statsministeren berørte den internasjonale finansielle krise og hvorledes den nå brer seg til stadig flere land. Det er vel bare et tidsspørsmål før den også får virkninger i mange av Norges viktigste kundeland, og dermed vil den sannsynligvis også komme til Norge, med redusert etterspørsel i 1999. Vil statsministeren på bakgrunn av sine egne synspunkter presentert for Stortinget sørge for at Stortinget får en oppdatering og ajourført oversikt og prognose over aktivitetsnivået i Norge neste år, og dermed foreta en revurdering når det gjelder fjerningen av de 30 000 arbeidsplassene som innstrammingen Regjeringen har lagt opp til, vil medføre? Er det ikke faktisk slik at det kan være mer fare for en for hard innstramming enn en korrekt en som følge av de endrede forhold i verden og Norge som har skjedd siden Regjeringen la frem sitt budsjett?

Så har denne internasjonale situasjonen og lavere oljepris medført press mot den norske krone, godt støttet av norske opposisjonspolitikeres snakk om en krisesituasjon. Dette har på grunn av instruksene til Norges Bank blitt veltet over på norske bedrifter, familier og kommuner i forhold til økte renter, som er et resultat av denne instruksene.

I den senere tid har det vært en dramatisk debatt om pengepolitikken, og en endring i pengepolitikken støttes nå av sjeføkonom Knut Anton Mork i Handelsbanken, professor Hermod Skånland, sjeføkonom Lars E. Haarveit i HSH, sjeføkonom Inge Furre i Pareto Fonds, professor Victor Norman, professor Jan Tore Klovland, professor Erling Steigum, sjeføkonom Øystein Stephansen, divisjonsdirektør Audun Bø i DnB, sjeføkonom Audun Gleinsvik i Kreditkassen og sjeføkonom Furunes i Sparebanken NOR.

Det ble hevdet i debatten i går at mange fagøkonomer står for den kurspolitikk og pengepolitikk som Regjeringen går inn for. Vil statsministeren nå presentere de som støtter den nåværende pengepolitikk som medfører høye-

re renter, når også LO nå er på glid i pengepolitikken ifølge dagens oppslag i Dagens Næringsliv?

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Regjeringen mener at det budsjett med en innstramming på opp mot 1 pst. som vi har lagt fram, er riktig og tilpasset den økonomiske situasjonen. Det er klart at vi hele tiden følger utviklingen nøye. Finansministeren sa selv i finanštalen at konjunkturavgiften – og det ligger jo i navnet at den er konjunkturbestemt – vil fortløpende bli vurdert ut fra situasjonen i bygge- og anleggsbransjen. Hvis det er klare nye tendenser å bibringe Stortinget under behandlingen av statsbudsjettet, skal Regjeringen selvsagt med glede bringe det over. Men vi har så langt ikke sett tendenser som er så klare og entydige at det er grunn til å endre hovedstrukturen i det opplegg og den stramheten Regjeringen har foreslått i statsbudsjettet for 1999.

Så til Hagens oppfatning av instruksene til Norges Bank når det gjelder pengepolitikken. Han regnet opp en rekke økonomer, og den eneste jeg nesten savnet i oppregningen fra Hagen, var Fridtjof Frank Gundersen, for ikke å si Carl I. Hagen. Det er et velkjent fenomen at det blant økonomer har vært ulike syn på dette lenge, og at de økonomene som her er nevnt, har slått til lyd for en annen pengepolitikk. Men det kan selvsagt også lages en tilsvarende liste over økonomer som mener at den nåværende instruksene er riktig. Dette må derfor Regjeringen for sin del ha en selvstendig vurdering av. Vår oppfatning har vært og er at en fleksibel fastkurspolitikk – for det som har skjedd den senere tid, har jo bekreftet at den også er fleksibel – er den beste med tanke på å få renten ned. Jeg tror svært mange økonomer vil være enig med meg når jeg sier at hadde en gått over til et inflasjonsmål, hadde renten gått opp tidligere og sannsynligvis høyere. Så for at ingen misforståelser skal gjøre seg gjeldende: Pengepolitikken ligger fast.

Jan Petersen (H): Ved to viktige anledninger har Høyre strukket en hjelpende hånd ut til Regjeringen. Ved begge disse anledninger tok det jo ikke mange timene før Regjeringens representanter igjen fridde til Arbeiderpartiet og understreket at de meget gjerne ville hatt et samarbeid med Arbeiderpartiet også om økonomiske spørsmål.

Også denne gangen tyder alt på at det igjen skjærer seg i forhold til Arbeiderpartiet. Og Einar Steensnæs har, så vidt jeg skjønner, allerede vært ute og sagt at det vil være naturlig å starte samtaler med Høyre og Fremskrittspartiet. Og det gjør vi gjerne, og vi har satt fullt trykk på å utarbeide vårt alternative budsjett. Men når vi leser det forslaget Regjeringen har fremlagt, hvor det helt nødvendig skal strammes inn på et budsjett på 500 milliarder kr – et svært beløp – må man spørre hvorfor Regjeringen da har tatt sikte på å ramme områder som for Høyre står svært sentralt. Det dreier seg om de store skatte- og avgiftsøkningene, om milliarder av kroner. Man ber Høyre om å være med på skatte- og avgiftsøkninger som gir både folk og bedrifter en ekstrabelasting oppå en svær renteregning og en prisstigning som blir høyere enn i andre land. Ja, man er forbauset over at

Høyre ikke vil stille opp for milliarder i skatteøkninger. Hvorfor rammer man akkurat slike viktige utgiftsposter som veier, med de ulykkestallene vi har, med de køene vi har, med de problemene bedriftene i distriktene har med å få varene sine frem? Og hvorfor rammer man så til de grader Forsvaret bare noen få måneder etter at Regjeringen selv har lagt frem en langtidsplan, og på den dagen man sender norske styrker for å ordne opp i et humanitært problem i Kosovo?

Mitt spørsmål til Regjeringen er: Hva er det egentlig som går Høyres vei? Hva er invitasjonen til Høyre i det budsjettoplegget som er lagt frem? Er det slik at Regjeringen ønsker våre stemmer, men ikke vår politikk?

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Jeg er klar over at de ulike opposisjonspartier helst hadde sett at Regjeringen hadde lagt fram et budsjett som skulle være skreddersydd for bestemte partier på forhånd. Det har ikke Regjeringen funnet riktig fordi det ville avskjære sentrumsregjeringen den soleklare rett som enhver regjering alltid har hatt, nemlig å legge fram det budsjettet en selv mener er rett i den situasjonen en har for tiden. Vi har tatt på oss den til dels upopulære oppgave å legge fram et budsjett med en innstramming på 9 milliarder, hvorav faktisk over halvparten er begrensninger i utgiftsvekst, nemlig 5 milliarder. Og jeg tror jeg kan love dem som en gang – jeg holdt på å si i fjern framtid – måtte komme inn i regjeringskontorene fra andre partier, at dette er ganske tøft. Etter at det også har vært en del år tidligere med innstramminger, har en nå begynt å komme virkelig inn til beinet.

Vi har ikke hatt noe spesielt ønske om å ramme områder som står sentralt for Høyre. Som jeg sa i mitt innlegg, er jeg ikke enig i at dette er store skatte- og avgiftsøkninger som rammer folk flest. Det blir altså billigere strøm neste år enn det var i fjor, og elavgiften er jo hovedkomponenten i avgiftsoplegget. Det blir skattelettelser for inntekter opp til ca. 275 000 kr og om lag samme skatt for inntekter på ca. 300 000 kr, så dette kan ikke fremstilles som store skatte- og avgiftsbyrder for folk flest.

Når det gjelder veier, nevnte Jan Petersen spesielt ulykker. Vi har innenfor et stramt veibudsjett bl.a. prioritert trafikkisikring og rassikring.

Forsvaret: Ja, vi legger ikke skjul på at vi gjerne skulle sett at det hadde vært mulig å legge inn mer også på det området, men budsjettssituasjonen tatt i betraktning har vi funnet vårt forslag forsvarlig.

Hva er invitasjonen til Høyre? Jeg vil peke på punkt som jeg tror Høyre legger stor vekt på: Det er en stor satsing på helsesektoren, vi har altså valgt å fase inn kontantstøtten også for toåringene, vi har lagt fram en handlingsplan for små og mellomstore bedrifter, vi er i gang med et fornyelsesprogram og en modernisering av offentlig forvaltning. Dette burde, tror jeg, være saker som Høyre vil se på med interesse, og vi verdsetter at en vil ha en konstruktiv dialog.

Kristin Halvorsen (SV): Før jeg blander meg inn i denne kosepraten mellom Høyres leder, Jan Petersen, og

statsministeren, har jeg lyst til å gi statsministeren skryt fordi han brukte så mye av sitt innlegg på å ta tak i de internasjonale spørsmål og også var positiv til et forslag som SV kom med i går, og som vi tidligere har lagt inn, nemlig om å gå løs på det store behovet vi har for å danne motmakt eller styringsmuligheter i forhold til den internasjonale spekulasjonsøkonomien. Det fortjener statsministeren honnør for.

Så har statsministeren en lang skryteliste over hva sentrumsregjeringen har oppnådd, og det er jo godt at det fins noe på den positive siden. Men det er ikke akkurat hjertebank jeg møter rundt omkring når jeg snakker med en del sentrumsfolk, for fordelingsprofilen i det budsjettet som er lagt fram. Det skjærer i hjerteroten på mange sentrumspartister at Regjeringen kommer med forslag om å øke egenandelene for barn og pensjonister. Det er ikke sånn at ordførerne rundt omkring i landet nå sitter og sier: Ja – dette var kjempebra! Det vet jeg ikke om de noen gang har sagt. Men de strever nå i hvert fall med budsjetter som betyr at de må kutte ned i en situasjon hvor de skulle ha styrket f.eks. skolesektoren, helsesektoren osv.

Det som er noe av Regjeringens store dilemma, er at alle svar på disse viktige, vesentlige spørsmål – fordelingspolitikken, fellesgodene, miljøpolitikken – ligger på politikkenes venstreside, til venstre for sentrumsregjeringen, mens de selv har satt seg i en situasjon hvor vi nå i uker framover skal se på et spill som er regissert av Carl I. Hagen, om de sakene som ligger Høyre og Fremskrittspartiet nærmest. Det kommer til å bli heroiske kamper om den minste lille avgift, og Regjeringen kommer ikke til å vite hva de skal planlegge for en halv dag av gangen.

Jeg har lyst til å spørre statsministeren: Når han har så store ambisjoner for at Norge skal bruke den lille stemmen vi har i verden, til å prøve å oppnå fornuftig politikk, hvordan kan da Regjeringen ha stilt seg i den situasjon at man her skal drive og slåss om småting og være i lomma på Carl I. Hagen resten av høsten?

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Sentrumsregjeringen har ikke tenkt å være i lomma på noen. Enhver mindretallsregjering må ha løsninger sammen med et flertall i Stortinget – så enkelt og så vanskelig er det, uansett hvilken mindretallsregjering som sitter. Det avgjørende for oss er å få budsjettvedtak og andre vedtak i Stortinget som vi kan ta ansvaret for. Det har vi fått så langt, og det tror jeg vi skal få i framtiden.

Så var Kristin Halvorsen forundret over at jeg var så opptatt av å presentere en skryteliste. Ja, jeg føler faktisk litt behov for å presentere hva denne regjeringen har gjort i løpet av ett år, fordi det er så mange som prøver å skape et inntrykk av at det omtrent ikke har vært noe som helst, at det skulle ha vært så forferdelig puslete. Jeg står her med det dokumentet som blir offentliggjort lørdag, og jeg tror jeg tør si, uten nå å ha tid til å gå inn på det, at dette er ganske respektabelt etter ett år med en mindretallsregjering.

Når det gjelder egenandeler, er det også en god del feilframstilling ute og går. Jeg må bare kort gjøre opp-

merksom på at barn under sju år fortsatt skal ha gratis legebehandling, og de skal heller ikke betale for medisiner på blå resept. Barn mellom 7 og 16 år skal føres på en av foreldrenes egenandelskort. Egenandelen blir som kjent etter forslaget 1550 kr, altså vel 100 kr pr. måned. De midlene vi på den måten skaffer, bruker vi, og vi bruker langt mer, for å øke innsatsen i helsesektoren. Det er et forsvar for det offentlige helsevesen i forhold til det kommersielle. Vi vil forsvare det offentlige helsevesen. Da må vi ha ressurser, og vi øker innsatsen til helse og omsorg med tre ganger så mye som dette gir.

Når det gjelder kommuneøkonomien, ligger det i budsjettet en vekst på vel 1¼ pst. – det vi lovet i kommuneøkonomiproposisjonen og som det var bred tilslutning til i Stortinget. Problemet er at økonomien varierer ganske mye fra kommune til kommune, og det er riktig som Kristin Halvorsen sier, at den mange steder er vanskelig. Det viser også hvor vanskelig det er å skjære ytterligere ned, som noen partier sier at en skal gjøre bl.a. på kommunesektoren. Jeg tror at velferdssamfunnet avhenger av en sterk kommuneøkonomi.

Thorbjørn Jagland (A): Regjeringen skal selvfølgelig ikke være i lomma på noen, men den må jo ha noen bak seg som utgjør mer enn 20 pst. av befolkningen og en fjerdedel av nasjonalforsamlingen.

Statsministeren sa at Regjeringen ikke ville følge en nedskjæringslinje. Men hvis Regjeringen tviholder på samarbeidet med Høyre og Fremskrittspartiet, er det nettopp det den tvinges til. Fremskrittspartiet har siden statsbudsjettet ble lagt fram, gått imot nesten alle kuttforslag og vil gjøre landets valutapolitikk til et spørsmål om dragkamp i nasjonalforsamlingen. Høyre har gått imot alle – og jeg understreker alle – skatte- og avgiftsøkninger. For å dekke opp dette må man kutte i våre velferdsordninger i mangemilliardersklassen. Det er det som kommer til å bli resultatet til slutt hvis man skal gjøre opp en avtale med Høyre og Fremskrittspartiet. Og for å få dekket opp kontantstøtteavtalen har Regjeringen gått til store nedskjæringer allerede. De har skjøvet på eldreplanen, foretatt store økninger i egenandeler for barn og eldre i helsevesenet, kuttet i sykelønnsordningen for deltidsarbeidende, som særlig er kvinner. Dette er nedskjæringer som man kunne ha unngått hvis man ikke hadde lagt inn disse store utgiftene.

Jeg må be om at statsministeren redegjør for følgende. På Kristelig Folkepartis landsmøte i fjor avviste han et samarbeid med Fremskrittspartiet, og han sa: Dette er umulig for Kristelig Folkeparti, da svikter vi vårt ansvar i arbeidet for de svaktstilte, i u-hjelpen, i alkoholpolitikken og i kampen for en bedre økonomisk utjevning.

Det mener også Arbeiderpartiet. Finansministeren tok til orde for å se på kontantstøtten i sommer. Det var kanskje en sommersyke, men jeg tror at Regjeringen burde ha fulgt opp finansministerens råd. Arbeiderpartiet har sagt seg villig til et kompromiss om den. Jeg vil ha svar på om Regjeringen ønsker samtaler om dette sammen med Arbeiderpartiet.

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Nå er jeg klar over at Thorbjørn Jagland sannsynligvis har et annet forhold til avtaler enn det jeg har, for Arbeiderpartiet har her i Stortinget tidligere brutt inngåtte avtaler med andre partier. Det synes ikke vi er noe eksempel til etterfølgelse. Vi tar avtaler alvorlig. Og skal denne avtalen endres, skal det være i forståelse mellom partiene, slik det står i avtalen. Jeg synes at det å kunne stole på avtalepartnere er noe av det viktigste i politikken, og det vil jeg holde fram som ledestjerne.

Regjeringen må ha mer enn en fjerdedel bak seg i Stortinget. Ingen mindretallsregjering har et flertall bak seg i Stortinget som direkte parlamentarisk grunnlag, men en må ha flertall bak seg i Stortinget i sakene. Det har vært tidligere mindretallsregjeringers linje, og det er vår. Og vi har fått flertall i Stortinget fra sak til sak, og vi har faktisk i en god del viktige saker også fått det ved hjelp av Arbeiderpartiet og SV. Så dette bildet en forsøker å tegne av at det bare er med Høyre og Fremskrittspartiet vi har fått flertall, er jo komplett feil.

Så spør Jagland om nedskjæringer og viser til at Fremskrittspartiet har gått imot omtrent alle kuttforslag og Høyre imot alle skatte- og avgiftsforslag. Men hva mener Arbeiderpartiet? Arbeiderpartiet har sagt at de er enig i omfanget av innstrammingen, altså ca. 1 pst. Men partiet har ikke presentert noe alternativ. Og Jagland har jo sagt til Aftenposten forrige torsdag at det kanskje ikke skal skje før i finansinnstillingen. Så hvor Arbeiderpartiet skal foreta sine innstramminger får vi altså ikke vite på lang, lang tid, men de skal ha friheten til å kritisere alle våre innstrammingsforslag. Nå synes jeg Arbeiderpartiet skal komme på banen og si hvor de vil foreta kuttene, og så får vi heller diskutere det. Det vi vet fra Arbeiderpartiets landsstyrevedtak, er at de vil øke den høyeste marginals-katten med nesten 5 pst., stikk i strid med skatterefor-men, og at de vil legge tunge bærer på familieeide bedrifter ved innskjerping av delingsmodellen. Men hvis vi får konkrete utspill som vi kan forholde oss til, er vi villig til å forhandle også med Arbeiderpartiet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Tom Thoresen (A): Jeg merket meg at statsministeren lånte et uttrykk som noen hver av oss kan ha brukt tidligere, nemlig begrepet «opposisjonenes debatt». Det er, tror jeg, en ganske dekkende beskrivelse. Men det er jo – jeg må få minne statsministeren om det – også i høy grad selvvalgt i den forstand at hvis man understreker blokkavhengigheten, og hvis man hevder sentrum som et selvstendig alternativ, oppstår det nødvendigvis en opposisjon både til høyre og venstre for Regjeringen. At opposisjonen til høyre og venstre for Regjeringen så fremmer sine synspunkter på Regjeringens politikk, er jo ikke unormalt. Men det spesielle er kanskje at i denne selvvalgte blokkavhengigheten som utløser opposisjonen både til høyre og venstre for Regjeringen, har sentrum ikke noe selvstendig styringsalternativ. Sentrum er en minoritet i Stortinget, og sentrum står derfor overfor

valg. Store deler av høstens debatt kommer til å dreie seg om dette valget.

Statsministeren presenterte en liste – skal vi kalle det en merittliste – etter ett år med sentrumsregjeringen, og jeg går ut fra at Regjeringen har mye å glede seg over der. Men en slik liste kan jo også gjøres alternativt. I sine politiske valg har Regjeringen hittil valgt høyresiden. Hele budsjettkompromisset i fjor høst ble valgt til høyre. Ser man på merittlisten, vil de av oss som husker litt over et år tilbake i tid, kanskje heller finne det påfallende hva som var hovedsakene i valgkampen, hva som var løftene i valgkampen, og med hvilket ekstraordinært tempo man har beveget seg vekk fra dem på på en rekke sentrale områder. Det er på mange måter nyttig fordi Regjeringens virkelighet er bedre tilpasset norsk økonomi enn regjeringspartiernes valgløfter og programmer. Men dette skaper jo en situasjon hvor vi nå etterspør *Regjeringens* strategi for det som skal skje utover høsten. Vi er tilsynelatende enige om store deler av våre utfordringer – dels de som hører hjemme på den internasjonale arena hvor vi når det gjelder utenriks- og sikkerhetspolitikken, også på de mest aktuelle konfliktområder nå heldigvis har høy grad av enighet i norsk politikk. Vi ser det i den internasjonale krise på det økonomiske området, hvor verken regjering eller opposisjon kan gjøres hovedansvarlige. Men Regjeringen er hovedansvarlig for å bygge opp den beredskap i norsk økonomi som får renten ned igjen, og som ikke er en framtidig udetonert bombe under norske arbeidsplasser. Det er Arbeiderpartiets oppfatning at det budsjett som er lagt fram, ikke er et tilstrekkelig godt instrument for å nå målene: renten ned, kontroll over prisstigningen, trygghet for arbeidsplassene.

Statsministeren trøstet seg med at Regjeringen i mange saker har fått skiftende flertall i Stortinget fra sak til sak. Det er utvilsomt riktig. Men når vi snakker om høstens hovedsak, budsjettbehandlingen, må Regjeringen gjøre et klart valg. Kryssende flertall kan muligens oppstå i komiteer i enkeltsaker innenfor rammene, men hovedkursen må Regjeringen ha et selvstendig ansvar for å finne flertall for, hos noen. Valget står mellom Arbeiderpartiet på den ene side og Høyre og Fremskrittspartiet på den annen side.

Analysen av de problemer vi står overfor, skriker etter stabilitet. Den beste stabilitet i det norske samfunn er å ha en flertallsregjering. Intet enkelt parti har flertall i Stortinget i dag. Arbeiderpartiets leder signaliserte i går at også Arbeiderpartiet kan gå inn på å delta i et arbeid for å skaffe landet en flertallsregjering. Hvis det ikke skulle være mulig på kort sikt, har Arbeiderpartiet også signalisert vilje til å diskutere budsjettet – hele budsjettet – med sikte på å komme fram til enighet. Fra vår side har vi til og med signalisert at vi kan være villig til samtaler om kontaktstøtten, enskjønt jeg tror ingen – og slett ikke statsministeren – vil undervurdere de saklige og ideologiske innvendingene Arbeiderpartiet har mot den.

Det er nesten uforståelig at denne invitten ikke er blitt hørt og ikke er blitt tatt alvorlig. Man kan jo mistenke denne blokaden i lytteapparatet for å ha noe å gjøre med at man egentlig ønsker å kompromisse med andre. Det er

Regjeringens eget valg. I den situasjonen syns jeg kanskje det er litt rart at en av statsministerens hovedinnvendinger mot Arbeiderpartiets ansvarlighet i denne fasen av budsjettbehandlingen – som jo tidligere også er nevnt av partifeller av ham – er at Arbeiderpartiet har sagt at vi i startfasen av Stortingets budsjettbehandling ikke vil legge fram et fullstendig alternativt budsjett. Vi tar altså opposisjonstilværelsen så alvorlig at vi ønsker å gjennomarbeide det budsjettforslag som Regjeringen har lagt fram, slik at Arbeiderpartiets svar på det i detaljer bygger på et solid økonomisk og politisk fundament.

Når det gjelder hovedlinjene, er ingen i tvil om hva som er Arbeiderpartiets standpunkt. Og jeg ville kanskje trodd at noen kunne sett noe løfterikt i at man ikke i denne startfasen låste alle detaljer i prestisje, heller ikke fra Arbeiderpartiets side.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Dag Danielsen (Frp): Den parlamentariske nestlederen i Arbeiderpartiet brukte betegnelsen «opposisjonenes debatt». Jeg for min del kan like gjerne bruke betegnelsen «prosentenes debatt» på det som foregår her i Stortinget når det gjelder parlamentarisk styring og flertallsregjering. For det er, Tom Thoresen – via presidenten – et faktum at heller ikke Arbeiderpartiet har noe flertall her i denne sal. Og det er noe jeg gjerne vil høre litt mer om: Jeg vet at Tom Thoresen humoristisk i godt arbeiderpartilag har sagt om en av Jaglands regjeringer at den er en god regjering fordi den har mange medlemmer fra Arbeiderpartiet, opp til flere medlemmer fra Arbeiderpartiet, men utover det etterlyser jeg en klar redegjørelse om den økonomiske politikken Arbeiderpartiet akter å føre dersom de kommer i regjeringssposisjon, og hvilket parlamentarisk støttegrunnlag de skal ha for denne politikken, slik at vi, som Tom Thoresen var veldig opptatt av i går, kan gjenvinne troverdigheten til norsk økonomi også i markedet, både på internasjonal og nasjonal basis, og dermed få renten ned.

Tom Thoresen (A): Jeg tror jeg må skuffe Dag Danielsen, i hvert fall på ett punkt: Når det dreier seg om en stabil basis enten det gjelder den ene eller den annen type regjering, er ikke Fremskrittspartiet de jeg i første rekke vil tenke på, uansett hvem som måtte sitte med regjeringensansvaret.

Men selvsagt er det et problem med mindretallsparlamentarisme i Norge. Selvsagt er det et problem at vi ikke får den stabilitet og de nødvendige kompromisser som må til for å gi den utøvende politikk tilstrekkelig slagkraft. Men jeg må jo si at det parti som kanskje mest flittig har bidratt til å gjøre stabiliteten så dårlig som mulig, er Fremskrittspartiet. Jeg tar til etterretning at Regjeringen i fjor høst valgte å gjøre opp budsjettet med Høyre og Fremskrittspartiet, men jeg minner om at det partiet som har møtt forslaget til statsbudsjett med kanskje de fleste avvisningene på punkt etter punkt, er Fremskrittspartiet.

Når det dreier seg om Arbeiderpartiets samlede økonomiske politikk, kan det sammenfattes ganske enkelt: Vi må bruke norsk økonomi nå, verken underbruke eller – slett ikke – overbruke, slik at vi bevarer det fundament for velferdsstaten som vi har slitt oss fram på i ganske lang tid, og slik at vi ikke undergraver framtidige arbeidsplasser. Det er lett gjort.

Einar Steensnæs (KrF): Det har vært mange politiske kommentatorer, og også nå Tom Thoresen, som har undret seg over at utspillet fra Arbeiderpartiet om at Arbeiderpartiet er villig til å dele regjeringsmakt med andre partier, ikke har fått større oppmerksomhet. Kan det være fordi signalene er så tvetydige og føyer seg inn i et ganske klart mønster av tvetydige politiske signaler fra det største opposisjonspartiet? Hvor realistisk er det at en kan ta alvorlig en invitasjon til regjeringssamarbeid, samtidig som en i det samme innlegget skjeller ut sentrumpartiene på en slik måte at mange stiller seg spørsmålet om ikke Arbeiderpartiets leder burde ta den parlamentariske konsekvensen av det og fremme et mistillitsforslag, slik mange tar til orde for i avisene i dag?

Når nå invitasjonen likevel er sendt ut, er det interessant å vite hvordan Arbeiderpartiet har tenkt omkring denne regjeringssamarbeidet som de ser for seg. Thorbjørn Jagland sa i sin tale i går:

«Arbeiderpartiet mener at Norge ikke kan styres på den nåværende måten. En regjering kan ikke klare å styre vårt kompliserte samfunn i en internasjonal verden ved å erklære seg uavhengig, ved å legge seg ut med arbeidstakere og arbeidsgivere og ved å ha en skeptisk holdning til europeisk samarbeid.»

Den koalisjonsregjering Jagland ser for seg, skal altså åpenbart bygge på en positiv holdning til europeisk samarbeid. Det må utlegges som et ja til medlemskap i EU. Samtidig har Jagland gått ut og sagt at det blir ingen skatte- og avgiftsøkninger – ingen støtte til skatte- og avgiftsøkninger etter Regjeringens opplegg. Det tyder på at Arbeiderpartiet søker seg inn mot en støtte fra Høyre eller Fremskrittspartiet. Og jeg vil derfor spørre Tom Thoresen: Vil Arbeiderpartiet komme tilbake i regjeringsskontorene og styre under to viktige forutsetninger: 1) at kontantstøtteavtalen står fast uansett regjeringssalternativ, og 2) at det ikke skal være noen skatte- og avgiftsøkninger i budsjettet?

Tom Thoresen (A): Som parlamentarisk leder for det største regjeringsspartiet må jo Steensnæs først og fremst ta innover seg at det er Regjeringen som nå skal velge side – det er regjeringsspartiene i Stortinget som nå skal skape et klima for Regjeringens budsjett. Arbeiderpartiet har for sin del sagt to ting. Det ene er at de internasjonale forhold, men også erfaringene med de norske tilsier at noen hver bør tenke gjennom hva som må til for å skape en mer stabil regjeringssituasjon i Norge. En flertallsregjering er den mest stabile regjeringssituasjonen. Arbeiderpartiet, som har erfaringer, riktignok for veldig lenge siden, med flertallsregjeringer, men som også har mer moderne erfaringer med mindretallsregjeringer, har in-

gen erfaring med koalisjonsregjeringer. Dette er derfor en tankeprosess. Da kunne man kanskje også forvente at andre partier ønsket å delta i en slik tankeprosess. Og hensikten er selvfølgelig ikke å lage en regjering eller et regjeringsprogram i forbindelse med Stortingets trontaledebatt. Det er en invitasjon til en tankegang rundt vår parlamentariske situasjon som går sammen med klare invittter om samtaler og samarbeid om det budsjett som denne regjering har lagt fram, som vi håper at noen ønsker i hvert fall å tenke videre over.

Per-Kristian Foss (H): Mens Arbeiderpartiets politiske leder i en avis kommentar i dag meget treffende omtales som «en vandrende oppklaringsrunde», er det ofte man forventer noe annet av Arbeiderpartiets parlamentariske nestleder, som jeg alltid lytter til – som den historisk baserte mann han er, med krigshistorisk legning, skulle han ha alle muligheter for å kunne forklare det Jagland ikke klarer å forklare. Jeg syns nå at Thoresen gikk litt forbi det mange har stilt seg spørsmål om etter debatten i går: Hva mener egentlig Arbeiderpartiet om den parlamentariske situasjonen? Hva har forandret seg siden 36,9-ultimatet ble stilt? Jeg forstår på forklaringer at dette ultimatum var nødvendig fordi opposisjonspartiene, som nå sitter i regjering, var umulig å ha med å gjøre. De måtte settes på regjeringsbenken som et voksenopplæringsprosjekt. Det har jeg forstått er tesen så langt. Jeg kan ha en viss sympati med de problemer man hadde, ikke minst høsten 1996 med budsjettet for 1997.

Så opplever jeg at man nå inviterer de samme partier til å delta i en regjeringssamarbeid. Da er det jeg ikke helt følger med, og det er her jeg inviterer representanten Thoresen til å hjelpe meg med forklaringer. Jagland beskriver jo disse partier som så håpløse at de faktisk ikke er egnet til å styre noe land på noe tidspunkt, men samtidig inviteres de altså inn i en regjering, riktignok under en annen ledelse. I dette må det jo ligge en voldsom tro på egen voksenopplæringsevne i en koalisjon. Om det er et godt utgangspunkt for en koalisjon, er jeg derimot noe mer i tvil om. Akkurat det med koalisjoner har vi en viss erfaring med!

Jeg vil også invitere representanten Thoresen til å oppklare hva Arbeiderpartiet egentlig mener om skatteøkninger. I gårsdagens aviser leste vi at Arbeiderpartiet går mot de skatteøkninger regjeringen Bondevik har foreslått. I dagens innlegg hørte vi «eine grausame Salbe» mot skattelettelse. Hva er det Arbeiderpartiet egentlig mener?

Tom Thoresen (A): Nå har jeg begrenset tro på at man oppklarer noe på parlamentarisk nestledernivå, hvis den ene parlamentariske nestleder ikke riktig hører etter hvilke forklaringer den andre parlamentariske nestleder gir i et replikkordskifte!

Til spørsmålet om samarbeid og samarbeidsinvitt: Ja, det består i det jeg akkurat svarte til Einar Steensnæs. Hvorvidt Høyre måtte ha historiske negative erfaringer i koalisjonsregjeringer, kan ikke jeg bestride, men jeg tror alle partier i Stortinget kanskje ville ha godt av å tenke

litt fordomsfritt over hvordan vi kommer ut av den parlamentariske situasjonen som nå i hvert fall i noen sammenhenger er en «deadlock».

Jeg har merket meg at Arbeiderpartiet ikke har gått imot alle de skatteforslag Regjeringen har kommet med. Vi ønsker også å analysere dem grundig fram mot at vi skal ta de endelige beslutninger i denne salen. Men jeg har merket meg at Høyre nærmest i ultimatumens form har ønsket å fjerne alle skatteskjerpelsene som denne regjeringen har lagt fram. Jeg vet ikke hva slags langsiktig strategi som ligger bak et slikt ultimatum. Jeg vet heller ikke hva det vil føre til når det gjelder Regjeringens samarbeidsmuligheter, men jeg husker høsten i fjor.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

John I. Alvheim (Frp): Så langt i trontaledebatten går jeg ut fra at Regjeringen har registrert det samme som oss andre, nemlig at Regjeringen ikke synes å ha noen venner i denne sal. Og slik blir det ofte når en velger å være seg selv nok. En inviterer ikke venner til middag og setter opp en meny som en på forhånd vet vil være uspiselig for gjestene.

Det er ikke lite freidig av Regjeringen etter at vi nå har fått oss forelagt forslaget til statsbudsjett, å innlede trontalen med at en vil bygge et solidarisk, menneskelig samfunn basert på verdier som prioriterer de svake i samfunnet.

Denne regjeringen synes ikke at det å bryte løfter verken er umoralsk eller usolidarisk. Ettermålet til denne regjeringen er jeg redd for kan bli «de brutte løfters regjering». Selv ikke Kristelig Folkepartis fanesak i valgkampen – kontantstøtten – maktet Regjeringen å gjennomføre som lovet, men dro inn småbarnstillegget slik at kontantstøtten ble redusert med bortimot 8 000 kr. Regjeringen gir med den ene hånden og tar med den andre. Minstepensjonistene fikk ikke 1 000 kr pr. måned ekstra som lovet. Med de avgiftsøkninger og økning av egenandelene som ligger i budsjettforslaget, blir også den resterende del av tusenlappen mer eller mindre borte. For de eldre som er under offentlig forpleining i institusjon, blir tusenlappen redusert til 150 kr. Jeg hadde i denne sammenheng forventet at Regjeringen hadde gjort noe med fribeløpet i egenandelene ved opphold i institusjoner og kanskje et stykke på vei fulgt Fremskrittspartiet i å øke fribeløpet med opp mot 12 000 kr, til 18 000 kr i året. Er det for mye å forvente at også eldre, syke mennesker i institusjon kunne ha så romslig økonomi at de hadde muligheter for å gi sine barnebarn en bursdagspresang eller en julegave? Også på dette området umyndiggjøres eldre, syke mennesker i dette landet.

Et annet alvorlig anslag mot pensjonistenes inntekter er forslaget om at pensjonistene skal ha 0,3 pst. mindre i lønnsutvikling enn yrkesaktive. Og dette kommer i tillegg til at Regjeringen for inneværende år reduserte særfradraget for pensjonister i skattelikningen. Dette er smålig, et uttrykk for at Regjeringen setter liten pris på pensjonistene, som i sitt yrkesaktive liv har gjort sin dugnad, bygd opp dette samfunnet til det det er i dag – men pen-

sjonistene skal ikke få være med og høste fruktene av sitt arbeid på linje med de yrkesaktive. Så langt jeg vet, finnes det ikke muligheter for pensjonistene til å kjøpe varer og tjenester på billigsalg.

Det groveste anslaget denne Regjeringen gjør mot svake grupper, er forslaget om forlengelse av eldrepacken og de formidable egenandelene i helsesektoren. Av tilleggssatsingen i helsesektoren foreslår Regjeringen at pasientene selv, i form av økt skatt på sykdom, skal betale hele 70 pst. av satsingen. Hvilken samfunnsmoral er dette? En økning av egenandelene rammer først og fremst kronisk syke og eldre mennesker. Det er ikke uvanlig at kronikere utover det de får dekket av taket og egenandelen, har tilleggsutgifter på titusener av kroner i året.

Egenandelene slik de foreslås i statsbudsjettet, vil, om de blir vedtatt, ha økt med over 30 pst. på to år for konsultasjonsegenandelen, og taket vil nå øke med ca. 20 pst. Denne usosiale delen av økningen – eller som det nå mer og mer oppfattes, skatt på sykdom – kan Fremskrittspartiet ikke gi sin støtte.

Det som har opprørt meg mest i det foreliggende statsbudsjett, er forslaget om å forlenge gjennomføringen av eldrepacken med to år. Dette forslaget viser at det er langt mellom liv og lære hos denne regjeringen når det gjelder å ivareta svake grupper i samfunnet. Begrunnelsen fra Regjeringen for å forlenge tidsløpet for eldrepacken, nemlig at mange kommuner har bedt om utsettelse i tid og det stramme arbeidsmarkedet, tar jeg ærlig talt ikke på alvor. Jeg har selv foretatt en viss sondering blant store og mindre kommuner og har ikke fått bekreftet at noen kommuner har søkt om å få utsettelse i tid med å gjennomføre eldrepacken. At vi har et stramt arbeidsmarked, er riktig, men Regjeringen kan da ikke vite at dette blir noe bedre om to år.

De eldre har ikke tid til å vente i ytterligere to år på en bedre og verdig omsorg. De eldre syke har faktisk knapp tid, hundrevis av syke eldre vil faktisk dø i disse to årene uten at de fikk oppleve en tilrettelagt, verdig og respektfull livskveld fra samfunnets side, noe de er blitt lovet også av denne regjeringen. Mener virkelig Regjeringen at eldre syke på flersengsrom fortsatt skal vente i to år på enerom? Er det å dra omsorg for svake grupper at eldre syke i offentlige pleieinstitusjoner må vente i ytterligere to år på å få hjelp til toalettbesøk, personlig hygiene, tilstrekkelig mat og mosjon? Er det medmenneskelighet og verdig behandling av eldre mennesker at de må ende sitt liv på et toalettrom?

Denne regjeringen har nedsatt en verdikommisjon. Er finansministeren og hans departement og hele Regjeringen fristilt fra denne verdikommisjonen, med det som resultat at den blir, i hvert for de svake eldre og syke, en ren floskel? Det vitner om politisk dårlig håndverk når Regjeringen utfordrer et enstemmig stortingsvedtak om at eldrepacken skal gjennomføres på to år. Det vil selvfølgelig Fremskrittspartiet fastholde.

Når det gjelder egenandelene, vil Fremskrittspartiet som tidligere nevnt, ikke være med på den økningen som foreligger i budsjettforslaget.

Så til slutt litt positivitet. Jeg er svært glad for at Regjeringen nå igangsetter et prosjekt med eldreombud i kommunene. De kommer langt etter Fremskrittspartiet, som foreslo dette allerede i 1991.

Gunnar Breimo hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gunhild Øyangen (A): Jeg syns representanten Alvheim gav en god beskrivelse av sentrumpartiene før og etter valget og en analyse av det vi har opplevd som et av historiens største løftebrudd her i Stortinget. Jeg merket meg at Fremskrittspartiet, som nå ser ut til å ville være Regjeringens redningsmann, ikke vil gå tilbake på eldre-satsingen, og jeg syns det er positivt. Men jeg regner med at det er flere av Fremskrittspartiets saker som de ønsker gjennomslag for i et eventuelt forlik med regjeringspartiene, og har da lyst til å høre om de vil stille krav om sykehus som aksjeselskap med en 80 pst. innsatsstyrt finansiering, og dermed danne grunnlag for et konkurranseorientert sykehussystem her i landet der man konkurrerer om de pasientene som gir mest profitt, med en ansamling i sentrale strøk.

Jeg har også lyst til å høre om Fremskrittspartiet, som vil satse på eldre og syke, nå vil tilføre Kommune-Norge de nødvendige ressursene som kan gjøre det mulig, eller om det skal være drastiske kutt i kommuneøkonomien, som de tidligere har gått inn for gjentatte ganger.

Til slutt vil jeg spørre representanten Alvheim om han er noe bekymret for at kontantstøtten vil trekke ut veldig mye folk fra omsorgs- og pleieyrkene, slik det er vist til f.eks. ved Regionsykehuset i Trondheim vil bli resultatet, og om Alvheim tror at det går an å ha en god eldreomsorg og et godt helsevesen uten tilstrekkelig med mennesker som arbeider der.

John I. Alvheim (Frp): Det var opptil flere spørsmål her. For å ta det første først: Vil Fremskrittspartiet stille som ultimatum å få økt den innsatsbaserte finansieringen med 80 pst. ved eventuelle forhandlinger med regjeringspartiene, om det skulle bli aktuelt? Går man i forhandlingene, det være seg med Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet eller andre typer forhandlinger, kan man ikke ha låst fast standpunktene før man går inn i forhandlingene. Dette er noe som skal fremkomme under forhandlingene, og det vil også i denne situasjonen være aktuelt.

Når det gjelder innsatsbasert finansiering, har det vist seg både i utlandet og i vårt eget land at det er den rette veien å gå når det gjelder å få økt produksjon ved våre helseinstitusjoner. Det har ingenting med den private lommebok å gjøre.

Så til kommuneøkonomien. Jeg går ut fra at representanten Øyangen er kjent med at Fremskrittspartiet står for en annen politikk i denne sammenheng, nemlig at også eldreomsorgen skal være et statlig, enhetlig ansvar finansiert av folketrygden. Og når det gjelder kommuneøkonomien, som vi alle er klar over er dårlig i mange kommuner, er det

det å si at kommunene har muligheter til å spare betydelige beløp også på eldreomsorgen ved å konkurranseutsette driften av syke- og pleieinstitusjoner. Ja, helt opp til ca. 20 pst. kan kommunene vitterlig tjene på dette.

Så til det siste spørsmålet om ikke Fremskrittspartiet er redd for at kontantstøtten skal trekke ut helsepersonell fra eldreomsorgen. Nei, den redselen har ikke Fremskrittspartiet. Og den tror jeg egentlig ikke Arbeiderpartiet har heller, men man bruker den i politisk øyemed.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Jeg la merke til at Alvheim mente at Regjeringen ikke holder hva den lover, og at det som gjelder støtten til de svake, bare er ord som ikke blir fulgt opp i handling. Som eksempel trakk representanten Alvheim bl.a. fram småbarnstillegget som tas bort og går inn i den nå vedtatte og videreførte reformen, kontantstøtten. Da småbarnstillegget ble tatt inn, presiserte Kristelig Folkeparti sammen med Høyre, Senterpartiet og Venstre at dette var et ledd i utviklingen av en kontantstøtte.

Når det gjelder minstepensjonen på 1 000 kr, så ble det 1 000 kr på dem som var og er minstepensjonister. At det skal bli 0,3 pst. svakere pensjonsøkning, betyr at pensjonsøkningen blir på 4,7 pst. Det er viktig å understreke at dermed får også disse pensjonistene del i denne positive utviklingen.

Jeg har lyst til å stille følgende spørsmål: Denne økningen av egenandelene, som maksimalt blir på 260 kr pr. år, fører til at det offentlige gir et mye bedre tilbud til syke mennesker – en satsing på bortimot 2 milliarder kr. Er det ikke bedre at man kan bruke 260 kr mer i året på en offentlig ordning som sikrer alle omsorg, i stedet for at man kanskje må bruke tusener, ja opptil titusener på private ordninger?

John I. Alvheim (Frp): De som fulgte med i valgkampen foran siste stortingsvalg, registrerte overhodet ikke at det var snakk om å gjøre innhogg i den kontantstøtten som den gang ble lovet. Den skulle være reell. Og å trekke inn småbarnstillegget var overhodet ikke med i de verbale utsagn som kom fra Kristelig Folkeparti i den sammenheng. Det er et åpenbart løftebrudd det som har skjedd.

Så presterer representanten Marthinsen å si enda en gang fra denne talerstol at minstepensjonistene har fått 1 000 kr ekstra. Det er jo ikke sant! Nå må det en gang gå opp for regjeringspartiene at dette er ikke riktig. De fikk 1 000 kr måneden inklusiv det vanlige opprykket de ville fått i alle fall under trygdeoppjøret. Og når det gjelder de 0,3 pst. som er blitt til 4,7 pst. i pluss for pensjonistene, er det et regnestykke jeg ikke begriper. Jeg tror ikke det er mange andre i denne salen heller som begriper et sånt regnestykke. Det er å regne seg bort fra problemene, og det kan man selvfølgelig også gjøre hvis man ønsker det.

Så til det siste spørsmålet om det ikke er riktig å trekke inn så høye egenandeler, som pr. person ikke utgjør så veldig mye. Nei! For representanten Marthinsen og meg betyr det ikke noe om vi betaler 260 kr mer, men for en

kroniker og en eldre syk med dårlig økonomi, som har 10 000, 20 000 opp til 30 000 kr i tilleggsutgifter på helse som ikke dekkes av taket, er dette av betydning. Og jeg synes det er umoralsk at hele 70 pst. av satsingen i helsesektoren skal de syke betale selv. De har betalt nok før!

Annelise Høegh (H): Høyre og Fremskrittspartiet er gledelig nok enige om hovedlinjene i en ny og moderne helsepolitikk. Vi baserer oss på at pasientene skal ha økte rettigheter, og vi vil gjøre Norge til ett helserike gjennom et nasjonalt ansvar for sykehusene, ikke fylkeskommunalt. Vi har drevet frem fritt sykehusvalg, innsattsstyrt finansiering, og vi ønsker også, slik jeg oppfatter Fremskrittspartiet, en fristilling av sykehusene slik at vi blir fritatt for politisk detaljkontroll. Og vi sier selvsagt ja til alle de bidrag som private og frivillige vil gi for å gi oss et økt samlet helsetilbud.

Men på et område skilles Høyres og Fremskrittspartiets veier, og det er fordi Fremskrittspartiet skjuler regningen for alle de gode tiltakene de vil ha. Høyre – og jeg tror også alle andre partier – erkjenner at helsevesenets problem på en måte er at behovene er uendelige, men ressursene er begrensede. Jeg er enig i Alvheims kritikk av Regjeringens dramatiske økninger i egenandelene. Det har forbauset også oss. Vi støtter imidlertid egenandelsystemet. Men når Fremskrittspartiet går imot enhver økning av egenandelene og fremmer forslag både i helsevesenet og til forbedrede trygdeordninger som ingen andre partier ser grunnlag for å kunne gjøre, går jeg ut fra at Fremskrittspartiet har beregnet hva dette vil koste. For det er jo ikke riktig som Alvheim sa, at Fremskrittspartiet er imot avgift på helse og avgift på sykdom. Fremskrittspartiet har foreslått en helseavgift og en trygdeavgift i folketrygden som skal økes automatisk i takt med det økte behov. Mitt spørsmål blir da: Hvor stor økning innebærer de forslag jeg går ut fra at Fremskrittspartiet også vil legge frem i år, når det gjelder økt helseavgift og økt trygdeavgift i folketrygden?

John Alvheim (Frp): Representanten Annelise Høegh ber nå om et regnestykke, og jeg har nettopp i mitt tidligere svar til en annen replikant sagt at man kan regne på veldig mange måter. Jeg har ikke noen sum å gi som svar på det spørsmålet, som var meget utflytende, og lite eksakt og konsentrert. Men det vi har sagt, og det jeg sier og gjentar her, er at vi vil ha helse og omsorg som et statlig enhetlig ansvar, finansiert gjennom vårt helseforsikringselskap folketrygden. Så får vi, som vi gjør ellers i forsikringsbransjen, regulere premiene opp og ned etter hvert som det er behov for det i et slikt system. Det er i hovedtrekk det vi går inn for når det gjelder finansieringen av helsevesenet.

Det er mulig at vi skiller lag med Høyre her. Høyre har tidligere i hvert fall – jeg vet ikke hva de har tenkt å gjøre nå – gått på alle forslag om å øke egenandelene betydelig og har til og med selv fremmet forslag om en enda større økning av taket enn det som foreligger i Regjeringens forslag i dag. Det er riktig, vi har vært positive

til egenandeler, men ut fra helt andre motiver, nemlig at vi skulle ha en viss form for egenandeler for å sørge for at man kunne bremse på tilgangen til helsevesenet, at man ikke brukte det i utrengsmål, og at de fleste av oss i dette landet som har lønnet arbeid, ville være i stand til å betale en egenandel. Men det er to ting som har skjedd nå: Egenandelene blir mer og mer en vesentlig del av hele helsefinansieringen, og egenandelene blir etter hvert så høye at det faktisk går ut over mennesker som ikke er i stand til å søke den behandling, pleie og omsorg de trenger, fordi de ikke har råd til å betale det.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Per-Kristian Foss (H): La meg bare til den siste replikkvekslingen si at det er ærlig nok å innrømme at man ikke kan regne, eller ikke forstår regnestykker, men i politikk er det ganske viktig å forstå konsekvensen av det man gjør, og for folk flest er det ikke noe bedre om man kaller skatt «premie» betalt til staten. For folk flest er det faktisk verre hvis denne premien er en flat skatt eller en flat premie, for det betyr at de med minst betalingssevne relativt sett betaler mest. Det har en betydelig sosial konsekvens som flere burde tenke over. I denne sammenheng var replikken rettet til Fremskrittspartiet og i særdeleshet til representanten Alvheim.

Flere talere har i denne debatten vært innom den internasjonale og globaliserte økonomi. Det tror jeg er viktig, for det teller i grunnen mer i norsk politikk i dag enn på lenge. Det er grenser for hva vi selv kan løse av problemer, men det er ikke grenser for hva vi kan bidra med gjennom norsk politikk. La meg også minne om at mesteparten av denne globaliseringen faktisk har vært politisk viljestyrt og ikke er drevet frem av de såkalte markedskreftene. Ikke minst gjelder det liberaliseringen av verdenshandelen, som har vært fremforhandlet gjennom mange år, ikke minst gjennom Verdens Handelsorganisasjon. Men utviklingen har forsterket seg og er blitt grenseoverskridende, ikke minst gjennom bruk av ny teknologi. Informasjon og penger flyttes i dag på sekunder i ufattelige mengder.

For tiden opplever vi betydelige økonomiske tilbakeslag i Asia, og krisen i mange av de nyrike asiatiske landene kan også spre seg til Latin-Amerika. Det er slående hvilken spredningseffekt valutakriser, børskrakk og økonomiske tilbakeslag faktisk har. Det vil allikevel være forhastet å tro at det er de samme årsaker som ligger bak i hvert enkelt land. F.eks. er det misvisende å kalle krisene i de asiatiske utviklingsøkonomiene for markedsøkonomiens sammenbrudd. I realiteten har disse land forsøkt seg på noe helt annet, nemlig en underlig kombinasjon – en blanding – av hemningsløs markedsfrihet, autoritære og til dels korrupte regimer, lovløshet og korrupsjon og en fullstendig reguleringsløs finansnæring. Alt dette er fremmede begreper i en utviklet vestlig markedsøkonomi.

Blandingsforholdet mellom stat og marked må være slik at også markedet har sine grenser, konkurransen sine overvåkere og banker og forsikringselskaper sitt regelverk. Nettopp dette har jo vært kravet fra Valutafondet –

IMF – når krisen har meldt seg i asiatiske land. Problemet er ofte at IMF har kommet inn for sent. Det er, som flere har vært inne på, et åpenbart behov for å gjennomdiskutere de internasjonale økonomiske organisasjonenes rolle, særlig IMF's. Det er denne organisasjonen som i kraft av sin utlånsstyrke har størst innflytelse, men som sagt ofte på et tidspunkt da problemene allerede har meldt seg med full styrke. Den har en rolle som en slags «krisedoktor». Flere har erkjent at IMF må komme inn på et tidligere tidspunkt.

Statsministeren brukte i sin tale i dag uttrykket en «ny internasjonal finansiell arkitektur». Det er et liflig bilde. Men det er langt, langt frem til dette. Og ikke minst er den veien brolagt med en rekke erkjennelser, bl.a. at nasjonal selvgodhet, nasjonal selvråderett, må underlegges internasjonale avtaler og til dels overnasjonalitet. Det mangler en slik erkjennelse. Vi i vårt land har ikke erkjent det, iallfall ikke et flertall. Vi har stilt oss utenfor alle muligheter for forpliktende internasjonalt samarbeid med innslag av overnasjonalitet. Vi står i så måte svakt med eksemplets makt når vi skal opptre internasjonalt. Det gjør ikke EU-landene. Det er faktisk Den europeiske union som har kommet lengst i verden i dag når det gjelder å møte markedets makt med politisk motmakt.

Jeg er blant de politikere som har ønsket at vi skulle delta i dette. De politikere som har funnet det mest behagelig å stå utenfor, har mindre tyngde internasjonalt når de skal anbefale andre land å gjøre det vi ikke har gjort.

Euroen er faktisk et meget spennende eksperiment, som også nå den norske finansminister, Gudmund Restad, ønsker lykke til, og han ser det i norsk og europeisk interesse at euroen lykkes. Jeg deler hans oppfatning. Det hadde vært klokt om det også hadde vært gitt uttrykk for den oppfatningen i fjorårets valgkamp.

Jeg deler også den forhåpning Thorbjørn Jagland, arbeiderpartilederen, har om at det etter hvert utvikler seg en form for samforståelse om stabilitet globalt mellom de tre store valutaområdene euro, dollar og yen. La oss da allikevel erkjenne at dette legger betydelige begrensninger på muligheten som de enkelte landene har til nasjonale økonomiske utskjeielser. Med andre ord: I erkjennelsen av dette ligger det også et ønske om at vi skal få en utvikling i retning av mer likeartet økonomisk politikk i landene. Tiden vil vise om også regjeringspartiene drar denne erkjennelsen.

La meg så rette blikket mot mer nære forhold. Om to dager fyller regjeringen Bondevik ett år. Etter min oppfatning er det en politisk tannløs ettåring som presenterer seg, knapt nok i stand til på det nåværende stadium å tale med én tunge. Regjeringen har, som den selv har sagt, mer opposisjon mot seg enn noen tidligere regjering, og pussig nok synes den også å trives med situasjonen. Utenfra sett har Norge en regjering som fremstår som ustabil, hvor det er vanskelig å øyne en sammenhengende kurs særlig i den økonomiske politikken. Det tjener ikke landet.

Inntrykket vi sitter igjen med, er at denne regjeringens overordnede politiske oppgave rett og slett er å bli sittende. Knappt noen har uttalt det så klart som næringsminis-

ter Sponheim – eller Venstre-leder Sponheim tror jeg det i denne sammenhengen er riktig å si. Det er også vanskelig å øyne de politiske visjonene eller det politiske kursskifte i forhold til sosialdemokratisk vanetenkning. Knappt noen har uttalt det så klart som Senterpartiets vise-generalsekretær, som sa det slik:

«Man må bruke mikroskop for å få øye på den politiske kursendringen Regjeringen har fått til.»

Jeg har ikke funnet noe slikt mikroskop, men jeg ser at det er et problem uansett.

Det som skuffer Høyre, er nettopp denne mangel på kursendring bort fra sosialdemokratisk vanetenkning. Det kan dreie seg om

- dereguleringspolitikk,
- å stanse den uhemmede vekst i offentlig sektor,
- ønske om å gi organisasjonene og foreningslivet en sterkere plass i samfunnet,
- kriminalpolitikken – Regjeringen har lagt frem en blå-kopi av det Arbeiderpartiet har stått for, og det er så å si ingen nyanse mellom Arbeiderpartiet og sentrum heller på dette området,
- satsingen på småbedrifter, som blir verbal retorikk, mens virkeligheten er at småbedriftene og gründerne knapt har hatt vanskeligere økonomisk situasjon å starte opp i eller å drive i enn de har under denne regjeringen.

Slik kunne vi fortsette opplistingen av det som bare er en videreføring av sosialdemokratisk vanetenkning.

Dannelsen av sentrumsregjeringen var bygd på ideen om blokkuavhengighet, med andre ord at det går an å danne regjering uten Høyre eller Arbeiderpartiet. På borgerlig side har altså regjeringdannelsen hatt en klar brodd mot Høyre. Knappt noen har uttalt det klarere enn nettopp den nåværende regjeringens visestatsminister. At Høyre derfor ikke er noe aktivt støtteparti for regjeringen Bondevik, burde ikke overraske noen. Regjeringen har i praksis fra bedt seg en slik støtte. Denne demonstrative praktisering av venneløshet er muligens en sentrumspolitisk dyd, men skaper uklarhet og uforutsigbarhet, og det er ikke en slik politikk landet trenger i økonomisk vanskelige tider.

Norsk økonomi er inne i betydelige tilpasningsproblemer – ikke krise, det er å ta for hardt i – men verre er det at dette er i et bilde av en betydelig internasjonal krise som omgir oss i økonomien. Regjeringens vingling og unnløstelse av å velge side etterlater et dypt inntrykk av ustabilitet i den økonomiske politikken.

Et av regjeringen Bondeviks hovedsatsingsområder var å mobilisere etiske verdier og stimulere grunnleggende etikkdebatt i hele samfunnet. Denne jobben har Regjeringen satt ut på anbud til en offentlig kommisjon, hvorfra det kommer mange og til dels underlige politiske utspill. Men kommisjoner og utredninger kan ikke fritta Regjeringen for å svare på spørsmålet om hva som skal være Regjeringens eget bidrag til mobilisering av det personlige ansvaret. For leser man Voksenåsen-erklæringen, er det en uforbeholden hyllest ikke til det personlige ansvar, men til utbygging av det offentlige ansvar.

Både Fremskrittspartiet og Høyre har i ulike former og ved ulike anledninger tilbudt Regjeringen mer varige

(Foss)

samarbeidsformer for å skape mer stabilitet og forutsigbarhet. Dette har regjeringen Bondevik avslått og insistert på fortsatt blokkavhengighet. Det er grenser for Høyres vilje til å redde Regjeringen ut av de problemer den selv skaper. Det er vanskelig å øyne innslag av borgerlig politikk fra regjeringen Bondevik. Ja, selv Kristelig Folkepartis parlamentariske leder Steensnæs var i et replikkordskifte faktisk ikke i stand til å svare på hva i budsjettet for 1999 som var en invitt til Høyre.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Dag Terje Andersen (A): Representanten Foss startet sitt innlegg med å beskrive det internasjonale økonomiske bildet som påvirker Norge. Og det kan være ganske viktig å få understreket nettopp at det fins utviklingsstrekk rundt oss i Europa og verden for øvrig som påvirker norsk økonomi. Det er ikke riktig som enkelte fra regjeringspartiene har prøvd å framstille det, at de blir kritisert for alt i den økonomiske situasjonen.

Men det som er poenget, og det tror jeg representanten Foss og jeg er enige om, er at vi har et ansvar for å legge norsk økonomi til rette slik at vi tåler de konjunktursvingningene og de svingningene i oljeprisen som kommer til å være en del av hverdagen også framover. Det er bl.a. forklaringen på at Norge har hatt en helt annen renteutvikling enn landene rundt oss, som også blir påvirket av de samme internasjonale forhold som oss.

I den forbindelse ser det nå ut til å være stor enighet om at det er behov for en innstramming i den størrelsesorden som Regjeringen har foreslått, for å få ned rentenivået. Men da må en sette spørsmålsteget ved Høyres bidrag til budsjettprosessen sist, for da bidrog nemlig Høyre subsidiært til at det ble vedtatt et budsjett som var 5 milliarder kr mer ekspansivt enn det Arbeiderpartiet hadde foreslått. Det virker litt rart, det burde representanten Foss kunne innrømme etter hvert. Når det skal bidra til å få renta ned å lage et strammere opplegg i år, hvordan kan Foss da forklare at det ikke bidrog til å dra renta opp at han var med på å utvide rammene i fjor for budsjettet for i år?

Så må jeg prøve å få oppklart en misforståelse som Høyres parlamentariske leder, Jan Petersen, bidrog med i går. Det er ikke slik at det er vedtatt en konjunkturavgift. Det vedtaket kommer eventuelt senere i høst. Da må jeg gjenta spørsmålet fra i går: Er det sånn at Høyre går imot den konjunkturavgiften, eller er det sånn at de ikke går imot enhver krone i økning av skatter og avgifter?

Per-Kristian Foss (H): Høyre har aldri vært noen forsvarer av konjunkturavgiften. Vi bøyde oss for den under én forutsetning, og det var at alternativet var innføring av en Jagland-regjering straks. Med det skatte- og avgiftsopplegget regjeringen Jagland da hadde presentert, ville jo det blitt rene katastrofen i en slik situasjon – mange ganger verre enn konjunkturavgifter.

Regjeringen har forpliktet seg til å legge frem en løpende vurdering av behovet for en konjunkturavgift. Det

har Regjeringen ikke gjort. Det står ikke ett ord i budsjettokumentene som begrunner behovet for en konjunkturavgift. Vi har bedt Regjeringen utdype dette, altså komme med begrunnelsen. Hvis den ikke kommer, blir ikke konjunkturavgiften vedtatt. Det er i dag tall som tyder på at utviklingen har gått i en helt annen retning enn det Regjeringen forutsatte i revidert nasjonalbudsjett.

Dag Terje Andersen stiller et spørsmål for tredje eller fjerde gang, hvorfor Høyre kunne bidra til et budsjett da regjeringen Bondevik var tre-fire uker gammel, som var dårligere enn det vi ønsket. Det skyldes to ting. Det skyldes at Arbeiderpartiet hadde gått fra regjeringsmakten og ikke var villig til å ta den tilbake, og dessuten i opposisjon presenterte skatteøkninger overfor bedrifter og næringsliv som ville vært ødeleggende i den situasjonen man da stod overfor. I forhold til det tøffe arbeidsmarkedet vi hadde, hvor alle så at det kom til å bli et dyrt lønnsoppgjør, ville Arbeiderpartiet legge ytterligere skatter på bedriftene, slik at det dyre lønnsoppgjøret ville blitt enda dyrere. Det er en politikk vi ikke kunne stå for.

Vi erkjenner at det ikke var noe bestevalg å støtte regjeringen Bondeviks opplegg heller. Og sammen med Fremskrittspartiet, som jo alltid verbalt sett er for en stram politikk, men i praksis er for en løssluppen utgifts-politikk, altså en ekstrem sentrumspartilinje – ekstremistisk ville kanskje vært mer dekkende – ble ikke dette et ideelt resultat, men alternativet var verre, og jeg synes Arbeiderpartiet har et betydelig ansvar for det.

Et råd til Arbeiderpartiets talere: Hør på det Jens Stoltenberg var inne på i går! En viss erkjennelse av at Arbeiderpartiets egne budsjetter heller ikke var perfekte, ja faktisk ikke tilstrekkelig stramme, hadde vært et godt bidrag til debatten.

Per Erik Monsen (Frp): Høyre har den siste tiden vært ganske klar på hvilke krav de vil stille for å komme til en forståelse med Regjeringen når det gjelder budsjettet: ikke én krone i skatte- eller avgiftsøkning. Det har blitt gjentatt gang på gang. Dette er selvsagt også Fremskrittspartiets utgangspunkt. Ja, vårt primære ønske er faktisk betydelige skatte- og avgiftslettelser. Men det gjelder jo også å se hva en kan ha mulighet for å få gjennomført.

Regjeringens opplegg inneholder en rekke betydelige skatte- og avgiftsskjerpelser, mens en del avgifter bare er prisjustert. Mitt spørsmål blir da: Når Høyre sier ikke én krone, mener de da dette bokstavelig, eller vil de godta en såkalt prisjustering av avgiftene?

Per-Kristian Foss (H): I utgangspunktet er vi skeptisk til enhver skatte- og avgiftsøkning. Vi er innstilt på – og her er det totalresultatet som teller – å se på både skatteskifter, slik at summen blir ikke økninger, og vi er innstilt på å se på avgiftsskifter. Det vi er innstilt på å se på, er faktisk noe som Fremskrittspartiet – trodde jeg, iallfall i gamle dager, dvs. inntil i fjor – også var opptatt av, nemlig å få satt ned reelt en del avgifter, hvor vi vet at svart omsetning er så gigantisk at avgiftsnedsettelse i realiteten ville bety økte avgiftsinntekter for staten. Jeg

snakker om en grensehandelsvare som f.eks. alkohol. Men jeg registrerer at Fremskrittspartiet nå er blitt mer smålåten, for nå sier faktisk Fremskrittspartiet at ikke en eneste skatte- og avgiftsskjerpelse, ja, det er bare et *utgangspunkt* for forhandlinger.

Fremskrittspartiets finanspolitiske talskvinne har jo sagt dette meget godt når hun sier: Jeg er ikke med på en eneste skatte- eller avgiftsskjerpelse, da får heller Regjeringen gå av. Hun sier også i samme intervju – det kommenterte ikke Carl I. Hagen i går – at det lar seg gjøre å kutte på landbruket, u-hjelpen og statsstøtten til næringslivet på en måte som gjør at man kan få samspill mellom økninger og reduksjoner. Jeg synes Siv Jensen her er inne på meget gode tanker, og jeg skjønner ikke hvorfor Fremskrittspartiet har forlatt henne. For grunnen til at partiet ble dannet, var faktisk at man skulle bekjempe dette. Og her har man nå som utgangsposisjon at man vil forhandle om i realiteten økninger. For hvis utgangspunktet for forhandlinger er null, da kan man vel trygt si at det blir heller ikke resultatet av forhandlingene. Så her må jeg si at historisk sett kjenner jeg lite igjen av Fremskrittspartiet.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF): Det var mange spennende vinklingar i representanten Foss sitt innlegg som det kunne vera freistande å gripa fatt i, men eg skal likevel gå til dei meir nære tinga.

Av trontalen går det fram at regjeringa Bondevik bl.a. vil leggja fram ein handlingsplan for små bedrifter, spesielt med prioritering av opprydding i forskrifter og skjema, arbeida for eit breitt og balansert eigarskap i næringslivet, leggja stor vekt på næringsretta forskning og utvikling, fornya og modernisera offentleg forvaltning med sikte på både høg kvalitet og kontakt med og innsyn for borgarane, ha eit synleg og desentralisert politi, leggja fram forslag til helselov om pasientrettar i psykisk helsevern, spesialhelseteneste osv., dessutan følgja opp innsatsen for psykiatri, kreftomsorg og utstyr. Dette er nokre eksempel. I tillegg har Regjeringa alt sytt for å gje minstepensjonistane ein rimeleg bra inntektsauke og småbarnsforeldre stor valfridom.

Når no situasjonen krev det, ein situasjon som ikkje minst er skapt av forhold utanfor vårt land, har Regjeringa gjort jobben sin ved å leggja fram eit budsjett med ein klar innstrammingsprofil for igjen å styrkja tilliten til norsk økonomi og dermed medverka til eit lågare rentenivå.

Eg vil tru at alt som eg har nemnt her, ikkje ligg direkte på kollisjonskurs med det som Høgre måtte ønskje. Eg er derfor litt undrande til at representanten Foss seier at han knapt kan få auga på noka kursendring i norsk politikk som følgje av regjeringa Bondevik. Spørsmålet mitt til representanten Foss vert då: Ser ikkje Høgre den kursendringa som har skjedd, og ser dei ikkje at det òg ligg til rette for eit breitt felt både av enkeltsaker og samanhangar som det vil vera både naturleg og ønskjeleg å samarbeida om?

Per-Kristian Foss (H): Jo, jeg ser flere områder det er naturlig å samarbeide om, og her var det en opplisting av områder det er bred enighet om i norsk politikk: satsing på kreft, helse generelt, psykiatri, eldreomsorgsplanen, eneromsplanen – den ble jo vedtatt under bred politisk konsensus her i Stortinget. Alt dette er vel og bra, men jeg ser ikke noen kursendring. Jeg hører derimot en viss retorisk kursendring, og så gjør man det motsatte. Jeg skal ta to eksempler.

Eksempel 1: Man sier: bredt, norsk eierskap i næringslivet. Og hva møter man det med? Jo, å beskutte det samme eierskapet mer og beholde en diskriminerende formuesskatt. Man kan altså ikke fremme noe ved å diskriminere det. Da blir politikken meningsløs eller ordene innholdsløse. Begge deler er like ille.

Eksempel 2: I næringsmeldingen som følger statsbudsjettet, sier man at det skal bli lettere å starte og drive bedrifter. Så sier man: Lettere betyr at det skal koste mer. Det skal koste mer i sykelønnsutgifter, det skal koste mer i skatt, det skal koste mer i elavgift. Det er ikke vanskelig å forstå at noen som er i virkelighetens verden, sier: Vi skjønner ikke politikerne, for når de sier at det skal bli lettere, så skal det bli dyrere.

Jeg skjønner at man vurderer penger høyt i denne regjeringen, men det får da være grenser for verdiorientering. Den type misbruk av ord vil straffe seg. Og det er her en del innvendinger ligger, pluss en annen hovedinnvending, nemlig at Regjeringen ikke ser samspillet mellom offentlig økonomi og marked. Hadde Regjeringen vist større forsiktighet i sine første uker og måneder og erkjent at ikke alle kostbare reformer bør pøses inn i økonomien samtidig, med en gang og på et tidspunkt hvor økonomien var ved sin kapasitetsgrense, da hadde man unngått en del av de problemer man nå ser. Ikke alle, for en del skyldes internasjonale forhold, det er rett, men man ville unngått en del av dem. Det har en pris, for rentepreisen betales i dag også av velferdsstaten, og det betales med en meget urettferdig fordeling.

Presidenten: Replikordskifte er omme.

Hill-Marta Solberg (A): Perspektivene for Norge slik regjeringa Bondevik ser dem, er blitt presentert for Stortinget gjennom trontalen og nasjonalbudsjettet for 1999. Det er enhver regjerings privilegium slik å komme til Stortinget med sine prioriteringer og målsettinger.

Denne høsten er mer enn vanlig preget av usikkerhet både om den politiske og den økonomiske utviklingen framover. Verdensøkonomien er mer usikker enn på svært, svært lenge. Økonomiske kriser har flyttet seg fra kontinent til kontinent. Dessverre er det lite som tyder på at denne utviklingen raskt kan bringes under kontroll. Det er gledelig at stadig flere tar til orde for å arbeide fram globale styringsredskaper for i større grad å kunne kontrollere og styre den internasjonale økonomien. Men vi må erkjenne at veien fram dit er lang. Det betyr at vi ennå i lang tid framover må være forberedt på å leve med stor ustabilitet i økonomien rundt oss.

Vår råvarebaserte norske økonomi vil i en slik internasjonal turbulent situasjon være meget utsatt og sårbar. Med så mye usikkerhet rundt oss er det mer enn noen gang viktig med stabilitet over styringen på det nasjonale nivå. Derfor hadde også mange ventet at Regjeringen denne høsten skulle bidra til å bringe klarhet i den politiske og økonomisk uklare situasjonen vi befinner oss i. Det valget og den muligheten hadde Regjeringen. Statsbudsjettet er Regjeringens redskap for å vise vei for utviklingen i landets økonomi, for befolkningens levekår og velferd og for landets næringsvirksomhet.

Dessverre har ikke det fremlagte statsbudsjett blitt noen veiviser. For regjeringen Bondevik ble det viktigere å bevise sin såkalte blokkuavhengighet enn å vise retningen ut av våre politiske og økonomiske vanskeligheter. Etter snart to dagers debatt er det på ingen måte klarere – i hvert fall for undertegnede – hvordan Regjeringen skal navigere videre med sin blokkuavhengighet.

Høyres leder har fra denne talerstol sagt at Høyre opplever det slik at Regjeringen gjerne vil ha Høyres stemmer, men ikke deres politikk. Kanskje går det an å si at Arbeiderpartiet opplever det slik at Regjeringen gjerne vil ha deler av vår politikk, men de vil åpenbart ikke ha våre stemmer. Det å ikke velge side i politikken, eller med andre ord å ikke vise hvordan Regjeringen har tenkt å få sine forslag igjennom i Stortinget, ble en dyd for regjeringen Bondevik. Like fullt vet alle at før eller siden må Regjeringen ta valget, hvis den da ønsker å få oppslutning om opplegget for 1999. Jeg kan vanskelig tenke meg at Regjeringens perspektiv på budsjettarbeidet bare rakk fram til framleggelsen den 5. oktober.

Kortsiktighet og uklarhet i den økonomiske styringen er det vi minst av alt trenger nå. Men det må være lov å si at Regjeringens økonomiske politikk så langt har vært preget av meget kort holdbarhet.

Det økonomiske opplegget for 1998, som Regjeringen fikk vedtatt i desember 1997, fikk sin første sprekke i januar 1998, da statsråd Arnstad fikk summert tallene på investeringene i petroleumssektoren. I mars var statsministerens perspektiv at alle skulle få det bedre til neste år; utpå ettersommeren var det innstramningen neste år alle skulle få merke. Og i juni stilte statsministeren kabinettspørsmål, bl.a. på den såkalte konjunkturavgiften. Etter at statsbudsjettet er fremlagt er finansministeren, og i dag må vi også forstå statsministeren slik, nå i tvil om det er et riktig virkemiddel.

Mitt poeng er følgende: Tidsperspektivet i den økonomiske politikken må rekke utover noen måneder. En helhetlig styring av norsk økonomi krever et helt annet og mer langsiktig perspektiv. Den kortsiktighet som har preget styringen det siste året, har skapt oss noen problemer vi kunne vært spart for. Det nytter ikke bare å gi lave oljepriser og valutauro skylden for at vi går inn i 1999 med en voksende inflasjon.

Regjeringen anslår i nasjonalbudsjettet at pris- og kostnadsveksten i Norge neste år vil bli nesten dobbelt så høy som hos våre handelspartnere. Samtidig er det uro i de internasjonale finansmarkedene, og faren for et kraftig internasjonalt tilbakeslag er stor. Vi risikerer derfor å gå

inn i en internasjonal nedgangsperiode, og med oss inn i den situasjonen har vi altså en særnorsk høy pris- og kostnadsvekst. Næringslivet taper konkurransevne. Det betyr at vi kan stå overfor en nedbygging av vår konkurranseutsatte industri. Et internasjonalt tilbakeslag vil i tillegg innebære ytterligere fallende olje- og råvarepriser.

På kort sikt er det press i deler av vårt arbeidsmarked. Men vi må passe på ikke å la dette skygge for det som åpenbart er en annen og grunnleggende utfordring for norsk økonomi. Våre bedrifter kan ikke over tid klare en situasjon der deres kostnader vokser langt sterkere enn tilfellet er hos handelspartnere. Det vil resultere i at norske arbeidsplasser går tapt. Det bør være vår hovedbekymring. Vi vet hva høy arbeidsledighet vil si i form av kostnader både for den enkelte og for samfunnet. Vi vet hvordan høy ledighet setter grunnleggende velferd i fare. Og vi vet at høy arbeidsledighet har en tendens til å bite seg fast, og at det tar tid å få ledigheten ned igjen.

Denne snikende faren vil Arbeiderpartiet advare mot denne høsten. Derfor må også det politiske perspektivet denne høsten rekke langt utover de nærmeste turbulente uker med budsjettforhandlinger. Det er denne høsten vi må ta høyde for det som kan bli et av våre virkelig store problemer ved overgangen til neste århundre, nemlig voksende arbeidsledighet. Dette må vi også ta høyde for i arbeidet med det økonomiske opplegget for neste år. Da kan vi ikke gjennom innretninger på statsbudsjettet bidra til å forsterke vår allerede høye kostnadsvekst gjennom tunge byrder på arbeidsplassene.

Arbeiderpartiet inviterer til samarbeid nettopp for å gjøre det mulig å skape stabilitet og langsiktighet i den økonomiske utviklingen. Vårt program for stabilitet og fordeling har et slikt siktemål. Et vesentlig element vil være å gjenreise samarbeidet med partene i arbeidslivet. Men også her har Regjeringen gjort det til en dyd å være uavhengig av alle. Statsråd Sponheim gjør et poeng av at regjeringen Bondevik verken er utgått fra noen fagbevegelse eller fra NHO. Det må da forstås som næringsministerens forklaring på hvorfor Regjeringen ligger i krig med partene i arbeidslivet. Regjeringen sier selv at den har innkalt til dugnad, men får generalstreik til svar. Og ingen regjering, og slett ikke det samfunn som den skal lede an i styringen av, er tjent med å ligge i konflikt med partene. Det er mer enn noen gang, slik situasjonen er nå, nødvendig å samarbeide både på tvers av politiske skiller og mellom myndigheter og partene i arbeidslivet.

Arbeiderpartiet har understreket behovet for at enhver regjering bør ha et parlamentarisk fundament som kan sikre stabilitet, forutsigbarhet og langsiktighet i den politiske styringen.

Arbeiderpartiet har klart uttrykt at vi er rede til å møte regjeringspartiene for å drøfte hvilket grunnlag som kan finnes for å skape et flertall for et statsbudsjett for neste år.

Arbeiderpartiet har sagt at vi er villig til å drøfte kompromisser selv på den saken der vi er mest grunnleggende uenig med sentrumspartiene, nemlig kontantstøtten.

Våre invitasjoner er gjentatt både i går og i dag. Fortsatt står de ubesvart fra regjeringspartienes side.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Erik Monsen (Frp): Det sies at etterpåklokskap er den eneste eksakte vitenskap. Etter det jeg har kunnet registrere, har vi fått forholdsvis mye av det fra Arbeiderpartiet i denne debatten. Samtidig er det blitt gitt et så dystert bilde av den økonomiske situasjonen i Norge at det er vanskelig å se noe annet motiv enn å berede grunnen for en Jagland-regjering, som skal redde fedrelandet. Det er altså nok å følge litt med i avisene, så ser en at det er flere enn meg som har oppfattet at Arbeiderpartiet har gitt ganske tydelige signaler denne høsten. Men en ting er i hvert fall tydelig, og det er at Arbeiderpartiet ser behov for et stramt budsjett, noe som nødvendigvis også må gå ut over offentlig virksomhet både i stat og kommune. I en slik situasjon må det være ekstra viktig å få mest mulig service ut av hver skattekrone ved å effektivisere og konkurranseutsette deler av offentlig virksomhet.

Jeg har registrert at Jan Davidsen, som er sentralstyremedlem i Arbeiderpartiet, de seneste dagene nærmest har lovet et hellig korstog mot alt som smaker av effektivisering og konkurranseutsetting i offentlig virksomhet. Mitt spørsmål blir da: Er dette også Arbeiderpartiets linje? Eller er partiet villig til å være med på tiltak som kan redusere kostnadene i offentlig sektor, slik at vi kan få mer velferd ut av hver krone?

Hill-Marta Solberg (A): Representanten Monsen innledet sin replikk med å omtale etterpåklokskap, og sa at han i denne debatten opplevde at det først og fremst hadde vært Arbeiderpartiet som hadde stått for etterpåklokskapen.

Det kunne kanskje vært ønskelig for norsk politikk at alle partier, inkludert Fremskrittspartiet, i det minste tok innover seg den type klokskap. Men det er i hvert fall ingenting i debattene i denne salen som tyder på at det er tilfellet. Men det er kanskje heller ikke noen andre som mer trenger å utøve etterpåklokskap enn Fremskrittspartiet, sett i lys av hva det partiet stod for for ett år siden, da budskapet til det norske folk var at nå burde vi juble fordi vi hadde vunnet i Lotto – nå hadde vi god råd. Det er ikke med den største troverdighet at Fremskrittspartiet i dag står fram med sine resonnementer om den økonomiske situasjonen.

Så til spørsmålet som gikk på Arbeiderpartiets holdning til effektivisering og omstilling i offentlig sektor: Jeg mener å ha rimelig god kjennskap og nærhet til store deler av offentlig sektor, både på statlig og kommunalt nivå. Jeg tør også påstå at det foregår nesten et løpende arbeid med omstilling i offentlig sektor. Det er Arbeiderpartiet absolutt for. Det er nødvendig! Det er mange ganger ubehagelig, og det kan være slitsomt for dem som er berørt, men det er helt nødvendig. Og det er prosesser som neppe noen gang lar seg slutføre. Én prosess slutføres, men må avløses av en ny, så en effektiv offentlig sektor er Arbeiderpartiet virkelig for. Det er ingen grunn til at vi skal ha en offentlig sektor som ikke er effektiv, og der offentlige kroner ikke brukes på en mest mulig effektiv måte. Men det betyr overhodet ikke at Arbeider-

partiet deler Fremskrittspartiets tro på en omfattende privatisering, og at det er svaret på omstillingsutfordringen i offentlig sektor.

Are Næss (KrF): Representanten Hill-Marta Solberg la vekt på samarbeid og langsiktig tidsperspektiv, og det synes jeg er positivt. Men i en situasjon der Regjeringen fremmer «den største helsesatsing noensinne», som statsministeren sa, kritiserer jo Arbeiderpartiet Regjeringen bl.a. for å skyve på eldreforamen. Dette er noe misvisende. At handlingsplanperioden forlenges med to år, dreier seg jo bare om investeringene. De øremerkede driftsmidlene økes med 800 mill. kr. At planperioden forlenges, betyr at kommunene får mulighet til å få noe mer tid på seg til å gjennomføre planleggingen av en stor og kostbar reform, som det heldigvis har vært politisk enighet om.

Også i lys av dagens stramme arbeidsmarked har vi fått positive tilbakemeldinger fra kommunene om at denne utvidelsen ser de faktisk positivt på. Disse reaksjonene kommer ikke bare fra regjeringspartienes egne politikere. Mitt spørsmål blir da om ikke Hill-Marta Solberg har fått noen slike positive tilbakemeldinger.

Et annet eksempel: Ifølge pressen er både Arbeiderpartiet og Høyre i fylkestinget i Sogn og Fjordane fornøyd med at fylkeskommunen kommer rimelig bra ut hvis Regjeringens forslag til statsbudsjett blir vedtatt. Arbeiderpartiets fylkesordfører var så balansert at en høyrerepresentant klaget over at hun ikke tente på talen hans, hva nå det måtte bety. Han sa i sin tale at slaget om kommuneøkonomien var vunnet. Jeg spør da: Er slike reaksjoner på sentrumsregjeringens politikk enestående på grasrota i Arbeiderpartiet?

Hill-Marta Solberg (A): Det er både interessant og påfallende at regjeringspartienes representanter bruker denne talerstolen til å sitere arbeiderpartiordførere når de skal gi uttrykk for reaksjoner på statsbudsjettet. Jeg kan derfor glede representanten med at en senterpartiordfører karakteriserte statsbudsjettet som dobbel dose elendighet. Det er således relativt stort mangfold i de kommentarene som dette statsbudsjettet er blitt til del – også når det gjelder kommuneopplegget.

Arbeiderpartiet har ikke på noen måte sagt at dette er et dårlig kommuneopplegg i den forstand at det er vesentlig annerledes enn det som lå i kommuneøkonomiproposisjonen. Men Regjeringen må også ta innover seg og erkjenne at det betyr mindre til kommunesektoren fordi de kostnadene som er kommet i mellomtiden, ikke lar seg kompensere i dette statsbudsjettet. Den ærlighet bør man ha med.

Så til eldresatsingen: La meg først si at den handlingsplanen for eldreomsorgen som ble lagt fram for Stortinget og behandlet her, var ikke lagt fram for at kommunene skulle ha noe å stille med. Den var lagt fram ut fra noen kjensgjerninger vi måtte ta innover oss om et økende behov for omsorgstilbud. Den reduksjonen som ligger i neste års opplegg, betyr at 2 100 færre plasser blir bygd. Det betyr altså at 2 100 eldre som trenger en sykehjems plass eller en tilrettelagt bolig, ikke får det. Jeg er helt

sikker på at også neste år vil bringe oppslag der sosialministeren blir bedt om å svare på reaksjoner fordi en stakars gammel dame sitter hjemme i sin elendighet og ikke får sykehjemsplass. Sosialministeren må da beklage det, men har samtidig lagt fram et opplegg med en ambisjon om 2 100 færre plasser for utbygging neste år. Det er konsekvensen. Dessuten fordeler denne utbyggingen seg utover hele landet, og den fordeler seg meget godt utover i alle kommuner, slik at presset i bygg- og anleggssektoren ikke kan brukes som et argument for å skyve på den satsingen.

Kjellaug Nakkim (H): Representanten Solberg sa i sitt innlegg at den økonomiske politikken må rekke utover noen måneder, og da vil jeg be representanten Solberg komme med noen oppklaringer. Den økonomiske politikken omfatter jo også skattepolitikken, og hva er da Arbeiderpartiets syn på skattepolitikken?

Jan Petersen forsøkte i går å uteske Arbeiderpartiets syn på dette, men Jagland valgte å ikke svare. Arbeiderpartiet har i hvert fall i mediene tilsynelatende gitt inntrykk av at de er imot skatteskjerpelser, i hvert fall imot skatteøkningen fra 28 til 29 pst. Men ifølge Arbeiderpartiets fordelingspolitikk skal 9 milliarder kr inndras i form av økte skatter. I går sa Jagland at det viktigste er å «slå ring om arbeidsplassene». Og så sa han videre at Regjeringen gjør det motsatte når den foreslår økt skatt for bedrifter og lønnstakere.

Da lurer jeg på om representanten Solberg kan bekrefte eller avkrefte om Arbeiderpartiet nå har forlatt den skatteskjerpelsespolitikken overfor næringslivet som de bl.a. foreslo ved behandlingen av revidert budsjett i år. Som svar på replikk fra Per-Kristian Foss svarte Tom Thoresen at Arbeiderpartiet ikke har gått imot alle Regjeringens skatteøkninger. Og da blir spørsmålet: Kan representanten Solberg redegjøre for hvilken skattepolitikk Arbeiderpartiet nå har, spesielt overfor næringslivet?

Hill-Marta Solberg (A): Jeg kan love representanten Nakkim at det nok vil bli nøye redegjort for Arbeiderpartiets totale skatteopplegg, men det skal ikke skje i trontaledebatten. Men jeg må også si at det i hvert fall er ukjent for meg hvorfra representanten Nakkim har de tall hun opererer med i denne replikken. Arbeiderpartiet har aldri foreslått 9 milliarder kr i skatteskjerpelse. Selv om alle våre skatteskjerpelser gjennom de siste åtte-ti år i regjeringssposisjon summeres, kommer vi ikke engang i nærheten av det nivået. Arbeiderpartiets budsjettopplegg har faktisk vært preget av meget beskjedne skatteøkninger gjennom hele 1990-tallet, og et lite blikk tilbake i disse nasjonalbudsjettene vil bekrefte det for enhver. Arbeiderpartiets skatteforslag er for så vidt bedre kjent enn de fleste andre partienes, med unntak av Regjeringen, som har lagt fram et nasjonalbudsjett, fordi vi har presentert det for Stortinget i nasjonalbudsjettet for 1998 og i revidert nasjonalbudsjett.

Det Arbeiderpartiet synes er feil med innretningen fra Regjeringen i skatte- og avgiftsopplegget, er at summen av det Regjeringen gjør på skatte- og avgiftssiden, legger

tunge byrder på norske arbeidsplasser. Regjeringen sier selv at avgiftsopplegget alene bidrar til 0,5 pst. av prisveksten i nasjonalbudsjettet for neste år. Det er bekymringsfullt når vi allerede i utgangspunktet sliter med en for høy kostnadsvekst.

Vi har også klart uttrykt at vi er imot å høyne den alminnelige skatteprosenten til 29. Ellers skal vi ta stilling til alle enkeltforslag som ligger i dette budsjettet, i den behandlingen som nå er underveis. Det kan jeg forsikre og det kan jeg love; Arbeiderpartiet har ikke forlatt sine ståsteder i skattepolitikken. Vi er for de forslagene vi har fremmet før, og vi har også gitt klart uttrykk for at vi ikke vil stemme for Regjeringens forslag om å øke den alminnelige skatteprosenten som en ytterligere belastning på bedriftene, i tillegg til avgiftene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Anne Enger Lahnstein: Mennesket lever som kjent ikke av brød alene. Vår oppgave er å gi gode rammevilkår for kunsten og kulturen i hele landet, sikre mangfold og skaperkraft og motvirke kommersialisering og tendenser til ensretting.

I kulturbudsjettet har Regjeringen valgt å sikre driftsgrunnlaget for institusjonene, som jo er hjørnesteiner i norsk kulturpolitikk, framfor å sette i gang nye tiltak. Vi vil selvsagt følge opp flertallets ønske om et nytt operahus i en egen sak til Stortinget til våren. I tillegg vil Stortinget få en melding om arkiv, bibliotek og museer.

Vi nærmer oss tusenårsskiftet. For oss som enkeltmennesker og som folk vil dette ha langt større betydning enn det vi tenker på til daglig. Et varig kulturløft for landet, med bl.a. kulturelle møteplasser i alle kommuner, er siktemålet. Dessuten legger vi opp til en verdig markering av selve nyttårshelgen 1999. Som kjent er selskapet Tusenårsskiftet Norge – 2000 A/S etablert, i tillegg til at Kirken har sin egen jubileumskomite. Alle gode krefter bør ta ansvar og se hvilke muligheter denne helt unike anledningen gir. Kunstnere og kulturarbeidere, næringslivet og det offentlige og ikke minst frivillige organisasjoner har her en viktig oppgave. La meg også nevne at Regjeringen vil styrke de frivillige organisasjoners lokale virke for barn og unge.

Bakteppet for årets trontale er en turbulent internasjonal situasjon. Verdenssamfunnet rystes. Som aldri før har vi sett sårbarheten i dagens internasjonale økonomiske system. Valutaspekulantene har, gjennom bevisste politiske vedtak og utvikling av ny teknologi, fått ufattelig stor makt – en makt som rokker ved fundamentale demokratiske verdier. Makt er flyttet fra folkevalgte organ til markedet uten at man har sikret nødvendig korrigering av markedskreftene. Det er rett og slett alvorlige feil og mangler ved systemet som har rystet verdensøkonomien, og som ikke minst vårt land, med en råvarebasert og åpen økonomi, rammes av.

Senterpartiet har i mange år stått nærmest alene i arbeidet med å fremføre en nødvendig systemkritikk. Vi har påpekt og foreslått konkrete tiltak for å korrigere markedskreftene ut fra politiske mål. For meg er det vik-

tig å kunne fastslå at våre motforestillinger får økende oppslutning. Nå snakker Arbeiderpartiets folk om behovet for å redusere spekulantenes makt, og jeg la også merke til innholdet i innlegget fra Per-Kristian Foss nylig. Denne nye innsikten er løfterik. Det gjør at Regjeringen med støtte fra et flertall i Stortinget offensivt kan arbeide for tiltak som f.eks. internasjonal avgift på valuta-transaksjoner og tiltak mot kortsiktig, lånefinansiert spekulasjon.

I forhold til et bakteppe av krig, usikkerhet og økende nød i verden, er det mulig å møte våre hjemlige utfordringer på en konstruktiv måte, selvsagt. Vi er privilegerte. Ikke desto mindre fortøner stemningen her i salen seg som lite forsonlig. Sentrumsregjeringen har lagt fram et stramt opplegg. Et stort flertall i Stortinget mener at det er nødvendig. Men her stopper også enigheten. Kravet om at vi skal «velge side» er mer retorikk enn konkrete innspill for å løse utfordringene, og det er jo det folk forventer av oss. Regjeringen har både rett og plikt til å legge fram det økonomiske opplegget vi mener er riktig i dagens situasjon. Det innebærer både inntektsøkninger og utgiftskutt, samtidig som vi sikrer en profil med vekt på helse, distrikt og barnefamilier, og så venter vi altså på de andre partienes alternativer.

Vi må nå komme over fra de retoriske øvelsene til å diskutere sakenes konkrete innhold. Da vil både de faktiske muligheter og begrensninger i forhold til budsjettbehandlingen synliggjøres. Den største hindringen for å komme over på diskusjon om sak og realitet framfor symboler er jo nettopp at opposisjonspartiene ennå ikke har anvist hvor de vil foreta nødvendige, men meget smertefulle innstramminger.

Generalstreiken gjennomføres i dag. Ifølge Yngve Hågensen er det grunnleggende urettferdig å ta bort en fridag. Så kan det slås fast at det ikke er flertall her i salen for å be friske og arbeidsføre mennesker bidra til fellesskapet ved å arbeide én dag ekstra. Når et slikt forslag avvises som grunnleggende urettferdig, blir det interessant å se hvordan opposisjonene vil stramme inn 9 milliarder kr på en etter deres syn mer rettferdig måte.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ranveig Frøiland (A): Ja, og når det gjeld avgift på valutaspekulasjonar, trur eg Regjeringa har ein jobb å gjera i forhold til den interne diskusjonen med partia på Stortinget. For to dagar sidan diskuterte eg og Venstre sin finanspolitiske talsmann dette i radio, og han var i alle høve sterkt ueinig i det som visestatsministeren no gjer framlegg om, og som Arbeidarpartiet òg har teke til orde for i lengre tid.

I over 12 år har statsråd Lahnstein og eg sete i lag i Stortinget og vore einige om veldig mykje. Og i alle år har Lahnstein åtvare mot meir høgrepolitikk, og eg har faktisk trudd at ho meinte det. Eg skal ikkje sitera alle dei utsegnene som Senterpartiets leiar kom med før stortingsvalet i fjor, men alle hugsar nok intensiteten til Lahnstein når ho sa at landet ikkje treng meir høgrepolitikk, difor er det naudsynt med ein ny kurs. No er Lahnstein visestat-

sminister og kan velja å visa om ho vil samarbeida med Arbeidarpartiet eller framleis vil ha meir høgrepolitikk.

Vi hørte statsministeren sin tale i dag der han faktisk gav honnør til Framstegspartiet og Høgre for at dei hadde medverka til akkurat meir høgrepolitikk i Noreg, medan han utan nokon særleg entusiasme konstaterte at Regjeringa òg hadde fått støtte hos Arbeidarpartiet i einskilde saker. Så eg vil berre gjenta det spørsmålet som har vore stilt tidlegare: Er visestatsministeren oppteken av eit samarbeid med Arbeidarpartiet? Vil ho òg imøtekoma Arbeidarpartiet sine saker i budsjetttrunden i haust, eller er ho like avvissende til samarbeid som vi hørte statsministeren var tidlegare i dag?

Presidenten: Presidenten gjør for ordens skyld oppmerksom på at vi ikke har noen visestatsminister.

Statsråd Anne Enger Lahnstein: Ranveig Frøiland tvilte på Regjeringens vilje til å fremme forslag om og arbeide med en avgift på valutaspekulasjoner. Det er det ingen grunn til. Det er selvfølgelig en sak vi vil arbeide med. Jeg gleder meg også over at Thorbjørn Jagland er så klar på dette nå, for i forrige periode var ikke Arbeiderpartiet det – selv om det kom noen signaler.

Så beklager jeg for så vidt at Ranveig Frøiland ikke siterer mer av det jeg har sagt tidligere, for jeg syns stort sett det er en stor glede å høre mine gamle sitater.

Og når jeg sier det, er det bare fordi vi må erkjenne at når vi valgte å søke regjeringsansvar, som er en vel kjent strategi for å få størst mulig gjennomslag, ja så er det klart at det innebærer å gi og ta, og vi velger altså å ta et helhetlig ansvar.

Ranveig Frøiland sa at statsministeren hadde virket avvissende i forhold til samarbeidsløsninger med Arbeiderpartiet. Det hørte ikke jeg. Tvert imot mener jeg at statsministeren avsluttet med å si at vi kan diskutere med alle – det ligger også i trontalen. Vi er åpne for å diskutere løsninger med alle. Jeg må si at det største partiet på Stortinget – Arbeiderpartiet – har jo også et betydelig ansvar for å finne helhetlige løsninger, og jeg håper inderlig at også Arbeiderpartiet kan være med på å drøfte hvordan vi kan finne stabile og gode løsninger for styringen av landet framover. Da tror jeg, som jeg sa i mitt innlegg, at det er viktig å komme over fra symbolpolitikk og retorikk, som vi har så mye av i dag, og til de konkrete løsningene for hvordan vi skal greie å ha et stramt opplegg, for det forstod jeg at både Arbeiderpartiet og Høyre og alle partiene i grunnen vil ha, bortsett fra Fremskrittspartiet og SV kanskje, og at vi da kan gå løs på de konkrete sakene og ikke bare drive med skyggeboksing, som jeg har inntrykk av at vi gjør i dag.

Per Roar Bredvold (Frp): Ute i distriktene kan kulturbegrepet ha en annen dimensjon og et annet innhold enn det kan synes å ha for enkelte andre politikere, bortsett fra Fremskrittet. Her har ordene breddekultur, dugnad, samhold etc. en høy stjerne.

Når man tenker på at f.eks. i min hjemkommune har ikke kommunen, selv om politikerne inklusiv Fremskrittspartiet ønsker å bruke mer, mer enn 440 kr pr. person pr. år å rutte med til kulturformål, og når man vet at denne kommunen ikke er i noen særstilling og har en heller ordnet økonomi, er dette faretruende både for kulturlivet i seg selv og for hvordan det vil gå med bosetningen ute i distriktene. For det er ikke tvil om at skal nettopp distriktene overleve, må vi også ha en levende og folkestyrt breddekultur. Da er det ikke nok at det finnes kulturopplevelser i de store byene – med de transport- og overnattingskostnader dette innebærer, samt andre praktiske ting som må løses for å få nettopp denne opplevelsen.

For å konkretisere forholdene ute i bygdene har min kommune foreslått, for å få budsjettet til å gå i balanse, å stenge det offentlige svømmebassenget for å spare 25 000 kr – fattige 25 000 kr. Det må ikke bli sånn at foreldres og andre frivilliges bidrag til å opprettholde speideren, idrettslag, korps, 4H, velforeninger, kor, etc. etc. kun må baseres på kakebaking og utlodning. Da vil de etter hvert miste både gløden og det positive i dette arbeidet. Derfor ser jeg det som urovekkende når kulturministeren fra nettopp Senterpartiet, som kaller seg et parti for Bygde-Norge, ser det som viktig, ja kanskje viktigst, at vi får en ny operamelding til våren, hvor det kan være mulig å si ja til både Bjørvika, Vestbanen og Youngstorget, i henhold til artikkel i Aftenposten 6. oktober 1998.

Fremskrittspartiet mener som tidligere at det må være feil å bruke mange tusen millioner kroner på dette prosjektet framfor å bruke pengene ute i distriktene, hvor Fremskrittspartiet uten tvil mener det vil få en mye bedre uttelling til glede for de fleste.

Statsråd Anne Enger Lahnstein: Bredvold tok opp spørsmål knyttet til kommuneøkonomien og kulturen i bygdene. La meg ta det første først. Jeg er veldig glad for at denne regjeringen har kunnet legge fram et kommuneopplegg som har en vekst på 1,4 pst. Det bør gi mulighet for å kunne sikre velferdstilbudet rundt omkring i kommunene, også fordi man legger opp til en mest mulig rettferdig fordeling mellom de ulike kommunene. Når Fremskrittspartiet tar opp dette, går jeg ut fra som en selvfølge at i hvert fall ikke Fremskrittspartiet vil bidra til å svekke kommuneopplegget.

Når det gjelder fellesskapssektoren, som kommuneøkonomien er en vesentlig del av, så er det jo vel kjent at det stort sett er Høyre og Fremskrittspartiet som har falt for fristelsen til å skjære ned på det området.

Kultur er viktig i bygdene, det er viktig på nasjonalt plan, og det er slik at kunsten og kulturen har sin egenverdi – selvfølgelig. Men det er riktig som også representanten Bredvold pekte på, at det er viktig for å sikre bosetting, og for å sikre arbeidsplasser, vil jeg legge til, og vi vil selvfølgelig sørge for rammebetingelser for kunsten og kulturen i hele landet, og også en god kommuneøkonomi.

I tillegg var representanten så vidt innom frivillige organisasjoner. Der har vi altså en tilleggsmelding som lig-

ger her, som nettopp går ut på å sikre en ny overføringsordning for å gi frivillige organisasjoners lokale virke for barn og unge bedre rammevilkår.

Ansgar Gabrielsen (H): Statsråd Lahnstein var opp-tatt av å snakke om politikken innhold. Jeg tror det er viktig at vi kommer over i den gaten. Det har også Høyre gjort. Der har vi brukt trontalen og den anledningen som har vært til nettopp det. Vi har gjentatt hvor vi står. Jeg tror faktisk at Regjeringen er klar over hvor vi står, for budsjettforslaget som er lagt frem kan tyde på det. Den har nemlig navigert direkte på de undervannsskjærene som den visste lå nettopp i forhold til Høyre.

Nå var statsministeren relativt raus i sin omtale av blant andre Høyre i dag for hva vi har gjort i forhold til Regjeringen i det året som har gått. Det skulle forresten bare mangle.

Raushet kan jeg vel ikke akkurat si har preget Senterpartiet og Lahnstein i deres omtale av Høyre i den senere tiden, verken i forkant av etableringen av Regjeringen eller for så vidt etter at den ble etablert. Som sagt var det jo Senterpartiet som stoppet Kristelig Folkepartis og Venstres ønske om at Høyre også skulle være en del av denne regjeringen.

Nå sa Lahnstein tidligere i et replikk svar til en representant at hun gjerne ville høre noen av sine sitater. Jeg har spart på dem. Jeg vil spare henne for dem i innledningen av den situasjonen vi står i. Men jeg har dem på lager, og jeg har faktisk veldig mange.

Men det jeg kunne tenke meg å spørre om, er: Nå, etter et år i regjering, etter erfaring med både den ene og den andre, er det slik at Senterpartiet og Lahnstein fremdeles føler det som et ubehag å skulle ha med Høyre å gjøre i en forhandlingssituasjon om den økonomiske politikken, om budsjettet? Etter å ha lagt fram sitt første eget, hele budsjett og ha hørt alle kommentarene, er det fremdeles slik at det definitivt er den nest beste løsningen å bli halt til et forhandlingsbord hvor Høyre deltar?

Statsråd Anne Enger Lahnstein: Representanten Gabrielsen tegner nå opp hele det store bildet av det politiske landskapet i Norge.

Jeg beklager hvis det oppfattes som lite raust når jeg deltar i en politisk debatt ut fra det politiske innhold i sakene som er på dagsordenen. Det er riktig at det var Senterpartiet, slik Gabrielsen pekte på, som stoppet Venstres og Kristelig Folkepartis ønske om å ha Høyre med i regjering. Det var politisk begrunnet. Det ber jeg om forståelse for. Det er nemlig slik at denne mindretallsregjeringen er basert på et politisk fellesskap som gjør at vi i fellesskap i en vanskelig situasjon kan legge fram et budsjett med en profil vi er enige om. Hvis Høyre hadde vært med i denne regjering, hadde vi vært helt avhengig av Fremskrittspartiet. Jeg tror ikke det hadde vært noen god situasjon for landet. Og det hadde definitivt ikke ført til stabilitet.

Det er leit hvis det oppfattes som lite raust å være politisk uenig. Denne linjen har Senterpartiet stått for i hele min ledertid, og vi har også tatt ansvar i Stortinget

sammen med Arbeiderpartiet. Det som ligger i «blokk-uavhengighet», som jeg skjønner plager mange, altså et begrep som på en måte ikke blir godtatt, er nettopp at man kan velge fra sak til sak og samarbeide ut fra sakenes innhold. Og hvis det er noen som har erfaring med det, er jo det Høyre og Arbeiderpartiet – også her i Stortinget. Jeg begynte å snakke om dette med globaliseringen og systemkritikken vi har fremført. På hele 1990-tallet har jo Arbeiderpartiet og Høyre stått sammen om f. eks. EU-tilpasningen. Jeg har aldri lagt skjul på at jeg mener at de beste løsninger når det gjelder fordeling, når det gjelder distriktpolitikk, når det gjelder velferdsordningene, finner vi i skjæringspunktet mellom sentrum og Arbeiderpartiet. Men det betinger vilje fra Arbeiderpartiets side til å gå inn i konstruktive prosesser og også vise respekt for det vi står for. (Presidenten klubber.) Så kan jeg – hvis jeg bare får avslutte ...

Presidenten: Taletiden er ute.

Statsråd Anne Enger Lahnstein: President! Jeg skjønner at taletiden er ute. Men jeg vil bare få si at jeg selvfølgelig også er takknemlig for at Høyre og Fremskrittspartiet valgte en sentrumsregjering framfor en arbeiderpartiregjering tidligere. Jeg synes det er viktig at vi får fortsette, men jeg holder fast ved min analyse av det politiske landskapet. (Presidenten klubber.)

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Inge Myrvoll (SV): Trontalen var blodløs og resulterte i en avventende holdning. Da statsbudsjettet ble framlagt, kom raset. Vi får en streik fra en samlet fagbevegelse i dag. Senterpartiets 146 ordførere er opprørske eller driver med sorgarbeid på grunn av distriktpolitikken. Miljøbevegelsen rister på hodet. Bortsett fra Hagen, som for et år sia var «spedalsk», er sentrumsregjeringa blitt venneløs.

Sammen har koalisjonsregjeringa staket ut kollisjonskursen. Skal de komme i mål i høst, er det duket for mer høyrepolitikk og enda mer kollisjonskurs med dem de burde ha som allierte.

Senterpartiets parlamentarisk leder, Johan J. Jakobsen, sa i går at «den politiske situasjonen i Stortinget er nøyaktig den samme som for et år siden». Hadde han sagt at Stortingets sammensetning er nøyaktig den samme, ville jeg ha samtykket. Men at han ikke har registrert politiske prosesser som endrer det politiske bildet, forundrer meg. Eller for å bruke uttrykket fra Kristelig Folkepartis parlamentariske leder, Steensnæs: Det har vært voksenopplæring både her og både der.

Dersom Jakobsen hadde stukket hodet over skyttergravkanten, ville han hørt at Jagland sa:

«Derfor har Arbeiderpartiet sagt seg villig til å dele regjeringsmakt med andre partier for å skaffe landet et stabilt flertallsstyre. Arbeiderpartiet har ikke tidligere gjort det i etterkrigstiden.»

Det ble fulgt opp i dag under replikkordskiftet etter statsministeren, hvor Jagland var meget kritisk til min-

dretallsregjeringer og deres evne til å styre, og av parlamentarisk nestleder Tom Thoresen, som inviterte til en tankeprosess om grunnlag for flertallsregjering.

Jeg er overbevist om at det har vært en tøff prosess i Arbeiderpartiet som har ført til denne konklusjonen. Det ligger ikke i Arbeiderpartiets kultur å dele makt. Det har vært harselert mye over 36,9 og over at Jagland gav fra seg makta. Nei, Arbeiderpartiet var i en håpløs situasjon, de opplevde å bli nedstemt gang på gang. Men de hadde seg sjøl å takke, de hadde brakt seg dit sjøl. Ei mindretallsregjering som ikke vil gi politiske konsesjoner, som skifter partnere fra dag til dag – og helst satser på andres subsidiære stemmegivning, må regne med å bli nedstemt. Og lærdommen har seget inn.

Arbeiderpartiet har hatt ei lang læretid, hvor de med noen korte avbrekk har hatt mindretallsregjering siden 1961. Jeg tror denne lærdommen kanskje sitter godt.

En annen forandring som har skjedd det siste året, er at sentrumsregjeringa har kontraktfestet en binding til Høyre og Fremskrittspartiet ut stortingsperioden. Jeg skjønner ikke at de tør, tør å gi Hagen fritt spillerom – gi ham regien, gi ham makt.

I valgkampen i fjor kritiserte Senterpartiet – med god grunn – at Arbeiderpartiet var for markedsliberalistisk, for høyrevridd. Men da er ikke et kompaniskap med Høyre og Fremskrittspartiet alternativet, det blir det fort mer høyrepolitikk og mer markedsliberalisme av. Det kan Venstre leve godt med, Kristelig Folkeparti med en viss motvilje som oppveies av at de får noen merkesaker, men for Senterpartiet må det være dødsdømmet i Hagens favn.

Å se på sentrumsregjeringas kamp for å overleve er som å se på et timeglass som lekker sand i maskineriet. Maskineriet må stoppe. Forhåpentligvis tar det ikke for lang tid.

Det dreier seg om vår felles framtid, ei framtid det ikke er noen grunn til å la Fremskrittspartiet og Høyre ha innflytelse over. Ja, en slik innflytelse ville vært avvist med forakt av sentrumspartiene dersom det hadde vært tema i valgkampen i fjor. Det er i strid med det flertall vi har i denne sal i en rekke hovedspørsmål. For oss i SV er kampen mot de økende forskjeller et sentralt tema. Derfor kan vi i SV gi vår fulle tilslutning til Senterpartiets program når de skriver:

«Vi må hindre en utvikling med økende økonomiske og sosiale forskjeller i samfunnet.»

Og når de videre sier:

«Det må føres en solidarisk inntekts- og skattepolitikk bygd på utjamning mellom grupper i samfunnet.»

Eller:

«De som tjener minst, bør kunne beholde mer av inntekten ubeskattet, mens de som tjener mest, bør bidra mer til fellesskapet gjennom skjerpet beskatning.»

Dette er god SV-politikk. Jeg forutsetter at dette også er i pakt med Arbeiderpartiets målsettinger, men milevis fra Høyres og Fremskrittspartiets målsettinger.

Nå, noen timer før streiken, vil vi i SV uttrykke vår sympati. Vi vil forsvare de sosiale rettigheter, vi vil forsvare sjukelønnsordninga, vi vil begrense overtidsarbeid,

og vi vil arbeide for retten til videre- og etterutdanning. Alt dette finner jeg i Senterpartiets program, og dette har vi også felles med Arbeiderpartiet, men vi har det ikke felles med Høyresida.

På et sentralt felt som privatisering vil også en allianse med Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV som samarbeidspartnere være naturlig. Heller ikke der har Senterpartiet noe felles med Høyre og Fremskrittspartiet.

For oss i SV er en aktiv distriktspolitikk, med gode rammebetingelser for næringsliv og bosetting, sentralt. Vi har der mye felles med Senterpartiet, men der ville vi nok måtte presse Arbeiderpartiet sterkt, men de står oss nærmere enn Høyre og Fremskrittspartiet, og det samme i miljøpolitikken. Ja, også i spørsmålet om internasjonal solidaritet står vi Arbeiderpartiet nærmere enn Høyre og Fremskrittspartiet. Det er faktisk slik at på flere områder hvor avstanden mellom oss i SV og Arbeiderpartiet er størst, står vi nær Senterpartiet. Det burde gi oss et godt utgangspunkt for å ha et trykk mot Arbeiderpartiet. Hvis Arbeiderpartiet mener alvor med et flertallsgrunnlag, vil le Senterpartiet og SV kunne være en del av denne basis hvis vi fikk uttelling på områder som betyr noe for oss, og vi har i utgangspunktet en god forhandlings situasjon. Det blir derfor noe uvirkelig over et parti som kritiserer Arbeiderpartiet for høyredreining og medvirker til at Hagen og Petersen får stor innflytelse.

Det er en del avgjørende spørsmål vi ikke får svar på i dagens debatt. Det er bl.a.: Vil Arbeiderpartiet foretrekke å samarbeide mot venstre dersom det er mulig? Jeg tror de ønsker det, men de kan vanskelig signalisere det så lenge det ikke er sikret et flertall, og det er ikke sikret et flertall så lenge Senterpartiet ikke kan svare på det. Jeg tror at Senterpartiet ser at høyresida får for mye innflytelse og ville foretrekke at høyresida var parkert, men det kan de heller ikke si så lenge de sitter i ei regjering på høyresidas nåde.

Når Arbeiderpartiet og Senterpartiet ikke kan gi disse signalene, må vi kanskje leve videre med denne farsen, og det store spørsmålet blir da: Skal vi le eller skal vi gråte? Men ettersom det er fare for at farsen kan gå over i tragedie, er det siste mest nærliggende.

Men så har vi en erfaring, vi har erfaring fra regjeringa Syse. Når det ble for mye høyrepolitikk, når nok var nok, tok Senterpartiet steget ut. Jeg håper derfor at når avhengigheten av Høyre og Fremskrittspartiet blir for påtakelig for deltakerne i sentrumsregjeringa, får vi kanskje en ende på denne farsen. Da håper jeg at taleren før meg, Enger Lahnstein, viser den samme kraften som hun viste da de forlot Syse-regjeringa, at hun lytter til Halvdan Sivertsens ord om at «vinden ifra høyre snart vil snu». Da skal jeg gå opp på denne talerstolen og si:

«Ingen e så go som du da

Ingen e så go som du»

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirin Faldet (A): Sannelig var det godt å høre Inge Myrvoll i dag. Han skal ha ros for at han løftet blikket og

trakk de lange linjene i norsk politikk. Det gir faktisk håp for framtida.

Den harde kritikken mot Arbeiderpartiet har selvsagt ikke forstummet, det ville være for mye forlangt, men den er jammen blitt redusert betydelig. Betyr det at SV er blitt noe skuffet over sine tidligere allierte, nemlig Senterpartiet, og i så fall hva består skuffelsen i? Har det sammenheng med Regjeringens håndtering eller – hva skal vi si – hemmeligholdelse av enkelte punkter i forhandlingene om Schengen-avtalen, når partier som nå sitter i Regjeringen, sammen med SV for ikke lenge siden hamret løs om større åpenhet fra arbeiderpartiregjeringa? Jeg fikk en liten følelse av at det var en sårhet hos Inge Myrvoll med hensyn til tidligere venner. Er det sånn at Inge Myrvoll ser for seg en mulighet til å komme i dialog med Senterpartiet igjen, eller er det en tapt sak for SV?

Jeg har hatt gleden av å sitte i samferdselskomiteen sammen med Myrvoll gjennom noen år, og togsatsingen har vært SVs hjertesak. Betyr det at SV ikke ser at gode veier også er god miljøpolitikk?

Inge Myrvoll (SV): Jeg blir veldig skuffet dersom representanten Faldet ikke har syntes det har vært godt å høre på meg før, at det var først nå, for jeg mener faktisk det har vært grunn til å lytte tidligere også.

Når det gjelder forholdet til sentrumsregjeringa, vet jeg ikke om skuffelse er det rette ordet, fordi vi advarte veldig sterkt mot dette prosjektet i og med at det på en måte hadde en parlamentarisk basis som var veldig vanskelig. Det står ganske mye bra i Voksenåsen-erklæringa, men man er jo avhengig av et flertall for å realisere det. Og når man har bundet seg til Fremskrittspartiet og Høyre, vil det som er bra i Voksenåsen-erklæringa, forsvinne, og det som kanskje er mindre bra, bli realisert, pluss at man realiserer mange ting som går tvert imot denne erklæringas intensjoner. Hvis man husker tilbake til valgkampen i fjor høst, ble det sagt fra vår side at dette var ikke den naturlige delinga i norsk politikk. Faktisk er det sånn at delinga i norsk politikk går tvers gjennom sentrumsregjeringa og dels tvers gjennom Arbeiderpartiet, for der har en også de som ser mot høyre og de som ser mot venstre. Derfor er det viktig for oss å få Arbeiderpartiet mot venstre og den delen av sentrum som er innenfor venstresida, inn i et konstruktivt samarbeid. Det syns vi er den naturlige delinga i norsk politikk. Det har vi sagt lenge, det er for så vidt ikke noen nyhet. Det nye er at Arbeiderpartiet nå begynner å tenke flertall og ikke kan si akkurat hva det flertallet består av. Det skjønner jeg, det går ikke an for dem å annonsere det, og så vil de som de eventuelt inviterer, si: Nei, vi vil ikke være med.

Men vår kritikk av Arbeiderpartiets høyredreining på en rekke områder kommer til å være like hard hvis Arbeiderpartiet ikke vender seg mot venstre.

For øvrig skal vi nok kritisere denne regjeringa like hardt som arbeiderpartiregjeringa for manglende åpenhet.

Vi er fortsatt på sporet når det gjelder jernbanen. Samtidig har vi, i alle år jeg har vært her, vurdert de enkelte

vegprosjektene om de er bra eller dårlige, og vi har evnet å si nei til de dårlige og ja til de gode. Det er noen her som sier ja til altfor mange.

Christopher Stensaker (Frp): Representanten Inge Myrvoll fra SV støtter nå den streiken som er annonsert, og som kommer, men som viser seg å være unødvendig. Det vil si at man streiker for streikens skyld, noe som koster millioner for de arbeidsplasser som SV er opptatt av å beskytte.

SV hevder å være opptatt av distriktene og miljøet. Men økte avgifter gir økt grensehandel og fører til at butikker langs grensen må legge ned. Økte avgifter på diesel gir svekket konkurransevne for bedrifter i Distrikts-Norge, og økte avgifter gir eldre og eldre bilpark, som forurenser mer enn nye biler. Vil SV gjøre noe med det?

Transport av varer og tjenester til og fra distriktene krever bedre og nye veier samt økt vedlikehold av dem vi har i dag. Vil SV medvirke til mer høyrekurs på disse områdene?

Inge Myrvoll (SV): Jeg tror det er viktig og riktig av en samlet fagbevegelse å vise at man er villig til å forsvare de faglige rettighetene. Det er sannsynlig at Regjeringsforslaget om å ta en feriedag ikke vil få flertall, sjøl om man ikke kan stole på alle partier hva de gjør i forhandlinger. Men jeg vet at det er kanskje partier som skal inn i de forhandlingene, som har tenkt å gå løs på sjukelønnsordning med karensdag osv., og vi vet at det er andre faglige rettigheter som kan være truet i en sånn forhandlingsprosess. Jeg tror at fagbevegelsen i dag – og jeg er veldig glad for at det er så bred deltakelse, at det ikke bare er LO, men en samlet fagbevegelse – gjør rett i å markere at det ville være uakseptabelt om man går løs på de faglige rettighetene, i de meget åpne og jeg må si skremmende forhandlingene vi kanskje står overfor utover høsten dersom Fremskrittspartiet skal få innflytelse over budsjettforliket.

Så til detaljer i avgiftspolitikken. For å ta dette med bilparken – jeg tror det er feil debatt – så er det sånn at vi var med på å fjerne en del av de gamle bilene gjennom vrakpantordninga. Men vi er ikke villig til å bruke en avgiftspolitikk som gjør at en skal få en raskest mulig fornyelse av bilparken, for det har noe å gjøre med miljøpolitikk at man produserer og produserer nye varer som skal vare kortest mulig tid. For oss er det faktisk viktig at bilene har en lang levetid. Og jeg tror at sjøl om alderen i norsk bilpark er rimelig høg, er standarden meget god. Hvis den sammenlikner med land i Europa – det er jo bare å dra ut og se – har bilene kanskje en gjennomsnittsalder som er lavere enn hos oss, men jeg tror standarden er dårligere. Det er mange ting en kan gjøre med en bil uten å måtte vrake den. Men den saken kan jeg komme tilbake til i en annen type debatt enn trontaledebatten.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Det verkar som om SV har gått inn i ein stor lykkerus over å ha blitt invitert på ball av Arbeidarpartiet. Det verkar som at no er det ein glamour å sjå på arbeidarpartisida, dei har en-

deleg fått ein invitt til eit mogleg regjeringssamarbeid, sjå på det positive der og kritisere sentrumspartia fordi dei har samarbeidd med Høgre og Framstegspartiet. Men Høgre og Framstegspartiet har også vore konstruktive å samarbeide med, og i fjor, på årets budsjett, blei det med samarbeid med Høgre og Framstegspartiet også meir midlar til bistand enn med Arbeidarpartiet sitt budsjett. Og det var mange positive ting ein fekk til.

Det er viktig at vi no får eit stramt budsjett for å dempe presset i norsk økonomi for å få lågare rente. Men kva gjer SV? SV kritiserer punkt for punkt moglege innstrammingsiltak. Men kva er SV sine svar for å få ned renta? Får vi ikkje ned renta, får vi ein usolidarisk politikk ved at dei som har høge lån, vert hardt ramma.

Regjeringa har lagt fram gode tiltak – auke på helse- og omsorgssektoren, tiltak for distrikta, barnefamiliane og for næringslivet. Eg kan nemne fleire område der vi har ei påplussing, men så har vi òg ei skjerpning på nokre område, fordi vi veit at vi må redusere forbruket for å få ned renta. Men frå SV høyrer vi ikkje noko anna enn kritikk når det gjeld dei plassane ein prøver å kutte på. Så eg vil utfordre Inge Myrvoll: Kvar vil SV kutte i budsjettet? Eller har SV tenkt å plusse på budsjettet ved å auke utgiftene, slik at presset i økonomien aukar i staden for å bli redusert?

På ein del område har vi sammanfallande synspunkt med SV. Når det gjeld forskjellane mellom rike og fattige, er eg einig med Inge Myrvoll. Vi har òg tiltak for det, men eg vil likevel utfordre han her på kvar SV vil kutte, og om dei eventuelt vil kutte i det heile.

Inge Myrvoll (SV): Jeg lever ikke i noen lykkerus. Ingen har invitert meg på ball, og jeg har ikke engang sans for ball – det er liksom ikke min livsstil. Jeg kom i farten på en sang jeg ikke har så veldig sans for – og det kan jeg beklage – det er «...og det blir like fint å jobbe som å danse». Jeg synes det å danse egentlig er meget vrient – nei, jeg liker av og til å jobbe.

Nei, Arbeiderpartiet har ikke invitert på ball. Vi har derimot lenge sagt at vi må prøve å finne ut hva som er den riktige delingen i norsk politikk. Hvordan skal vi få dreid norsk politikk mot venstre? Og vi har faktisk presset på mot Arbeiderpartiet og mot Senterpartiet. Når det gjelder Kristelig Folkeparti, gir vi litt opp, fordi merkesakene betyr så mye at de glemmer retningen i politikken.

Vi kommer fortsatt til å utfordre for å prøve å dreie norsk politikk mot venstre. Skulle det nå bli et ball, får kanskje andre ta seg av det mer dansemessige, så skal jeg være i lykkerus. Og når det gjelder rus, kan man vel diskutere hvem som har mest erfaring med det.

Jeg synes at sentrums forhold til Fremskrittspartiet og Høyre ikke er konstruktivt, det er destruktivt. Det kommer til å føre til en dårligere fordelingspolitikk, det kommer til å føre til en dårligere miljøpolitikk, det kommer også til å underminere vår internasjonale solidaritet, tror jeg. Så jeg er veldig redd for resultatene av det. Og alt dette blir nødvendig på grunn av én merkesak.

Når det gjelder Regjeringas forslag, er det ikke alt vi slakter. Vi synes stort sett at forsvarskuttet er bra, bort-

sett fra når det gjelder Kystvakta. Det synes vi er meget tvilsomt. Vi kommer nok også til å se på en del avgifter. Jeg skal ikke legge fram SVs budsjett her, men vi synes at vi skal hente inn mer inntekter fra dem som kan betale, vi. Vi skulle nok greie å hente inn litt inntekter som vi kunne forhandle om hvis vi hadde vært i den interessante situasjonen. Men det er vi nok ikke i høst – i alle fall ikke ennå – ikke før ut i desember, kanskje.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Berit Brørby Larsen (A): Trontaledebattens fremste mål må være å få satt de politiske visjoner på dagsordenen. Dersom ikke, bør vi ta en debatt om vi trenger denne trontaledebattøvelsen – om den har utspilt sin rolle. Vi kan kanskje gå rett på budsjettbehandlingen, for uansett er det jo resultatet av den alle venter på, både her i huset og utenfor.

Flere av dem som liker dårlig at Arbeiderpartiet har andre svar enn Regjeringen på landets utfordringer, og som antyder at konsekvensene av vår kritikk må følges opp med noe mer, bør kanskje gå noe stillere i dørene. Det kan nemlig hentes fram mange gode sitater fra flere av dem som liker dårlig vår kritikk av Regjeringens retning i politikken, for de sparte seg ikke da Arbeiderpartiet satt med regjeringsansvaret. Vi tok deres kritikk som en del av den politiske debatten, og fryktet heller aldri debatten. Tvert imot, den er en styrke for demokratiet.

I og med at alle avventer budsjettbehandlingen utfall, er det påfallende hvor stort poeng det gjøres av at Arbeiderpartiet ennå ikke har lagt fram sitt alternative budsjett. Så vidt jeg vet, er det ingen andre av opposisjonspartiene som har gjort det heller. Men vi gjør vårt budsjettarbeid grundig. Arbeiderpartiets ulike budsjettgrupper, som det er flere av, arbeider for fullt med ulike forslag både til påplussinger og ikke minst til kutt.

Oppmerksomheten rundt Arbeiderpartiet må derfor tolkes dit hen at det faktisk er vi som er mest interessante, og at sentrumspartiene venter på våre svar på landets utfordringer. Det er jo bra, for vi har en god historikk å vise til. Men denne påfallende iver etter løsninger fra Arbeiderpartiet kan vel ikke tolkes slik at Regjeringen og sentrumspartiene ikke lenger tror på sin egne forslag.

Det er enhver regjerings plikt og rett å kjempe for å få mest mulig av sitt budsjett igjennom i Stortinget, men da må regjeringspartienes forhandlere ta initiativ for å komme i gang. Men etter det statsminister Bondevik svarte i en replikk til Thorbjørn Jaglands spørsmål om Regjeringen er villig til å kompromisse om kontantstøtten, så virker det ikke som om man er villig – ennå. Det er enhver regjerings plikt å pleie sitt parlamentariske grunnlag både før, under og etter en framleggelse av et statsbudsjett. Problemet er at denne regjeringen ikke har noe klart parlamentarisk grunnlag, og for meg ser det faktisk ut som den kjemper for å slippe å ha det også. Derfor blir løsningene på landets utfordringer uklare.

Velgerne krever av oss at vi gjenreiser tilliten til norsk økonomi, slik at rentene sakte men sikkert kan gå nedover igjen. Velgerne krever av oss at vi fatter vedtak slik

at ledigheten forblir lav. Velgerne vil at vi samarbeider med partene i arbeidslivet og legger en plan for utviklingen av næringslivet, kommunene, lønninger og priser.

At det er en internasjonal økonomisk krise, kan vi ikke gjøre så veldig mye med, men at næringslivets kostnader er større enn hos våre handelspartnere, kan vi påvirke. Velgerne vil ha tilgjengelig et mest mulig likt velferdstilbud. Vi må kunne se de eldre i øynene og si: Vi skal bygge ut de velferdstiltak som er nødvendig for at dere skal få en verdig alderdom. Og vi skal gi barna og ungdommen – og voksne – et skoletilbud som gjør dem rustet til å møte en tøff hverdag.

De store forventningene Regjeringen har skapt, er ikke innfridd. Forventningene ble skapt gjennom store ord og løfter i deres opposisjonstilværelse, og krasse utfall mot Arbeiderpartiet og mot vår regjering manglet ikke. Nå ser vi at det som het «mer tid til familiene» – alle familier går jeg ut fra, ikke bare kontantstøttefamilierne – er blitt til store økninger i rentene og mindre ferie. Tross dette legger jeg vekt på hva Regjeringens nr. 2, lederen for Senterpartiet, Anne Enger Lahnstein, nylig sa: Vi foretrekker helst et samarbeid med Arbeiderpartiet. Ja, da er det på tide at vi kommer i gang med budsjettforhandlingene for å se om det virkelig er slik.

A s m u n d K r i s t o f f e r s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Lars Sponheim: Jeg vil begynne med å gi Thorbjørn Jagland anerkjennelse for én ting, nemlig det utgangspunktet han hadde i sitt hovedinnlegg i går: betydningen av globaliseringen og det at den teknologiske revolusjonen vi er inne i, er en kunnskapsrevolusjon. Jeg er helt enig i at dette vil føre til forandringer i produksjon, handel og livsmønstre som er meget dyptgående.

Så er spørsmålet: Hvilke utfordringer gir disse grense-sprengende endringene for oss i Norge? Mange svarer stabilitet. Hvis det betyr tillit til norsk økonomi og politikk, er jeg enig i at det er en viktig del av svaret. Regjeringen har da også innfridd de forventinger som har vært stilt når det gjelder nivået på innstramminger i budsjettet.

Så sier Arbeiderpartiets leder at vi nå må ha en stabil flertallsregjering i Norge, så ustabil som situasjonen er rundt oss. Men det finnes jo ikke noe slikt regjeringsalternativ. I denne perioden er alternativene to mindretallsregjeringer – en sentrumsregjering som nå, eller en arbeiderpartiregjering lik den som kastet kortene i fjor. Uansett vil det være viljen og evnen til samarbeid mellom partiene i Stortinget som er avgjørende for tilliten til norsk politikk. Sentrumsregjeringen er – som statsministeren har varslet – innstilt på et slikt konstruktivt samarbeid.

Vi gir imidlertid et helt galt svar på utfordringene globaliseringen og kunnskapsrevolusjonen stiller oss overfor hvis vi med stabilitet mener at alt skal være som før i Norge. Det henger jo ikke i hop at mens verden forandrer seg forttere enn noen gang før, skal det norske svaret være at vi ikke skal forandre oss. En slik kurs inn i det neste

århundret vil være ødeleggende for Norge både som kunnskaps- og velferdssamfunn.

Derfor er det så avgjørende at vi satser bevisst på nyskaping og modernisering. Det må heller ikke være denne framtidrettede satsingen vi kutter ned på når den akutte situasjonen krever smertefulle innstramminger i statsbudsjettet. Selv om den økonomiske situasjonen ikke tillater de store økningene i bevilgningene, er jeg veldig glad for at vi gjennom budsjettet har klart å konkretisere den framtidrettede satsingen gjennom løft på forskning, utdanning, informasjonsteknologi og risikovillig kapital til nyskappingsprosjekter, for å nevne noe.

Det sies at Regjeringen har lagt seg ut med alle, både arbeidstakere og arbeidsgivere. Det vi har gjort, er å utfordre alle til å være med og ta et tak for å få til de nødvendige innstramminger, slik at renta kan gå ned. Etter min mening har vi ikke bedt om noe urimelig offer fra noen. Vi har sagt at vi alle kan tåle å arbeide en dag mer, eller at bedrifter som går med overskudd, kan betale 1 pst. mer skatt. Man bør merke seg at det er de veletablerte interesseorganisasjonene som høyest skriker ut sine protester.

Jeg vil tro at reglene for parlamentarisk språkbruk fra Stortingets talerstol gjør at man ikke kan sitere LO-leder Yngve Hågensens mange uttalelser om statsbudsjettet. Vi kan i alle fall si at han har lovet bråk. Jeg tror ikke vi ville hørt det samme bråket hvis vi f.eks. hadde kuttet i overføringene til kommunene. Men det hadde gått ut over skolen, som har en viktig oppgave – kanskje viktigere enn noensinne – i å utdanne de som skal være arbeidstakere og arbeidsskapere i morgendagens kunnskapssamfunn. Jeg tror heller ikke Karl Glad hadde følt den samme lysten til å bruke LO-lederens frodige språk hvis vi i stedet for å be det etablerte næringsliv gi sitt bidrag, hadde kuttet i bevilgninger til forskning og nyskaping. Men det ville gått ut over de bedriftene og produktene som ikke er skapt ennå. Og det er for en stor del dem vi skal leve av i framtida.

Det finnes naturligvis ingen interesseorganisasjon på vegne av bedrifter som ikke er skapt, eller morgendagens arbeidstakere som ennå leker i sandkassa. Men vi må som politikere tenke helhetlig og ta hensyn til disse interessene, ikke bare til interesseorganisasjonene som forsvarer så veletablerte interesser at de har makt til å stoppe hele landet når de er misfornøyde.

La meg nevne noen eksempler på de nyskappingsutfordringene vi står overfor. Om noen uker lanseres Iridium, den første telekommunikasjonstjenesten basert på lavbanesatellitter. Dette er banebrytende, fordi det i prinsippet gir tilgang til høyhastighetskommunikasjon hvor som helst i verden. Særlig takket være Telenors forskning har Norge i lang tid ligget i verdenstoppen når det gjelder telekommunikasjon. Men vi kan fort miste denne posisjonen hvis vi ikke satser videre. Derfor har Regjeringen foreslått å øke bevilgningene til teleforskning og IT-studieplasser. Vi ønsker også å opprette en tilskuddsordning som bidrar til modernisering av det offentlige ved at man bruker høyhastighetsnettene til å tilby nye typer tjenester.

Språkteknologi er et annet område der Regjeringen vil øke innsatsen. Om få år kommer vi til å snakke til data-

systemene våre, og disse maskinene kommer til å oversette automatisk fra det ene språket til det andre. Norsk språk og kultur vil bli truet hvis vi må snakke engelsk til datamaskinene våre.

Det har blitt en myte at Regjeringen har løpt fra alle løftene vi gav på Voksenåsen. Det er ikke sant. Statsbudsjettet viser at vi har kommet langt i å innfri løftene etter bare ett år. Det gjelder også overfor småbedriftene.

Presidenten: : Det blir replikkordskifte.

Kjell Opseth (A): Næringsministeren er ein av dei statsrådene som bør ha gode relasjonar og eit nært samarbeid med partane i arbeidslivet, ikkje minst fordi ein står overfor dei svære teknologiske utfordringane som ein gjer. Men statsråd Sponheim har gong etter gong makta å kome i konflikt med partane i arbeidslivet, seinast i eit debattinnlegg i Dagens Næringsliv i går, under overskrifta «Generalstreik mot demokratiet». Meiner verkeleg statsråd Sponheim at når dei fagorganiserte no har vedteke å streike mot element i statsbudsjettet, er det udemokratisk?

Så sa statsråd Sponheim no i sitt innlegg at det var vekst i forskingsinnsatsen i budsjettet. Eg har vanskar med å finne ut kvar i budsjettet auken i forskinga er. Det faktiske forholdet er at løyvingane til forskinga er kutta – rett nok ikkje mykje, men nokon vekst er det iallfall ikkje. Dessutan er løyvingane kutta når det gjeld det som skal frambringe nye produkt, FoU-kontraktar osv, og løyvingane til Eksportrådet, som skal få oss til å selje litt av både gamle og nye produkt, er kutta. Er dette framtidretta for norsk næringsliv?

Statsråd Lars Sponheim: La meg først få si at jeg ikke på noe tidspunkt har bestridd lovligheten av den politiske demonstrasjonen vi kommer til å oppleve senere i ettermiddag – det er det det er, slik jeg oppfatter det – mot «element i statsbudsjettet», som representanten Opseth med rette nettopp sa. Det har det blitt flertall for de siste dagene, og det kommer for hver time som går, stadig nye politiske begrunnelser for denne demonstrasjonsstreiken som altså går på elementer i statsbudsjettet. Det vitner om hvor vanskelig det er å gjøre den jobben som denne regjeringen har tatt på seg, nemlig å løfte 9 milliarder kr ut av den samlede etterspørselen i den norske økonomien for å bidra til å få ned priser og til å få ned rentene – to helt avgjørende elementer for å ta vare på konkurransedyktighet. Da skrikes det i alle ender, alle protesterer mot et så voldsomt grep, en av de kraftigste innstramminger som er gjort i norsk økonomi. Det er klart at man legger seg ut med alle da! Også partene i arbeidslivet, som ivaretar legitime interesser, skriker. Men de er faktisk tjent med at vi klarer å gjøre denne jobben, og klarer å holde prisstigningen på et nivå som gjør at kostnadene for norske bedrifter og husholdninger ikke løper løpsk, og at vi blir i stand til å få ned rentene, som representerer et formidabelt kostnadsløft.

Så vil jeg gjerne si: Vi har vært borti dette forslaget om en feriedag tidligere, i 1993. Da var det ikke slike de-

monstrasjoner, eller slike politiske markeringer, som startet som en slags reaksjon mot en feriedag, og som blir en allmenn politisk protest mot statsbudsjettets innstramminger. Da fikk vi altså ikke slike demonstrasjoner. Og hva var årsaken? Jeg kan bare se én avgjørende forskjell, og det er at den gang satt det en arbeiderpartiregjering med makten. Jeg har store problemer med å se at det kan finnes noen andre viktige argumenter. Det er faktisk saklige argumenter, som er mye større, for at vi i dag prøver å frigjøre så mye arbeidskraft for landet som ligger i en samlet arbeidsdag.

Når det så gjelder forskning, kan jeg bl.a. vise til det Norges forskningsråd har gitt uttrykk for, at dette representerer en snunad på en trend som har vært negativ for forskningen. Den er ikke stor, men det er et viktig skritt, som nå peker oppover.

Øystein Hedstrøm (Frp): Grensehandellekkasjen til Sverige, Finland og Danmark øker stadig. Nå har svenskene nylig redusert sin tobakksavgift med 27 pst., men Norge går den motsatte vei. Vi regner med at grensehandellekkasjen vil være på over 6 milliarder kr i inneværende år, og i mitt eget fylke 2 milliarder kr, med tap av over 6 000 arbeidsplasser totalt sett. Grensen mot Sverige begynner å bli en eneste lang handledisk. Derfor syns jeg det er veldig bekymringsfullt når Regjeringen nå foreslår å øke avgiftene på en del tobakksvarer med 33 pst. Det kommer jo på toppen av avgiftsøkningene i fjor på sigaretter, alkohol og drivstoff.

I Sverige har man, som jeg sa, gått den motsatte vei. Der har man lært. Der økte man også avgiftene i fjor, med det resultat at smuglingen økte enormt. Anne Wibbe, tidligere finansminister fra Folkpartiet, altså søsterpartiet til partiet Venstre her i Norge, sa at for hver krone en øker avgiftene på alkohol og tobakk, får en mindre penger inn i statskassen. Og det stemte. Svenskene har lært.

Hvorfor kan ikke vi her i Norge se hva Sveriges nåværende finansminister, Erik Åsbrink, har foreslått og fått flertall for, nemlig en reduksjon i avgiftene og en harmonisering mot Europa? I Norge har også smuglingen av tobakk økt enormt, med 700 pst. på tre år. Internasjonale bander og mafia etablerer seg, og det som er alvorlig, er at delvis de samme personer som står for smugling av sigaretter og alkohol, også smugler narkotika. Så jeg vil spørre statsråden: Kan man ikke se hen til Sverige for å redusere grensehandellekkasje, for å få flere arbeidsplasser i Norge, for å støtte handelsstanden og dermed bedre statsfinansene?

Statsråd Lars Sponheim: La meg først få være ærlig og si at Regjeringen i sitt budsjettarbeid ikke har vært veldig opptatt av å lete etter skatte- og avgiftslettelser som ville ha gjort Hedstrøm fornøyd når han gikk opp på talerstolen for å ta replikk mot Regjeringens medlemmer, men snarere av å få til et statsbudsjett som kan bidra til å få ned det særnorske rentenivået så det ikke blir så dramatisk mye høyere i Norge enn det det er i Sverige. Det er nok en atskillig større belastning for husholdningene

bl.a. langs grensen og i Østfold enn det kostnader på andre avgiftsområder som fører til handelslekkasje måtte representere. Når det er sagt, er det selvsagt bekymringsfullt at vi opplever at en stadig økende andel av norsk etterspørsel går over grensene på den måten. Det gjør også at Regjeringen på de fleste avgjørende områder, der forslag fra tidligere regjeringer i år etter år har ført til automatiske økninger, ikke har foreslått økninger i år, utover prisjusteringer – med noen få unntak. Og det handler først og fremst om å rette opp åpenbare ulikheter i det norske avgiftssystemet når det gjelder rulletobakk og snus og sigarer – snus blir som kjent ikke engang lenger produsert i Norge, men det produseres i Sverige og leveres til Norge, for så å selges i norske pakninger – det er situasjonen.

Påstanden til representanten Hedstrøm om at en lavere avgift ville føre til så mye større samlet etterspørsel i Norge, og at det ville gi mer penger til statskassa – at det ville få en slik dynamisk effekt – tror jeg det i beste fall må kunne sies å knytte seg betydelig usikkerhet til.

Ivar Kristiansen (H): Det har i trontalen så langt vært fokusert atskillig på Høyres forhandlingsvilje i de forhandlingene som vel kommer i gang og vil komme atskillig mer i fokus i løpet av høsten.

Jeg tror det er viktig i denne debatten også å se for seg hva slags meny i Bondevik-regjeringen det er som tilbys Høyre som man vil ha oppslutning om. Jeg tror det er viktig å legge seg på hjertet at det man ønsker, er Høyres stemmer. Når det gjelder de politiske drøftinger, er det klart at man inviterer Høyre i en periode der en har lagt bak seg en kolossal renteøkning for de små og mellomstore bedriftene – som Sponheim nå først og fremst er statsråd for. Vi har hatt et lønnsoppgjør som har gjort dem mindre i stand til å møte den hverdagen som kommer i løpet av noen få måneder, vi vil få en prisstigning som er dobbelt så stor i Norge som hos våre viktigste konkurrenter i utlandet, og vi står kanskje foran en lavkonjunkturperiode. På næringsområdet ser vi at dette blir møtt med forslag om konjunkturavgift, man skal øke arbeidsgivers ansvar for sykelønn, heve skattegrensen, og man går nærmest til attentat mot norsk maritimt miljø. Jeg kunne ha ramset opp atskillig flere eksempler.

Det må ikke være overraskende for noen at Høyre er særdeles skeptisk til de forslag som man møter. Om ikke Venstre har en smertegrense, har Høyre en smertegrense. Og syns Sponheim at Høyre stiller urimelige krav når man sier nei til skatteskjerpelser og sier nei til de verste anslag som man nå ønsker å møte næringslivet med, spesielt når vi fra Høyre fremmer et forslag som Sponheim vil finne i sitt eget program? Høyre har en smertegrense.

Statsråd Lars Sponheim: La meg starte med å si at jeg i alle fall har stor respekt for at Høyre har et legitimt behov for å stille krav for å gå inn i forhandlinger. Det er ikke min oppgave å vurdere om det er urimelige krav, men det er ikke urimelig at Høyre stiller krav. Det er derfor vi driver med politikk, og det er også derfor vi tilhører ulike politiske partier. Vi har ulik oppfatning og ulike

typer prioriteringer. Det er legitimt, og det er bra. Og det er jo derfor det er så viktig, når vi har en mindretallsregjering som vi har, fra opposisjonens side å sørge for å komme i forhandlinger med regjeringen, slik at man ikke bare har gode krav, men at man også kan få gode resultater.

Så gjelder det realiteten i det representanten her gir uttrykk for. Det som er alternativet til mindretallsregjeringen Bondevik, er en mindretallsregjering Jagland, med den skattepolitikk den har lagt fram i sitt stabiliseringsprogram. Hva vil det bety for småbedrifter å skjerpe delingsmodellen med 5 pst. høyere marginalskatt f.eks., fjerne alle elementene i delingsmodellen, fjerne aksjerabattene? Summen vil være et målrettet angrep på familiebedriften Norge. Hva svarer Bondevik-regjeringen med? Jo, å tilnærme skattesatsene på arbeid og kapital, gi skattelette som er helt målrettet mot familieoverdragelser, slik at det blir mulig for bedriftene å forbli i familiene, den mest stabile og beste eierform vi har, doble bunnfradraget i arveavgiften og ta vekk dokumentavgift i familieoverdragelser. Det er en politikk som bør gi Høyre et atskillig bedre utgangspunkt for å diskutere med denne regjering enn med en Jagland-regjering.

Så er det pekt på de elementene som isolert sett åpenbart fører til en merkostnad for bedriftene. Og da vil jeg minne om, siden alle vil rendyrke dette med utvidelse av sykelønsperioden, at for denne regjering er disse tre dagene koplet opp mot det bedriftene får igjen etter vårt opplegg, nemlig en ekstra arbeidsdag, som gir mye mer enn den innstramming dette representerer.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Vidar Bjørnstad (A): Valgkampen i fjor høst var preget av at de borgerlige partiene, enten de nå sitter i Regjeringen eller her i Stortinget, ønsket en ny politisk kurs i Norge, en annen kurs enn den stabilitet Arbeiderpartiet kunne tilby. Vårt budskap var at tillit til og orden i norsk økonomi var det beste grunnlag for å sikre velferdsordningene våre, arbeidsplassene og tryggheten i hverdagen og økonomien for folk flest.

Bondevik-regjeringen og Høyre og Fremskrittspartiet samlet seg om en ny kurs med avtalen om budsjettet for inneværende år, og med økte utgifter vi i Arbeiderpartiet mente ville sette norsk økonomi i fare.

Samarbeidet mellom de borgerlige partiene om den nye kursen ble bekreftet i revidert budsjett før sommeren. Disse partiene har også gjort avtaler som binder opp store utgifter for framtida gjennom kontantstøtteordningen. Ansvaret for samfunnsutviklingen og situasjonen i norsk økonomi påhviler den sittende regjering og Høyre og Fremskrittspartiet. Når de sistnevnte har operert som frispillere, må jeg minne om at de er medansvarlige for resultatene av den økonomiske politikken Bondevik-regjeringen fikk støtte til.

Hva preger så situasjonen etter ett år med Bondevik i statsministerstolen og Høyre og Fremskrittspartiet som støttespillere for hovedlinjene i politikken? Jeg vil bruke

ordene utrygghet og usikkerhet, og Regjeringens budsjettforslag har ikke gjort situasjonen mindre utrygg og usikker. Mange tusen har følt renteøkningene på kroppen.

Når parlamentarisk leder i Kristelig Folkeparti, Einar Steensnæs, i går sa at Regjeringen har gjort bevisste prioriteringer og skjermet de viktigste gruppene, så kan en lure på om ord og handling henger sammen når de foreslår en stor økning i egenbetalingen for medisiner for barn og pensjonister, når de foreslår å bygge færre omsorgsplasser for eldre, og når de foreslår at pensjonistene skal få en lavere inntektsøkning enn lønnstakerne. Dette kan da heller ikke være noen god oppfølging av Senterpartiets kamp mot forskjellssamfunnet.

Lønnstakerne og deres organisasjoner går i dag ut og demonstrerer mot Regjeringens forslag til kutt i den lovfestede ferien. Jeg har forståelse for at lønnstakerne reagerer på at de skal fratas en feriedag. Carl I. Hagen har ment at demonstrasjonen er unødvendig, bl.a. fordi hans parti vil stemme mot forslaget. Jeg skjønner at arbeidstakerorganisasjonene ikke stoler på Fremskrittspartiet. Fremskrittspartiet har ingen respekt for faglige rettigheter. Hagen påstår at arbeidstakerorganisasjonene lar seg utnytte av Arbeiderpartiet. Det er en grov undervurdering og viser liten respekt for organisasjonene og deres tillitsvalgte, og jeg håper at jeg ikke må inkludere statsråder når det gjelder å ha slike holdninger.

Innholdet i budsjettforslaget skaper utrygghet, men Regjeringens politiske arbeid skaper usikkerhet. Det viktigste for sentrumpartiene er ikke å ha noen linje for å sikre et stabilt flertall, en langsiktighet i politikken; en ønsker seg litt hit og litt dit. I politiske valg kan en ikke gjøre alle til lags og høste politisk anerkjennelse fra enhver. En må vise vei, og en må velge vei.

Arbeiderpartiet har tilbudt samarbeid for å skape trygghet og stabilitet. Kravene er ingen nye påfunn, men en gjentakelse av våre hovedsaker gjennom flere år. Et samarbeid må ta utgangspunkt i innsats for eldre, helse og utdanning, og kan gjøres mulig ved å gjenreise solidaritetsalternativet og samarbeidet med partene i arbeidslivet om en lav pris- og kostnadsvekst. Men kontantstøtten kan ikke være hellig og fredet for endringer. Den koster for mye og går ut over innsats på områder som eldreomsorg, hvor det har vært full enighet i Stortinget om templaner tidligere.

Arbeiderpartiet har antydnet et kompromiss. Jeg skjønner at Kristelig Folkeparti er opptatt av sin flaggsak. Men at Senterpartiet har latt Regjeringen bli underlagt et veto på en enkeltsak fra Høyre og Fremskrittspartiet, er komplett uforståelig, et veto som hindrer Regjeringen i å samarbeide til venstre. Senterpartiet og Regjeringen skal lene seg mot et fremskrittsparti som i lett harselerende ordelag vil undergrave forståelsen av at økonomien må kjøles ned for å hindre ytterligere renteoppgang og pris- og kostnadsvekst. Senterpartiet lar et parti få veto som de selv for kort tid siden anså som den største trusselen mot sine verdier og mål. Jeg sa jeg finner det ubegripelig.

Statsministeren antydnet tidligere i dag at de har skåret inn til benet når det gjelder nedskjæringer i budsjettet for

å øke utgiftene med milliarder til en kontantstøtte som deles ut til både rik og fattig, uavhengig av om dette gir mer tid for foreldre og barn sammen. Dette ser jeg også på som ubegripelig. At Arbeiderpartiet ikke kan la kontantstøtten være hellig, må da være åpenlyst.

Valg av samarbeidspartner i Stortinget er regjeringspartienes og Regjeringens ansvar. Jeg registrerte statsministerens utsagn tidligere i dag om hvor avgjørende kontantstøtteavtalen med Høyre og Fremskrittspartiet var. Jeg er redd usikkerheten vil fortsette, til ulempe både for land og folk.

Øystein Hedstrøm (Frp): Kvalifisert arbeidskraft er et «must» for et blomstrende næringsliv. I dag har vi et stramt arbeidsmarked, og det er mangel på fagarbeidere innen industri, servicebransjer, helse og omsorg.

Ifølge mediene vurderer nå statsrådene Løwer og Sponheim en oppmyking av innvandringsstoppen. Dette mener Fremskrittspartiet er et slag i luften. Vi har hatt innvandringsstopp i Norge i 18 år, og den bør håndheves effektivt, mener vi. Vi har jo hatt en felles arbeidsavtale her i Norden siden 1954. Vi har også en avtale med EØS, og norsk næringsliv har egentlig millioner av arbeidstakere å øse av hvis man bare står på litt og gjør en jobb sammen med arbeidsmarkedsetaten. Men vi kan ikke se bort fra at det i enkelte tilfelle kan være behov for arbeidskraft fra steder utenfor de nevnte områder som vi har arbeidsavtale med. Det kan gjelde oljebransjen eller f.eks. IT-ingeniører fra India. Men da vil jeg anbefale Regjeringen å skjele til det sveitsiske systemet, der man har en ordning med frivillig arbeidskontrakt mellom arbeidsgiver og arbeidstaker som ikke gir mulighet til familiegjenforening i kontraktperioden – et glimrende system. Sveits kan da justere eller regulere tilgangen av utenlandsk arbeidskraft i takt med konjunktorene.

Trontalen bærer bud om en oppmyking av asyl- og flyktningpolitikken. Da legger man seg på en konfrontasjonslinje, ikke bare med Fremskrittspartiet, men med store deler av det norske folk.

Vi fikk i begynnelsen av dette året nye asylkriterier som betydde en oppmyking. Dette var et signal til store deler av verden, f.eks. til Vukovar, Rabat, Nairobi og andre steder om at mange som ønsket å søke asyl i andre land, nå ville velge Norge som førsteland. Resultatene av det ser vi jo. Vi har hatt en seksdobling i antall asylansøknader til Norge i forhold til samme periode i fjor. Regjeringen har altså justert nedre grense for å få asyl, som det heter, men det har betydd at man ut fra sosiale kriterier – altså hvis man er fra land hvor man har en annen kledning i religiøse henseender, fra land med et annet syn på homofili enn det vi har, fra land uten en sentral styringsevne i samfunnet – nå har mulighet til å søke opphold i Norge på norske skattebetalernes regning. Jeg har gått nøye inn i dette, og jeg kan ikke se at det er noe annet land som har slike asylkriterier som vi har fått i Norge – ikke noe annet land i verden.

Fremskrittspartiet er enig med de mange mennesker i vårt land som er sterkt bekymret for de langsiktige konsekvenser og virkninger av vår tids asyl-, flyktning- og innvandringspolitikk, og alt i februar i år fremmet vi et

forslag om en folkeavstemning i sakens anledning. Det ble nedstemt her i Stortinget – det var ikke noe annet parti som ønsket å spørre folket til råds i en så viktig sak for landets framtid. Her burde vi jo i demokratiets navn høre på befolkningen når det er så mange mennesker som har en annen oppfatning enn det politiske flertall.

Fremskrittspartiet fremmer stadig nye forslag på innvandringsområdet, men veldig ofte er det vi på den ene siden og det politiske flertall på den andre. Men vi føler at vi har store deler av befolkningen med oss, og det er det viktigste for oss. Jeg skal nevne et av de forslagene som nå ligger til behandling i en av Stortingets komiteer. Vi ønsker å avvikle kirkeasylordningen, fordi vi synes det er feil i et rettssamfunn som det norske, at mennesker skal få lov til å sette seg over lov og rett og begå selvtækt uten at det kommer reaksjoner. Vi står nå høyst sannsynlig overfor en tredje asylbølge i landet vårt, og vi kan risikere, hvis vi fortsetter som nå med rettstomme rom i kirkene, at mange kirker omvandles til uregulerte asylmottak, og det kan da ikke være i det norske folks og i den norske rettsstats interesse. Så vi ønsker å støtte den delen av befolkningen – stå skulder til skulder med de menneskene – som ønsker en innstramming og en endring av dagens naive, dumsnille innvandringspolitikk.

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Eg er glad for å ha ansvar for barne- og familiepolitikken i ei regjering som tar ansvaret for komande generasjonar på alvor. Ansvaret inneber òg eit ynske om eit breitt og godt samarbeid på dette området i Stortinget. I valkampen kravde tidlegare statsminister Thorbjørn Jagland 36,9 pst. av veljarane for å halda fram å styra. Med dette gjorde han to merkelege ting samtidig: Han gav opposisjonen større makt og sitt eige parti mindre makt. Og eg spør: Skal maktvegringa forsterkast?

I ein situasjon der alle seier at dei er interesserte i å auka tilliten til norsk økonomi for å senka renta, stiller Arbeidarpartiet krav om at stortingsfleirtalet må gå tilbake på eit lovleg fatta vedtak. I ein slik situasjon, der Arbeidarpartiet i lang tid nærast har beordra Regjeringa til å føra ein innstrammingspolitikk, skulle ein tru at samarbeid var mogleg når vi både har stramma inn og gitt dekning for kontantstøtta til to-åringane.

Det er sagt mykje om kontantstøtta både i denne debatten og før, men barne- og omsorgsperspektivet i reforma blir som oftast borte. I trontaledebatten har Thorbjørn Jagland gitt oss eit sterkt eksempel då han i går sa i ei replikkveksling:

«... kan man ikke sammenligne investeringer i barns utdanning med det å betale friske og arbeidsføre mennesker for ikke å arbeide.»

Utsegna er ein hån mot alle dei foreldra som sjølve tar seg av borna sine. Veit Jagland kva arbeid er? Har arbeid berre verdi dersom ein står på ei eller anna løningsliste?

Ein god oppvekst for borna våre er den viktigaste investeringa vi kan gjera for framtida, og vi har råd til å investera i tid for borna. Og det er nett det foreldra til småborna ynskjer. Lat valet deira gjerast mogeleg. Det er det kontantstøtta dreier seg om.

Fleire undersøkingar fortel om deira behov, og sist veke var det ei frå Statistisk sentralbyrå, der eit fleirtal av foreldra til born i kontantstøttealderen seier ja takk. Men endå viktigare: I haust har dei vist i praksis at dei meinte det dei sa.

Men den ynskte valfridommen inneber at vi òg samtidig satsar på barnehagane. I desse innstrammingstider vil vi løyva 360 mill. kr til barnehagesektoren. Ein viss auke av tilskotet vil styrkja økonomien til barnehagar som kan tilby deltids plassar. Nokre har vore opptekne av at utbyggingsmålet for nye plassar er lågare enn i fjor. Dei tek det som ein indikasjon på at Regjeringa ikkje er så oppteken av barnehageutbygginga. Det er sjølv sagt feil. Valfridommen føreset òg barnehagar. Men utbyggingsmål blir ikkje einsidig nådde gjennom statlege vedtak og måltall. Det er kommunane og dei private utbyggarane som bestemmer til sjuande og sist.

Måla for 1997 blei passerte med fleire tusen plassar. Desse blir sjølv sagt førte vidare. Og omstillingstilskotet skapar mange nye småbarnsplassar. Einskilde kommunar signaliserer no òg at dei har behovsdekking for dei fleste årskulla, men vi vil jobba vidare til full behovsdekking i år 2000. Samtidig må vi ha ei realistisk vurdering av den uvissa som akkurat no eksisterer i kommunar som er i nærleiken av full behovsdekking – dette fordi vi har ringverknader av både 6-årsreforma og av kontantstøtta. Og eg vil i løpet av 1999 koma tilbake til Stortinget med ei offensiv stortingsmelding om barnehagane.

Elles sat eg igjen med eit spørsmål då eg hørde Jagland si bekymring over at kontantstøtta førte til milliardutbetalingar kvar år. Men kvar barnehageplass kostar jo meir! Skal ikkje Jagland bygga fleire barnehagar? Har Jagland rekna ut kor mange milliardar han treng frå stat og kommune innan år 2000 utan kontantstøttealternativet?

Regjeringa blir òg skulda for å reversera likestillingspolitikken gjennom kontantstøtta. Vi ser det faktisk ikkje slik. Sjølv om dette primært er ei barnereform, kan vi òg sjå på kontantstøtta som eit likestillingstiltak gjennom den godkjenning og oppvurdering av omsorgsoppgåver som ligg i støtta. Dette må òg sjåast i samheng med andre viktige satsingar på likestillingsfeltet. Men no har òg mannen fått sjanse til eit val som var mindre realistisk tidlegare.

Den 3. november set statsministeren manssrolla på dagsordenen på ein manssrollekongress. Vi har òg sett at pappapermisjonane viser at manssrolla kan endra seg.

Til våren skal vi i Stortinget gjera greie for utfordringar og satsingar i likestillingspolitikken. Samtidig feirar vi òg likestillingslova sitt 20-årsjubileum til våren. Vi trur at ein gjennomgang av lova etter desse 20 åra kan vera klokt, for å sjå om den kan gjerast betre og bli meir i takt med den tida vi lever i.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ranveig Frøiland (A): Etter replikkordskiftet etter statsministeren sitt innlegg tidlegare i dag, sit eg igjen med eit stort spørsmål som ikkje har vorte mindre etter at

statsråd Valgerd Svarstad Haugland har halde innlegget sitt. Det gjeld barnehageutbygging. Desse reknestykka som ein slengjer rundt seg med, anten det kjem frå den eine eller den andre kanten, er litt vanskelege, å forhalda seg til. Eg må seia at om vi har eit felles mål om full barnehageutbygging – eg ber statsråden stadfesta det – så krev det at ein satsar meir enn det Regjeringa har gjort i neste års budsjett. Det er ikkje berre 1- og 2-åringar i dette landet. Det er faktisk 3-, 4- og 5-åringar òg, som har bruk for barnehagar. Det er veldig mange av desse foreldra som er i arbeid og som betaler skatt som gjev inntekter. Eg synest det har vorte slik at ein ikkje skal snakka om at vi treng inntekter, folk som betalar skatt og er i arbeid. Men me treng dei òg!

Det fører meg over til desse kvinnene som har vore i jobb i ei lita deltidsstilling i mange år, som ikkje har hatt moglegheit til å gå ut i full jobb. Det er dei som har dei tyngste jobbane og som er mest utslitne, i reinhald og i helseinstitusjonar, som no altså må tene 57 000 kr i året for å få sjukeløn. Er dette ei sak for å fremja likestilling og ta vare på kvinnene, som statsråden var oppteken av?

For å dekkja inn kontantstøtta, som statsråden er så oppteken av, tek Regjeringa bort dei mange velferdsordningane til dei som har slite og framleis slit i dette samfunnet.

Eg må seia at når statsråden her var så klar på lovleg fatta vedtak, spør eg: Kvifor kjem denne regjeringa til Stortinget med ei sak om å fjerna ein feriedag, som er eit lovfesta vedtak i ferielova? Ein kan ikkje begynna å prioritera mellom lovleg fatta vedtak, ein må halda seg til alle lovleg fatta vedtak.

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: For å ta reknestykket fyrst, så sa representanten Jagland i går i innlegget sitt:

«3 milliarder hvert år blir 24 milliarder kr over to stortingsperioder. Derfor er spørsmålet om kontantstøtte et valg av retning for samfunnet – det er et verdivalg.

Arbeiderpartiet vil gjerne om åtte år kunne se de eldre i øynene og si at vi brukte pengene på omsorg og trygghet for dem. Arbeiderpartiet vil gjerne se folk med psykiske problemer i øynene ...».

Eg siterer ikkje meir. Poenget for meg er å seia at med hans reknestykke legg han inn at vi ikkje skal bruka ei krone meir på barnehagar i løpet av dei åtte neste åra. Då blir summen 24 milliardar kr. Eg trur kanskje det blir litt prisomrekning i høve til dagens kroneverdi etter åtte år, men la no det ligga. Om ein legg det inn som eit reknestykke, så blir det 24 milliardar kr, men vi skal bygga fleire barnehagar. For kvar barnehage vi bygger, betaler staten 36 000 kr for dei minste plassane, pluss at kommunane legg inn si styrking av barnehagen. Så reknestykket er heilt misvisande. Når vi får fleire barnehageplassar, blir altså pengane tatt frå ein annan plass og gitt til barnehagen i staden for at dei blir gitt til ei kontantstøtte. Så når desse tinga blir bygde ut, blir ikkje kontantstøtta på 3 milliardar kr eller 2,8 milliardar kr kvar år – ho blir mindre. Men vi må likevel støtta barnehageplassane, for det er òg ein vilja politikk.

(Statsråd Svarstad Haugland)

Regjeringa står fast på at vi ynskjer full behovsdekning innan år 2000, og det betyr at dei foreldra som ynskjer ein barnehageplass i år 2000, skal få det. I nokre kommunar er det i dag faktisk full behovsdekning ved ca. 40 pst., medan andre kommunar må ha 70 pst., 80 pst. eller 90 pst. dekning for at ein skal ha full dekning i høve til kva foreldra ynskjer. Det er store skilnader, og vi har fått ganske mange reaksjonar frå kommunane på at dei føler at dei nærmar seg full dekning. Derfor må vi ha ein gjennomgang for å vera sikre på at vi ikkje bygger for nedbygging, men for eit reelt behov.

Når det gjeld fridagen, var det eit av dei forslaga vi trudde vi ville få fleirtal for i denne salen. Vi treng nedskjeringar. Dette har Arbeidarpartiet gått inn for før, så vi følte faktisk at det å ta ein fridag – dei tok ein heilagdag for nokre år sidan – var noko av det vi kanskje kunne fått fleirtal for. Men slik ser det ikkje ut som det vil gå.

Per Sandberg (Frp): Jeg skal åpne med å si meg enig i mye av det statsministeren sa i sitt innlegg tidligere i dag. Jeg refererer til det han sa om Blair, at det blåser fra alle kanter. Jeg vil si meg enig i at det kanskje er urettmessig mye kritikk mot Regjeringen, for det er faktisk riktig som statsministeren sier, denne Regjeringen har faktisk gjort mye bra – veldig mye bra. Og om representantene Bjørnstad og Frøiland fra Arbeiderpartiet ikke forstår og synes forskjellige ting som Regjeringen får igjennom, er ubegripelig, så synes ikke jeg *det* er ubegripelig. Arbeiderpartiet har aldri skjønt at når andre partier får igjennom reformer, er det til det beste det òg. Men så lenge det ikke er Arbeiderpartiets reformer, er det altså ikke bra nok.

Det er en ting jeg ønsker å spørre familieministeren om, og det gjelder også gjengangeren, kontantstøtten, som vi kanskje ikke blir ferdig med i denne perioden heller. I utgangspunktet for å innføre kontantstøtte lå det tre kriterier til grunn. Det ene var veldig sterkt, og det gjaldt å få likhet i overføringene til barnefamilie. I den åpne høringen vi hadde om kontantstøtten, sa familieministeren:

«Du treng faktisk ikkje noko forskningsmateriale for å påstå at det har skjedd ei skeivfordeling. Det er altså kroner og øre som seier oss at dei som har vore så heldige å få barnehageplass, har fått til dels mykje meir støtte enn dei som ikkje har tatt imot barnehageplass.»

Hva er det nå som har skjedd i den sammenhengen som gjør at familieministeren gjør akkurat de samme grepene som Arbeiderpartiet har gjort, og tilgodeser de som har jobb og har barnehageplass, i forhold til de som mottar kontantstøtte?

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Eg går ut frå at spørsmålet frå representanten Sandberg gjekk på kvi-for vi hadde fjerna småbarnstillegget. Det vart ikkje sagt, men eg reknar med at det var det som låg i spørsmålet. Fyrst kan eg referera frå ei budsjettinnstilling frå hausten 1995. Framstegspartiet var ikkje med her, men Høgre og sentrumspartia var med :

«Dette må ses» – det var altså småbarnstillegget vi handsama – «som ledd i utviklingen av en kontantstøtte som gradvis vil gi barnefamilie større valgfrihet.»

Då vi plussa på småbarnstillegga den gongen, var det altså som eit ledd i utviklinga av kontantstøtta. No har vi bytt ut småbarnstillegget med kontantstøtta, og eigentleg kan ein godt seia at vi kanskje burde tatt vekk småbarnstillegget for alle. Men det er eit problem, og det er at barnehageprisane er ganske høge her i landet, og for at ikkje dette skulle bli eit kutt for dei som trass i alt òg betalar ein del for barnehageplass – for det hadde blitt ganske dramatisk for dei – valde vi å behalda småbarnstillegget for dei som framleis brukar barnehage, og kutta det for dei som får kontantstøtte. Det kan sjølv sagt diskuterast om det er riktig eller gale, men eg følte det var viktig at vi òg viste vilje til å få eit så stramt budsjett at vi klarar å få ned renta. Det var eit av dei bidraga som eg ynskte å gå inn for i forhold til å få eit stramt budsjett. Eg føler nok at det å byta ut eit småbarnstillegg på om lag 7 000 kr i året med ei kontantstøtte på 36 000 kr i året er ganske god bytepris, og eg trur dei fleste småbarnsforeldra òg har forståing for at vi var nøyde til å gjera det for å få den innstrammingseffekten vi treng i budsjettet. Eg som barne- og familieminister har òg ansvar for det totale økonomiske grunnlaget som Regjeringa leverer frå seg i budsjettet, og eg følte at for at det ikkje skulle bli for stort gap for dei som trass i alt har høge barnehageprisar, var dette noko eg var villig til å gå inn for, for å få innført ei kontantstøtte som er mykje betre enn småbarnstillegget.

Trond Helleland (H): Statsråd Svarstad Haugland har i likhet med Høyre vært svært aktiv i forsvaret av valgfrihet for barnefamilie, muligheter for mer tid med barna og større grad av likestilling mellom kommunale og private barnehager. Etter lange og harde forhandlinger i vår ble vi endelig enige om å ta det endelige ideologiske oppgjøret med Arbeiderpartiets A4-politikk for barnefamilie. Kontantstøtteavtalen er bindende for alle de fem partiene, noe Regjeringen etter mye nøling i sommer endelig har slått fast.

Statsminister Bondevik sa før i dag at en må «kunne stole på avtalepartnere». Det mener Høyre også. Hvorfor bryter da Regjeringen intensjonen i avtalen om kontantstøtte? Det som skulle bli likebehandling av de som velger barnehage og de som velger andre omsorgsformer, har blitt et småbarnstillegg til barnehagebarn på 7 800 kr i året. Dette var statsråden inne på i forrige replikk svar, men det hun ikke sa, er at hvis en velger å ta 20 pst. kontantstøtte, som vi har blitt enige om som et viktig krav fra Høyre, vil en få utbetalt 7 200 kr i kontantstøtte. Samtidig vil en miste 7 800 kr i småbarnstillegg. Da er det ingen valgfrihet tilbake, og da har Regjeringen brutt den avtalen som ble inngått med Høyre og Fremskrittspartiet om å få flere trinn å velge mellom. Erkjenner statsråden at dette er et problem? Erkjenner statsråden at dette er et brudd på intensjonene i kontantstøtteavtalen som vi inngikk her i Stortinget i vår? Et av de viktigste momentene for Høyre var nettopp å øke valgfriheten. Nå legger altså

Regjeringen opp til at dersom en velger én dag med barnehage i uken, mister en småbarnstillegget. Det ble sagt at småbarnstillegget skulle være første trinn på innføring av kontantstøtte. Ja, det er riktig, men samtidig blir det sagt at barnehagebarn og kontantstøttebarn skulle behandles likt. Erkjener statsråden at dette er et problem, erkjenner hun at hun har brutt avtalen, og at vi må forhandle på nytt om dette punktet?

Statsråd Valgerd Svarstad Haugland: Fyrst ein liten kommentar til representanten Helleland om at Regjeringa slo fast «etter mye nøling i sommer». Eg vil påstå at den nølinga som var i sommar, var meir medieskapt enn det var nøling oss imellom i Regjeringa. Men det gav eit ganske rotete bilete ute, det er eg samd i, og Regjeringa slo fast då vi begynte å jobba reelt med budsjettet, at kontantstøtta skulle vidareførast.

Eg har ikkje noko problem med å erkjenne at dette er eit problem, og at det er ei svekking av dei som vel deltidkontantstøtte, spesielt dei som vel ein dag kontantstøtte og resten barnehageplass. Likevel erkjenner eg ikkje at det er eit brot på avtalen, for i avtalen stod det at vi skulle innføra kontantstøtte. Eg siterte òg frå budsjettinnstillinga frå 1995, der Høgre var med oss på å seia at dette var ei gradvis utbygging av kontantstøtte. Brotet går faktisk på at vi held fram med småbarnstillegget til dei som brukar barnehage – vi gir altså dei ei ekstra støtte. Eg vonar òg at Høgre sine representantar innser at barnehageprisane dessverre ikkje har gått rett veg. Dei har ikkje gått nedover, og så lenge dei er såpass høge, vonar eg iallfall at òg Høgre vil vera med, at dette brotet ikkje er så grovt, for vi hjelper ei gruppe småbarnsforeldre i ein situasjon der dei har høge barnehageprisar å slåst med. Eg synest at kontantstøtta skal vera eit tilbod som aukar valfridomen, og det er vi samde med Høgre i, men vi treng ikkje gjera det slik at det blir vanskelegare for ei anna gruppe.

Eg lovar representanten at neste år skal vi koma tilbake til Stortinget og drøfta m.a. barnetrygda. Ein har intensjonar om å sjå på modellar for å vidareføra den til 18 år, det ligg òg i avtalen. Det skulle vera provenynøytralt, men då får vi koma inn og diskutera korleis alle desse ulike elementa i overføringane til barnefamiliane skal vera. Det kjem vi tilbake med til neste år.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Grete Knudsen (A): Først to korte kommentarer til statsråd Svarstad Haugland.

Den var nokså dramatisk den opplysningen statsråden nå kom med, at Regjeringen skal fremme et forslag om å videreføre barnetrygden frem til 18 år. Jeg går ut fra at vi relativt raskt også får den økonomibiten til behandling her i Stortinget.

Den andre går på at Svarstad Haugland i sitt innlegg sa at Arbeiderpartiet her i huset har stemt for å avvike en helligdag. Det medfører ikke riktighet, og det bør statsråden også ta opp fra denne talerstolen.

For øvrig er det forandringens vinder som har preget våre arbeidsplasser de siste 15-20 årene. Vi er blitt mye mer avhengig av omverdenen, og vi inngår som del av et finmasket internasjonalt system. Handels- og etableringshindre har forsvunnet, restriksjoner er avskaffet, og nye markeder har sett dagens lys. Med dette må også innholdet i næringspolitikken forandres, og vi må ha partene i arbeidslivet med i endringen.

Vi kan også se en rekke utviklingstendenser og forandringer som har betydning for næringslivet vårt. Det har skjedd en global maktforskyvning i bedrifter fra nasjonalt til internasjonalt. Det som tidligere ble avgjort på nasjonalt plan i en bedrift, i politikk, i institusjoner, avgjøres nå stadig oftere på internasjonalt nivå, i transnasjonale foretak og internasjonale finansmarkeder. Norge påvirkes umiddelbart av økonomiske uroligheter på den andre siden av jorden. De største norske bedriftene har større del av virksomheten sin utenlands. Norge inngår i et europeisk samarbeid gjennom EØS som omfatter 75 pst. av vår handel.

En annen tendens er utviklingen fra sentralt til lokalt nivå. Vi ser det i politikken, med krav om mer kommunalt selvstyre. Flere mennesker stiller krav til delaktighet som påvirker deres egen hverdag.

I arbeidslivet handler det ofte om å gå fra det store til det lille. I de store bedriftene øker ikke antall ansatte. Det er for tiden i de små bedriftene tilveksten kommer.

Den tradisjonelle råvarebaserte og kapitalintensive produksjonen taper mer og mer sin betydning til fordel for et samfunn der kunnskap og kompetanse blir viktigere. Tjenestevirksomhet og industriproduksjon veves sammen. Industriarbeid blir mer kompetanseinnrettet. Produksjonen foredles, og ny teknologi anvendes på en bedre måte. Dette betyr at industrien blir mer og mer avhengig av tankearbeid. Det blir flere utdannede medarbeidere som gis nye muligheter. Men det betyr også store problemer og utfordringer, som krever både innsikt og omtanke. Nye klaseskiller kan vokse fram om ikke alle får en grunnleggende god utdanning og del i den nye kunnskapen som vokser fram.

Øg utviklingen går raskt i et kunnskapssamfunn i retning av nye typer bedrifter, organisasjonsstrukturer og ansettelsesforhold.

Dette er eksempler på noen utviklingstendenser i tiden. Innretningen på utviklingen er naturligvis ikke skjebnebestemt, men den bestemmes av de mange daglige valgene vi gjør. Kunnskap, ny teknologi og en demokratisk og likestilt arbeidsorganisasjon er nødvendige byggesteiner for at både kvinner og menn skal kunne utvikle seg.

Men dette krever at en må forstå både nødvendigheten av en moderne likestillingspolitikk og kunnskapens økende betydning for å fremme en næringspolitikk som vi skal leve av i årene som kommer. Da trenger jeg knapt nevne at kontantstøtten i en slik sammenheng blir et fullstendig brudd i forhold til en slik utvikling.

Å være seg bevisst kunnskapsinnholdets betydning i produksjonen som det vi må bygge vår konkurransekraft på, gjør at LO og NHO gjør fellessak for en etter- og vi-

dereutdanningsreform – et samarbeid som de bygger på fordi de ser at det er nødvendig for at vi virkelig skal ha noe som er konkurransekraftig i tiden fremover. Dette samarbeidet stiller altså næringsministeren vår spørsmål om, rett og slett som om han ikke engang skjønner det. Når det i næringsbudsjettet i år – og da snakker jeg om næringsbudsjettet – er en reduksjon i forskningsinnsatsen og vellykkede utviklingskontrakter, synes ikke Regjeringen å ha skjønt alvorret eller mulighetene som samhandling mellom bedrift og forsknings-, utviklings- og utdanningsmiljø gir. Næringsministeren bør også nyansere det svar han gav til Kjell Opseth når det gjelder forskningsinnsats.

Utdanning må utgjøre en grunnpilar i en utviklingsstrategi for økte inntekter og nye arbeidsplasser. Da må også den tilstandsrapport som Thorbjørn Jagland etterlyste i sommer når det gjelder hele vårt utdanningssystem, være et naturlig ledd i et slikt hele.

Forandringstakten i arbeidslivet vil kreve langt mer av utdanningene enn det vi opplever i dag. Det vil kreve et langt mer offensivt utviklingsarbeid i videregående skole og et systematisk samarbeid skole – arbeidsliv. Det gjelder både form og innhold. Nye organisatoriske former for samarbeid må prøves ut. Det kan skje gjennom økt arbeidsplassbasert utdanning og undervisning, nærmere samarbeid med berørte bransjer eller, som jeg tidligere har slått til lyd for, at arbeidsledere i bedriftene kan delta i utviklingen av enkeltprogrammer direkte i skolen.

Samtidig må innholdet i skolen videreutvikles i retning av lagarbeid, prosjektorganisasjon og emneovergrepene studier. Den tradisjonelle kateterpedagogikken evner aldri å formidle den innsikt som i dag kreves i et arbeids- og samfunnsnivå i konstant endring.

Å utvikle en arbeidsplassrelatert undervisning til å bli læring for arbeid, ikke bare en praksisperiode, blir en viktig del av det å motivere for stadig å søke ny kunnskap gjennom hele livet.

Den voksenopplæring som ofte gjennomføres pr. i dag, gir voksne muligheter til å lese seg gjennom videregående skoles pensum. Men en mer fleksibel utforming der utdanningen kan skreddersys ut fra den enkeltes behov, kommer til å presse seg fram også som en følge av den nye etter- og videreutdanningsreformen.

Opplæring må ikke nødvendigvis drives på heltid i en utdanningsinstitusjon, opplæring kan drives fram på deltid på arbeidsplassen med lærere enten fra utdanningsinstitusjon eller næringsliv. Den fleksibiliteten er avgjørende for å sikre bl.a. kompetanseutvikling i de små bedriftene. Satsing på voksenopplæring og utbygging av fagopplæring og videregående opplæring er en viktig forutsetning for å øke rekrutteringen til høyere utdanning. Vi har mye å si om statsbudsjettet nettopp når det gjelder videregående opplæring og lærebedriftene, som vi skal komme tilbake til senere. En systematisk samhandling mellom bedrifter og utdanningsinstitusjoner vil gi bedre muligheter for også å øke andelen høyskoleutdannede i næringslivet.

Enda viktigere i næringspolitikken er å sørge for at den kunnskap som finnes i landets høyskoler og universi-

teter, blir tilgjengelig for bedriftene. Resultatene av de investeringene som gjøres innen høyskoler og universiteter, må ikke bli innenfor institusjonenes vegger, men spres ut til næringsliv og samfunnet i sin helhet. Høyskoler og universitet må derfor settes i stand til aktivt å arbeide mot samfunnet – lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

For den enkelte arbeidstaker rekker det i dag ikke med å ha en ansettelsestrygghet – hver lønsmottaker må også ha trygghet gjennom en utviklingsgaranti. Dette fordi den som ikke gis mulighet til å utvikle seg i jobben, kommer til å bli løpt forbi på arbeidsmarkedet. De bedrifter som ikke forstår betydningen av å tilby sine ansatte en utviklingsgaranti, havner også ubønnhørlig på etterskudd.

Regjeringens mangel på evne til å se nærings-, kompetanse-, utdannings- og likestillingspolitikk i sammenheng, kan lett føre til at vi ikke styrker oss på de områdene der vi burde ha fortrinn.

Arbeiderpartiet mener at vi må makte å føre en politikk som garanterer at vi kan finansiere fremtidens investeringer, makter våre pensjonsforpliktelser og takler konjunktursvingningene – en smal regjering som har løpt fra løfter og heller ikke arbeider for stabilitet, kan ikke det.

Det er bare gjennom et bredt samarbeid, forutsigbarhet, stabilitet og partnerskap mellom myndigheter og de viktige grupperingene i arbeidslivet at vi også kan skaffe oss handlingsrom i en urolig verden, til å videreutvikle en rettferdig velferdsstat i det internasjonalserte Norge.

K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Dagrun Pedersen (KrF): Jeg håper at alle de som har sendt inn en søknad om kontantstøtte, legger merke til Arbeiderpartiets representanters gjentatte angrep på det lovvedtaket som ble fattet i Stortinget, og som legger opp til en fleksibilitet og en valgfrihet som småbarnsforeldre har behov for og ønsker.

Hele diskusjonen rundt kontantstøtte viser meg to hovedkollisjoner. Den ene er en kollisjon mellom to forskjellige ideologier og menneskesyn. Den andre er en generasjonskollisjon – mellom oss som er unge i dag, og en del av vår foreldregenerasjon. Tidligere var det uaktuelt og overhodet ikke statusaksept for at fedre skulle være hjemme med sine barn. Her ser vi nå en klar forbedring. Tidligere var det uaktuelt og overhodet ikke statusaksept for at kvinner skulle ut i arbeidslivet. Her ser vi en enda klarere forbedring. Vi klarer å opprettholde en høy fødselsrate pluss karriere for kvinner. For mye av dette kan vi takke dem som har stått på barrikadene for likestillingen. Men nå er vi på full fart over i en annen grøft, nå er det uaktuelt og ikke statusaksept for at andre enn menn er hjemme med sine barn. Det er her vi er i utakt – mellom partier og mellom generasjoner. Vi ser et betydelig generasjonsskille. Dagens unge ønsker en debatt ut fra sin egen situasjon. Mitt spørsmål er: Vil representanten Knudsen bidra til at vi kan få et nytt innhold i denne de-

batten, med utgangspunkt i dagens unge menns og unge kvinners situasjon og i dialog med disse, eller vil representanten bidra til at premissene for denne debatten skal legges av min foreldregenerasjon og dermed la debatten gå på feil premisser?

Grete Knudsen (A): Jeg synes det er flott at det er stadig flere av de unge kvinnene og unge mennene som nå deltar i likestillingsarbeidet. Det har tatt lang tid. Faktisk har jeg opplevd at da vi fikk debatten om kontantstøtten, våknet veldig mange av de unge familiene til en ny debatt om hva som er likestilling.

Det er uenighet mellom partiene om hva som er riktig likestillingspolitikk, og når unge familier nå får spørsmål om dette, viser det seg at de faktisk setter barnehagene veldig høyt. Samtidig er mange av dem i en økonomisk knipe, så når de får et tilbud om penger for ikke å ta imot en samfunnstjeneste, er det mange som vil benytte seg av det. Men kontantstøtten betyr ikke nødvendigvis at de får mer tid til sine barn. Man spør ikke – man har ikke noe kontrollsystem for kontantstøtten – hvorvidt mødre eller fedre blir hjemme med barna sine. Men jeg håper at vi skal kunne ha en dialog om hvordan vi skal legge en aktiv likestillingspolitikk for unge og gamle i vårt land. Arbeiderpartiets forslag er jo å øke familiepermisjonene slik at man har anledning til å holde tak i et arbeidsliv også for kvinnene. Vi vet at uansett om vi skreller alt av, er det som gjør at vi blir likestilt i et samfunn, at vi har økonomisk uavhengighet. Vi i den voksne generasjonen tok den kampen på mange områder, og jeg ønsker økonomisk uavhengighet også for mine barn og barnebarn.

Petter Løvik (H): Eg deler representanten Knudsen sitt syn på kor viktig det er å få ei betre utdanning i det samfunnet vi no ser framfor oss. Men så gjeld det å omsette dette i praksis.

Det er veldig mykje bra i den norske skulen, men utfordringane framover vil krevje både hardt arbeid og ein god del nytenking. Vi kan foreslå veldig mange tiltak på denne sektoren, men vi kjem ikkje utanom at lærarane er det viktigaste, same kva vi gjer. Utan gode lærarar får vi aldri ei god utdanning. Og skal vi få og behalde dei beste lærarane, må vi gi lærarane utviklingsmoglegheiter.

Då er mitt spørsmål: Deler representanten Knudsen Høgre sitt syn på at vi må få mjuka opp dei pedagogiske metodane, slik at lærarane ikkje blir så bundne av forskrifta om korleis dei skal lære frå seg stoff? Kan det tenkjast at andre grupper enn dei som er lærarutdanna, bør få ein større plass? Det finst nemleg mange flinke folk også utanom læraryrket. Og kan det tenkjast at vi kan gi større fridom på tvers av dei modellane som er lagde opp for den vidaregåande skulen?

Høgre har større tillit til lærarane enn stortingsfleirtalet og lærarane sine eigne organisasjonar har hatt. Dersom Arbeidarpartiet synest det er vanskeleg å slutte seg til Høgre sine tankar om å la lærarane få litt større fridom i arbeidet sitt, kan representanten sjå over Nordsjøen til partifelle Tony Blair, som har innsett at dei konservative si nytenking på dette området har vore vel verdt å føre vidare.

Vi bør sleppe lærarane meir fri, gi dei moglegheiter til sjølve å velje kva metodar dei vil bruke i denne utdanninga. Dei forandringsvindane som representanten Knudsen snakka om, bør vel også dreie seg om den fridomen som lærarane skal ha innafør skulesystemet.

Grete Knudsen (A): Jeg er enig med representanten Løvik i – og det gikk også fram av innlegget mitt – at det må skje en nytenkning når det gjelder både innhold og metoder, slik at man blir mye mer prosessorientert, det skjønner vi særlig når vi ser hvordan samfunnsliv og arbeidsliv utvikler seg, og hva som vil kreves av våre barn og unge.

Jeg tror det er på tide å gå inn og se på selve pedagogikken, bl.a. i ungdomsskolen, og jeg tror det er riktig å ha mer prosjektundervisning i den videregående skolen. Jeg har tidligere foreslått at deler av den utdanningen kan skje i samarbeid med f.eks. næringslivet, slik at bedriftsledere kan komme inn og være med og bidra på en helt annen måte enn tidligere. Det betyr også at lærerne må ha trygghet i seg selv i en slik endret situasjon. Det vil den etter- og videreutdanningsreformen som vi nå skal vedta, kanskje også være med og bidra til. At det skal kunne komme folk utenfra inn i skolen, er Arbeiderpartiet enig i.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Oddvard Nilsen (H): Årets trontale fra sentrumsregjeringen har ikke kalt på de store overskriftene. Årsaken til den nesten «øredøvende stillheten» er at trontalen inneholdt lite eller faktisk intet særlig nytt. Den som gjennom trontalen hadde forventet å få vite hva sentrumspolitikk virkelig er, fikk ikke noe svar.

Når et politisk dokument er innholdsløst, blir det et poeng å finne ut hva som ikke står der, fordi det kanskje sier mer enn det som er skrevet. Det finnes faktisk en liten glede i årets trontale: Borte er i hvert fall prosjektet Annerledeslandet. Virkeligheten og realismen har åpenbart innhentet sentrumskameratene. Flukten fra annerledeslandet er forståelig og høyst gledelig. Det spiller faktisk liten rolle hvem som flyktet først eller sist. Nå er landet tomt – selv den siste senterpartist har flyktet derfra. Annerledeslandet var altså ikke sentrumskameratens profil. Hva er den da? Ja, den som kunne si det. Etter å ha lest trontalen må jeg ærlig og oppriktig si at det fortsatt forblir et mysterium.

Det er i det hele tatt ganske vanskelig å finne ut hva sentrumsregjeringen vil, når en ser bort fra kontantstøtten. Og la meg understreke at det var et viktig ideologisk taktskifte. Det var sannsynligvis også derfor Senterpartiet ikke var enig i det taktskiftet. Det står riktignok noen honnørord i trontalen om distriktpolitikk – honnørord som utelukkende forblir honnørord i og med det fremlagte statsbudsjettet fra sentrum. Budsjettet medfører et betydelig kutt på samferdselssektoren. Spesielt dramatisk er kuttet når det gjelder riksvegutbyggingen i Distrikts-Norge. Bygging av samferdselsårer er kanskje det tiltaket som har betydd mest for å opprettholde og forbedre konkurransevnen til bedrifter nettopp i Distrikts-Norge. Det

har igjen sikret sysselsetting og bosetting. Det er direkte skuffende å registrere at sentrumsregjeringen ikke lenger prioriterer slik utbygging. Og jeg tror det vil skuffe mange av sympatisørene til sentrumspartiene rundt omkring i Distrikts-Norge.

I en framtid hvor landets utgifter til pensjoner og velferdsgoder langt overstiger hva selv den mest optimistiske kan forvente å få inn hvis man ser på prisen for et fat olje, blir økt verdiskaping viktigere enn noen sinne.

Vi må øke verdiskapingen i Fastlands-Norge. Mye av ressursgrunnlaget for økt verdiskaping ligger i Distrikts-Norge. Men skal den økonomiske verdiskapingen økes i disse områdene, må bedriftene selvstøtt ha muligheter for å få fram de produktene som de skal produsere og selge.

Samferdselsårene skaper i tillegg til dette et mulighetslandskap som kreativiteten må ha for å skape noe nytt. Det trengs jammen i dette landet! Kun 8,5 pst. av arbeidsstyrken i Norge er selvstendig næringsdrivende. Det er det laveste tallet i hele OECD-området. 24,2 pst. ønsker riktignok å bli selvstendig næringsdrivende, men bare 3,2 pst. forsøker.

I en slik situasjon og i et mer langsiktig perspektiv blir det visjonsløst når sentrumsregjeringens bidrag er å dele ut 300 mill. kr til distriktssatsing gjennom å fordele disse midlene med småsummer på samtlige departementer.

Det er selvstøtt hyggelig for alle statsrådene som kan reise rundt i dette landet og dele ut små gaver, men fremtidsrettet distriktspolitikk som sikter mot å forbedre konkurransevnen og ta vare på og skape nye arbeidsplasser i dette landet og i distriktene, er det slettes ikke, spesielt ikke når disse midlene kobles mot å kutte på samferdselsbevilgningen. Man har altså kuttet på det som distriktene selv prioriterer høyest. I et distriktspolitisk perspektiv er derfor innholdet i årets trontale en gedigen skuffelse. I tillegg representerer den selvfølkelig et løftebrudd. Men det er nesten ikke noe å snakke om, for det er bare én av en uendelig lang rekke knyttet til sentrumsregjeringens tilblivelse. Men også for meg personlig er den en gedigen skuffelse. Det er iallfall ingen utstrakt hånd til Høyre.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): I dette øyeblikk er 1,2 millioner mennesker ute i generalstreik mot Bondevik-regjeringens budsjettforslag. 1,2 millioner mennesker protesterer mot at Regjeringen vil ta fritid fra noen for å gi mer til andre, mot Regjeringens manglende respekt for faglige rettigheter, mot et budsjett som øker forskjellene mellom folk, og som øker faren for ny arbeidsledighet. Og de streiker med full støtte fra Senterpartiets faglige leder, som i Nationen i dag raser mot budsjettet, som hun kaller «angrep på arbeidsfolk og kvinnfolk».

I fjorårets trontale- og tiltredelsesdebatt var Regjeringens forslag om en verdikommisjon et sentralt tema. Arbeiderpartiet ble framstilt som en gnien onkel Skrue, som bare var opptatt av tall, penger og økonomiske utfordringer – et parti som ikke var opptatt av de menneskelige verdier.

Den nye Bondevik-regjeringen kjørte derimot fram en stor verdikommisjon som sin fremste fanesak. Nå skulle verdiene og ikke økonomien settes i forgrunnen.

Siden har vi knapt sett noe til Verdikommisjonen, og den har knapt vært nevnt i denne debatten.

Arbeiderpartiet har alltid vært opptatt av verdier. Norsk arbeiderbevegelse har gjennom de siste 100 år bygd opp et velferdssamfunn basert på solidaritet mellom mennesker. Ved å bygge sterke fellesskapsløsninger har vi redusert forskjellene og skapt større likhet mellom menneskene, med lik rett til utdanning, lik rett til helse-tilbud og en grunnleggende økonomisk trygghet.

På den måten har vi økt friheten til det enkelte mennesket. Det er først når alle har det økonomiske, det sosiale og det kulturelle grunnlaget til å gjøre det de vil, at de oppnår reell frihet.

Men det holder jo ikke å snakke om verdier. Gjennom politikken må vi gjøre verdier til virkelighet.

Arbeid til alle er det viktigste element i en politikk som sikrer økonomisk trygghet for den enkelte og et trygt fundament for vår felles velferd.

Arbeiderpartiregjeringene førte en økonomisk politikk som gjorde hverdagen enklere for tusenvis av norske familier:

- Det ble skapt 170 000 flere arbeidsplasser i løpet av forrige stortingsperiode.
- Aldri har så mange vært i jobb.
- Arbeidsledigheten ble halvert.
- Prisstigningen har ikke vært så lav siden 1960-tallet.
- Rentenivået ble halvert.
- Reallønnen ble økt.

Men høyt statlig pengebruk kan lede oss ut i en ny økning i ledigheten.

Norsk økonomi går for fullt. Hvis vi da pøser på med flere statlige penger, vil det føre til økt pris- og kostnadspress. Norske varer og tjenester blir da dyrere å produsere. Det betyr at prisen på varene øker, og de blir vanskelig å selge i konkurranse med varer fra andre land. Hvis vi selger færre norske varer, må produksjonen reduseres. Da vil det ikke være behov for så mye arbeidskraft, og arbeidsledigheten kan igjen øke.

Det var det Arbeiderpartiet advarte mot da Høyre og Fremskrittspartiet gikk sammen med Regjeringen om å svekke statsbudsjettet med rundt 5 milliarder kr sist høst. Vi advarte mot nytt kostnadspress. Vi advarte mot farene for oljeprisfall. Vi advarte mot farene for renteøkning.

Vi har sett at spørsmålet om budsjettbalanse og utgiftsvekst ikke er et spørsmål om kalde økonomiske størrelser, det er et spørsmål om å virkeliggjøre verdiene om økonomisk trygghet, et sterkt fellesskap, likeverd og menneskelig frihet – om å virkeliggjøre verdiene som det norske velferdssamfunnet bygger på.

Det har vi smertelig fått erfare det siste året. Vi har fått et rentenivå som ligger 4 prosentenheter over det tyske. Vi har fått en kostnadsvekst som er nesten dobbelt så høy som hos dem vi konkurrerer med. Vi kan lese ut av Regjeringens budsjett dokumenter at dersom denne situasjonen ikke endres, kan arbeidsledigheten bli fordoblet på fire år.

Arbeiderpartiet advarte før valget mot sentrumspartienes løfter og økonomiske løssluppenhet. Bondeviks svar var:

«Vi har med åpne øyne villet bruke litt mer penger enn Regjeringen» – altså arbeiderpartiregjeringen.

I mars i år lovet statsministeren at «alle skal få det bedre neste år».

Da Arbeiderpartiets leder i begynnelsen av juni advarte Regjeringen mot å «pøse ut penger som vil sette igang en rente- og prisspiral som på ny vil true hus og hjem», svarte statsminister Bondevik:

«Dette er en tabloidframstilling som på ingen måte har dekning i virkeligheten. Norsk økonomi er sterk, med høy sysselsetting og lav rente.»

Dette året har altså Norges Bank økt rentene med 4,5 prosentenheter. Brev fra bankene om økt rente lå nærmest i kø i postkassene. Mange er dessverre truet av en ny gjeldskrise. Mener Bondevik fortsatt at Arbeiderpartiets framstilling var urimelig?

Kanskje bør det være på tide å se på varsellampene når de lyser? Nå blinker varsellampene om fare for økt arbeidsledighet. Regjeringens svar er å øke kostnadene for næringslivet og med det svekke næringslivets konkurransevne i en tid da de internasjonale markedene faller, og vår konkurransevne svekkes. Samtidig vil Regjeringen halvere arbeidsmarkedstiltakene.

Arbeiderpartiet retter en inntrengende appell om at man vender tilbake til og videreutvikler solidaritetsalternativet, som gav så gode resultater for norsk økonomi.

Vi trenger et stabilt kostnadsnivå og et forpliktende inntektspolitisk samarbeid.

En av de fremste moralske verdier er ærlighet. Senterpartiet og Kristelig Folkeparti sa før valget at de ønsket en politikk som gir mer rettferdig fordeling. De har ført en økonomisk politikk som har bidratt til en dramatisk renteøkning. Til alt overmål gikk finansministeren forleden ut med nærmest en advarsel mot å bringe rentenivået ned igjen til det lave nivået det hadde under arbeiderpartiregjeringen.

Regjeringen legger fram et budsjett med økte egenandeler i helsevesenet, særlig for barn og pensjonister, med bortfall av sykepenger for mange deltidsarbeidende, med fjerning av arbeidstilbudet til de arbeidsledige. Folk flest pålegges økte avgifter, samtidig som Regjeringen har innført nullskatt for redere og skattereduksjon for næringslivsledere med inntekt på over 700 000 kr. Er dette en politikk for en mer rettferdig fordeling?

Vi husker løftene – hvordan alt og alle skulle få det bedre. Nå er de fleste løftene borte; eldreformen utsettes, veiinvesteringene kuttes med 10 pst. neste år.

I et intervju med Aftenposten den 29. desember i fjor tok Venstres leder, Lars Sponheim, selvkritikk på at Venstre – i likhet med Kristelig Folkeparti og Senterpartiet – bidrog til å skape for store forventninger i opposisjon. «Vi har laget en avstand til virkeligheten som var unødvendig stor», sa han.

Vi har i lang tid hatt mindretallsregjeringer i Norge. Slike regjeringer er avhengig av at det kan etableres flertall om politiske løsninger i Stortinget. Det samspillet viste seg å bli vanskeligere og vanskeligere utover i perioden. Ja, Sponheim har selv sammenliknet opposisjo-

nens daværende opptreden med «en hest som springer fritt og bare oppsøker de fine solnedganger».

De vidløftige løftene og målene gjorde det stadig vanskeligere for Arbeiderpartiets regjeringer å styre. Dette var også årsaken til at Arbeiderpartiet sa at vi ikke kunne ta regjeringsansvar lenger med mindre valgresultatet gav uttrykk for ønsket om en fortsatt arbeiderpartiregjering, noe som kunne gitt økt ryggdekning i de harde dragkampene i Stortinget. Mellompartienes urealistiske løfter og deres opptreden i Stortinget er derfor en viktig årsak til at et regjeringsskifte tvang seg fram.

Det er skjedd betydelige endringer i løpet av det året som er gått. Løftene er blitt borte. Norsk økonomi er endret slik Arbeiderpartiet advarte mot. Mange har fått store økonomiske vanskeligheter som følge av de store renteøkningene. Det er fare for ny arbeidsledighet. Internasjonal økonomi har store rystelser.

Dette er ikke en tid da en mindretallsregjering bør skyve mulige samarbeidspartnere fra seg gjennom ultimative krav som de vet sperrer for et samarbeid. Dette er ikke en tid da Regjeringen bør legge opp til konflikt med partene i arbeidslivet, slik det illustreres når 1,2 millioner mennesker i dette øyeblikk er ute i generalstreik. Tvert imot må det søkes samarbeid både i politikken, mellom myndighetene og partene i arbeidslivet, og mellom landene. Det er det Arbeiderpartiet inviterer til.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Thore Aksel Nistad (Frp): Schjøtt-Pedersen var inne på de faglige rettigheter og streiken i dag, og jeg må si at det er hyggelig at sosialisten Schjøtt-Pedersen i hvert fall ikke streiker nå.

Han var også inne på «Arbeid for alle», det gamle slagordet, og investeringer i samfunnet. Men hva slags investeringer har Arbeiderpartiet stått for? Arbeiderpartiets tidligere samferdselsinvesteringer kan på godt norsk ikke akkurat beskrives som en suksess. Vi ser nå at samferdselsskandalene kommer som perler på en snor. Vi har hatt Sunnhordlandsbroen, FATIMA, Lærdalstunnelen og en rekke andre. Etter skandalen med Gardermobanen ser det nå ut til at Arbeiderpartiets satsing gjelder krengetog.

Da blir mitt spørsmål: Når har Arbeiderpartiet tenkt å ta med bare en *liten* lønnsomhetsbetraktning når de foreslår samferdselstiltak?

Det er kjent at veiprojekter med gode nyttekostnader står i kø, men Arbeiderpartiet har gjennom flere år systematisk prioritert prosjekter som for mange år inn i fremtiden vil sluke de fremtidige veibevilgninger.

Har Arbeiderpartiet i dag gjort seg noen betraktninger om at det ikke finnes penger til investeringer, eller vil Arbeiderpartiet være med og fremskaffe midler til de veiprojektene som i dag sårt trenger investeringer, og der det viser seg å være gode nytte-kostnader?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Ja, Arbeiderpartiet er opptatt av arbeid for alle, for det er gjennom arbeid vi skaper verdier. Det er gjennom arbeid vi sikrer det enkelte menneske og den enkelte familie økonomisk trygg-

het. Men det er også gjennom arbeid vi skaper grunnlaget for de inntekter som er nødvendige for å kunne bygge ut velferdssamfunnet videre. Derfor har Arbeiderpartiet i hele sin politikk vært opptatt av å legge til rette for å øke sysselsettingen og gi arbeid til alle. Det er selvfølgelig hovedfundamentet i Arbeiderpartiets politikk også i denne stortingsperioden. Det har vært en viktig årsak til den bekymring vi har uttrykt når Fremskrittspartiet gikk sammen med Regjeringen om å øke utgiftene betydelig i forhold til det budsjettopplegget Arbeiderpartiet la fram i fjor. Det er også bakgrunnen for at vi uttrykker betydelig bekymring for at vi nå ser en økonomisk utvikling som kan føre til økende arbeidsledighet i de årene som ligger framfor oss, hvis vi ikke gjør de riktige politiske grep. Det er også en årsak til at Arbeiderpartiet inviterer til deltakelse i et samarbeid om den økonomiske politikken, slik Arbeiderpartiets leder også har gjort i denne debatten.

Så reiste representanten Thore Aksel Nistad spørsmålet om lønnsomhetsbetraktninger i samferdselspolitikken. Vurderinger av kost-nytte er et viktig element i beslutningene om ulike investeringer i samferdselssektoren, men ikke alene. Det er bred politisk enighet i dette hus om at vi ønsker å sikre hovedtrekkene i bosettingsmønsteret, og der er samferdselspolitikken et viktig element. Men samtidig må vi erkjenne at vi står overfor store samferdselsutfordringer i det sentrale området, og ta alvorlig de utfordringene som ligger der. Det er Arbeiderpartiet beredt til å gjøre.

Oddvard Nilsen (H): Representanten Schjøtt-Pedersens innlegg ble holdt i god arbeiderpartistil, hvor egen fortreffelighet nesten ingen grenser har. Men la nå det ligge.

Det kanskje mest interessante er å få vite hva Arbeiderpartiet nå vil i norsk politikk. Det er faktisk ganske vanskelig å bli klok på. Signalene spriker jo i nesten alle retninger. Det er et uomtvistelig faktum at det var Arbeiderpartiet med sine berømmelige 36,9 pst. som brakte Bondevik til makten, og at Stortingets sammensetning vil bli som i dag ut hele denne perioden.

Nå skjønner jeg godt at Arbeiderpartiet var lei alle klagen fra sentrumspartiene. Ingen i dette huset som var med den gangen, glemmer vel forliket mellom Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti som reddet samferdselsbudsjettet, med nattog på Raumabanen og asfalt på Møre. Jeg skjønner godt at irritasjonen ble rimelig stor etter hvert, og at Arbeiderpartiet så behovet for å igangsette dette som de har kalt for et voksenopplæringsprosjekt, og at det muligens nå er over. Hva vet vi?

Men det viktigste er i grunnen at Schjøtt-Pedersen var inne på at det nå var kommet signaler i økonomien. Litt ærlighet og litt oppriktighet tror jeg er bra i politikken, og Schjøtt-Pedersen – med sin bakgrunn fra finanskomiteen – vet utmerket godt at norsk konkurransevne helt fra 1994 har blitt svekket systematisk, år for år. I tillegg vet Schjøtt-Pedersen godt at da den regjeringen som han selv var med i, gikk av, la den fram et budsjett som var mer enn en knyttneve mot norsk næringsliv. Hadde det

blitt gjennomført, kunne noen hver lure på hva vi hadde stått her og diskutert når det gjelder norsk økonomi.

Men så forstod jeg det slik at Stoltenberg i dag faktisk tok selvkritikk på dette området og innrømmet at Arbeiderpartiets egne budsjetter hadde vært for ekspansive i de årene som har gått. Mitt spørsmål er: Er Schjøtt-Pedersen enig i at Arbeiderpartiet også er litt skyld i overopphettin-gen i norsk økonomi?

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Jeg tar det som en kompliment at innlegget ble holdt i god arbeiderpartistil.

Hvor går den eksakte grensen for hvor høy utgiftsveksten i et budsjett skal være, er alltid et tema for diskusjon. Arbeiderpartiets regjeringer har lagt fram budsjetter som vi har ment var tilpasset den økonomiske situasjon i det aktuelle år. Så kan man si: Hadde man hatt en utgiftsvekst som var i underkant av det, kunne «sikkerhetsmarginene» ha vært enda større.

Det som imidlertid overrasker meg, er når talsmenn fra Høyre, både i dagens og – ikke minst – i gårshagens debatt, retter kritikk mot at utgiftsveksten i fjorårets budsjettframlegg fra regjeringen Jagland var for høy, samtidig som Høyre inngikk et forlik om det budsjettet sammen med Regjeringen og Fremskrittspartiet, hvor man vitterlig svekket budsjettet med 5 milliarder kr. Man kan jo umulig mene at utgiftsveksten var for høy og samtidig bidra til en svekkelse av budsjettet, ellers må man med åpne øyne ha gått inn i en situasjon hvor man så at det man gjorde ved behandlingen av budsjettet i fjor, ikke var økonomisk forsvarlig. Og kanskje det er den erkjennelsen som Høyre bærer med seg i forhold til årets budsjettbehandling? Det er det vanskelig for andre å ha noen klar formening om.

Så viser representanten igjen til dette spørsmålet om 36,9 pst. Jeg vil gjerne vise til at utgangspunktet var at Arbeiderpartiets regjering hadde betydelige vanskeligheter med å få tilslutning i Stortinget til en helhetlig og ansvarlig politikk. Dette var årsaken til at Arbeiderpartiets leder sa at for å kunne videreføre regjeringmakten måtte Arbeiderpartiet som et minimum få en økt tillit fra befolkningen, som ville gi regjeringen økt autoritet i de harde dragkampene som man stod overfor i stortingssalen. En slik økt tilslutning fikk man ikke, og det drog man konsekvensen av.

May Britt Vihovde (V): Regjeringa Bondevik har lagt fram eit stramt budsjett. Det er eit stramt budsjett, der jobb nr. 1 er å få ned renta.

Arbeidarpartiet vil ikkje visa korta sine nå, men dei signaliserer at dei skal stramma inn like mykje, utan å seia kvar. Så går ein til angrep på kontantstøtta. Det ein registrerer, er at denne kontantstøtta har Arbeidarpartiet brukt. Dei har brukt den til barnehageutbygging, dei har brukt den til å utvida foreldrepermisjonen, dei har brukt den til utdanning, og dei har brukt den til – det høyrde me i går – å satsa på eldre og helse. Til fire forskjellige formål har dei altså brukt kontantstøtta. Men dei vil ikkje samarbeida med Regjeringa utan at dei får den bort.

I debatten om Telenor i vår uttrykte representanten Schjøtt-Pedersen at det var veldig viktig å satsa på telekommunikasjon og på forskning. Det hadde med det å ta landet i bruk og med god distriktspolitikk å gjera. Så oppdagar me i revidert nasjonalbudsjett at Arbeidarpartiet får Framstegspartiet med seg og kuttar i løyvinga til denne viktige forskinga. Nå vil ikkje Arbeidarpartiet visa korta sine. Me ventar i spenning og skal få venta lenge. Og mitt spørsmål til representanten Schjøtt-Pedersen blir: Vil Arbeidarpartiet igjen gå inn for å kutta på løyvinga til denne viktige telekommunikasjonsforskinga? Me har registrert at òg Arbeidarpartiet sine representantar legg vekt på å møta framtida og satsa på IT og på kunnskapssamfunnet. Eg blir litt bekymra dersom representanten Schjøtt-Pedersen snakkar om dei brotne løfta til Regjeringa – så gir dei eit signal tidleg på våren og så kjem dei med eit kutt på eit veldig viktig område eit par månader etterpå.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Jeg er glad for at representanten Vihovde gav meg denne anledningen til å kommentere et forhold rundt budsjettbehandlingen som jeg mener å ha noe erfaring fra, og hvor jeg må si at jeg har blitt meget overrasket over Regjeringens og regjeringspartiens holdninger. Det gjelder det utsagn som er kommet både fra statsministeren og de parlamentariske lederne om at man ønsker å vente til de alternative budsjettene er lagt fram før man går inn i forhandlinger om budsjettet. Det betyr i så fall at man ønsker å vente til partiene har posisjonert seg og lagt prestisje i sine alternative budsjetter, før man går inn i en diskusjon og prøver å finne løsninger.

Selvsagt vil Arbeiderpartiet legge fram et alternativt budsjett hvis det blir nødvendig, om man ikke når fram til forhandlingsløsninger. Men det vil Arbeiderpartiet trenge tid til å gjøre, ganske enkelt på grunn av at vi skal legge fram et budsjett vi kan stå ansvarlig for, ikke et budsjett hvor vi fremmer eventyrlige inndekkningsforslag som vi ikke har noen mulighet til å få tilslutning til. Hele poenget var jo – i hvert fall i den tid jeg selv hadde ansvaret for å forhandle om budsjettet – at vi hadde et inntenst ønske om å komme i en forhandlingsposisjon før de alternative budsjettene ble lagt fram, fordi det er viktig å komme med et slikt inngrep før posisjoner blir låst. Men så sier Regjeringene nei takk til den graden av invitt som ligger i at Arbeiderpartiet sier: Vi er beredt til å snakke sammen før vi har lagt fram disse budsjettene.

Det andre elementet er at Arbeiderpartiets alternative budsjetter, når det har vært aktuelt, alltid har vært slik at de skulle kunne gjennomføres. Det betyr også at Arbeiderpartiet skal gjennomarbeide sitt alternative budsjett slik at det kan være et budsjett som kan gjennomføres. Og det betyr at man ikke bare kan sette relativt luftige forslag på papiret, men at man også må være sikker på at det er forslag som lar seg gjennomføre. Derfor tar det kanskje noe lengre tid enn det som har vært vanlig i overbudenes tid for andre partier.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Morten Lund (Sp): Regjeringen er så langt fra alene i arbeidet med å desentralisere arbeidsplasser, kapital og makt. Når ledelsen i det som vil bli Norges største bank, vil plassere sitt hovedsete i Trondheim, er en viktig milepæl passert. Endog finansaktørene lar seg styre når så mange på Stortinget er enige om at flytting av et hovedkontor ikke kan skje i den motsatte retningen. Det var finansministerens avgjørelse om å nekte DnBs oppkjøp av BNbank i Trondheim og aksepten av det i Stortinget som fikk finansnæringen til å bøye nakken. Ingen annen regjering ville reist dette fyrtårnet.

Den nye bankens planer gir et sterkere finanssenter i Trondheim, slik Regjeringen vil. Det følger noen hundre toppjobber med, slik Regjeringen vil. Sammenslutningen innebærer en helt nødvendig styrking av den banken som er mest til stede over hele landet, nemlig Postbanken. Myndighetene gis anledning til å stille krav om framtidens banktjenester ved postkontorene og hos landpostbudene, og det trengs. Myndighetene gis også anledning til å hindre utenlandsk kontroll over en så stor og viktig finansaktør.

Jeg føler meg sikker på at Regjeringen ikke vil takke nei til at denne banken vil være en veiviser for andre i viktige saker.

Denne konkrete saken har fått fram i media hvor mye dyrere kontorlokaler og boliger er i Oslo. Ifølge Adresseavisen vil en sjefsbolig i beste strøk i Trondheim være 3-4 mill. kr billigere enn i Oslo. Vi kan vel snakke om en omvendt fallskjerm som personlig belønning til dem som flytter mot strømmen. Det ligger mange slike store belønninger og venter på å bli delt ut. Det er bare å forsyne seg for bedrifter og personer. Og det finnes mange veiledere over hele landet som viser hvor disse belønningene finnes. Det er ordførere, næringskonsulenter og vanlige folk.

Jeg tror – og det er Regjeringens plan – at disse veiviserne skal bli mer synlige i tiden som kommer. De vil vise fram de økonomiske gevinstene og det som mange vil oppleve som bedre levekår. Først når disse veiviserne og de som griper disse gevinstene, blir mer synlige i medienes hovedoppdrag, vil vi kunne få gjort noe som monner med bilkøer og boligkøer i Oslo og andre pressområder. Da vil den store samfunnsnyten av å stimulere med midler fra staten, bli tydelig. Da vil optimismen hos dem som allerede bor utenfor trengselen, vokse, slik at de retter ryggen og viser sin stolthet over det som er bygd opp på deres plass av denne og av tidligere generasjoner.

Da kan vi få den stabile samfunnsutviklingen som Jagland snakket om i går. Men han fikk ikke med ordene «distrikt» og «hele landet» i sitt innlegg. Det tror jeg var en forglemmelse. Jeg håper og tror at Arbeiderpartiet slutter opp om Regjeringens solide distriktssatsing.

I et vedlegg til budsjettet er denne satsingen beskrevet, bl.a. hvordan de ulike departementene bidrar, og hvordan en slik samordnet innsats på statlig hold skal spres også til kommuner og fylkeskommuner.

De spesielle bevilgninger til distriktspolitikk økes med 600 mill. kr. Økningen er på 25 pst. i et budsjett som ellers er meget stramt, og da er det en stor økning. Samti-

dig er utfordringene med sterk fraflytting og plagsomt sentraliseringspress så store at en mindre satsing ikke duger. Denne økningen kommer etter sju år med kontinuerlige nedskjæringer i disse bevilgningene.

Regjeringens økte satsinger er særlig innrettet mot ungdom, kvinner og tilbakeflyttere, Flere og mer interessante arbeidsplasser i distriktene er det viktigste siktemål med virkemidlene. Forsker Paul Pedersen ved Norut Samfunnsforskning hadde følgende konklusjon om årsakene til flytting da kommunalkomiteen besøkte Tromsø:

«Arbeids- og utdanningsmarkedet bestemmer mest.

Folk flytter ikke fordi de tror det gode liv finnes sørpå.»

Det var konklusjonen etter flere år med holdningsundersøkelser blant unge i nord. Det er bra å få avlivet noen myter i denne debatten.

I stor grad skal de statlige midlene brukes slik man har best tro på i det enkelte lokalsamfunn, slik f.eks. det kommunale næringsfond har virket de siste ti år. Siste år ble det skapt 2 000 nye arbeidsplasser der penger fra slike fond ble brukt. I tillegg er mange igangværende arbeidsplasser sikret. Om lag 60 mill. kr ble brukt til slik bedriftsstøtte, med andre ord én ny arbeidsplass for 30 000 statlige kr i engangsstøtte i de kommunene som trenger det aller mest. Disse statlige kronene har vært meget effektive. Samfunnet har spart enorme beløp på arbeidsplassene og prosessene disse midlene har utløst i løpet av de elleve årene de har vært brukt. Sentraliseringskostnadene har blitt redusert, ledighetskostnadene like så, og svært mange har blitt boende.

Ane Sofie Tømmerås (A): Den vestlige verden har gjennom de siste årene engasjert seg i tragedien på Balkan for å prøve å bidra til å dempe konflikter, finne løsninger og få slutt på lidelsene til tusenvis av mennesker.

De siste dagene har Vestens engasjement fått en ny karakter gjennom NATOs vedtak om klarsignal til militært angrep. Det er historisk og prinsipielt helt nytt at alliansen på denne måten går til militær aksjon utenfor sitt område uten et FN-mandat i ryggen.

Da er det svært viktig at vi alle har åpne øyne i forhold til hva vi har gitt vår tilslutning til. NATO er definert som en forsvarsallianse. Det følger fortsatt av NATOs regler at dersom alliansen skal gjennomføre militære aksjoner utenfor sitt område, kreves det et FN-mandat. Derfor var NATOs avgjørelse om klarsignal for bombing i Kosovo isolert sett et brudd på NATOs egne regler.

Videre er grunntanken i FN-pakten at stater ikke skal bruke militær makt mot hverandre. Dette gjelder med to viktige unntak: dersom et land må forsvare seg, eller dersom man opptre på vegne av FN.

FNs sikkerhetsråd har to ganger behandlet Milosevics herjinger i Kosovo og kommet med klare fordømmelser og stilt klare krav han må oppfylle. Men Sikkerhetsrådet har ikke gitt noe mandat for militær aksjon på vegne av

verdenssamfunnet. Så igjen innebar NATO-vedtaket isolert sett et brudd på vår felles folkerett, et brudd på FN-pakten.

Her i Stortinget behandlet vi de prinsipielle spørsmålene rundt Norges deltakelse i internasjonale militære aksjoner gjennom St.meld. nr. 46 for 1993-94. I innstillingen til meldingen sies det enstemmig at Norges deltakelse i militære aksjoner utenfor NATOs ansvarsområde skal skje på grunnlag av vedtak i FN. Norges tilslutning til vedtaket er altså også et brudd med våre prinsipielle holdninger til dette.

Så er spørsmålet om vi kan forsvare disse bruddene med at vi måtte gjøre alt for å stanse Milosevic og forhindre de grufulle overgrepene som fant og finner sted i Kosovo. Vi er vitne til massive brudd på menneskerettigheter, til drap, og at 275 000 flyktninger i Kosovos fjell står i fare for å fryse i hjel nå som kulden kommer. Jeg mener at ingen kan påberope seg å forvalte noen absolutt sannhet om det var rett eller galt å gi vår tilslutning til en militær aksjon.

Heldigvis lyktes NATO med trusselen. Det ser i hvert fall tilsynelatende ut til at Milosevic har bøyd av. Det betyr at vi ikke behøver å være så opptatt av alle «hva hvis»-spørsmålene. Hva hvis en bombing hadde styrket Milosevic politisk, og han allikevel ikke var villig til å bøye av? Hva hvis tusenvis av sivile liv hadde gått tapt under NATOs bomber? Hva hvis vi hadde blitt nødt til å gå inn med soldater på bakken i nærkamper?

Bare tiden vil vise hvilke andre konsekvenser vedtaket i seg selv vil få. Vil det skape presedens for at også andre FN-land og allianser kan påberope seg nødrettsituasjon for å gjennomføre militære aksjoner som vi kan være himmelropende uenig i? Hva har vi da å stille opp med? Hvor provosert er egentlig Russland? Hvordan ligger det an med tilliten til at NATO-landene vil holde seg innenfor folkerettens grenser i framtiden?

Flere i denne debatten har sagt at vi må se på vårt internasjonale regelverk, slik at vi kan skaffe oss mulighet til å handle i slike fastlåste situasjoner. Det er jeg helt enig i. Og jeg håper at Regjeringen nå tar ansvar og sørger for at Norge blir en pådriver i dette viktige arbeidet.

Da er det for enkelt bare å se på friere muligheter til å bruke militære muskler. Taktikken med å slå hverandre i hjel når den andre parten ikke hører, er en kommunikasjonsform som hører steinalderen til. I en sivilisert verden ligger det en enorm utfordring i å utvikle kommunikasjonsformer og finne tiltak, sanksjoner og reaksjoner som gjør at selv den usiviliserte hører og bøyer av. Vi har en enorm utfordring i å løfte respekten for menneskeverdets ukrenkelighet. Gjennom velutviklede internasjonale systemer må vi finne muligheter til å stoppe despoter og rå kynikere uten at vi selv krenker nettopp det vi ønsker å beskytte.

Presidenten: Tiden for formiddagens møte er nå omme. Møtet heves, og nytt møte settes kl 18.

Møte torsdag den 15. oktober kl. 18

President: Gunnar Breimo

Dagsorden: Sakene på gårsdagens kart (nr. 3)

Man fortsatte behandlingen av

sak nr. 1

Hans Majestet Kongens tale til det 143. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring

Harald Tom Nesvik (Frp): Den 10. februar i år fremmet Fremskrittspartiets representanter Vidar Kleppe, Lodve Solholm og jeg selv et Dokument nr. 8-forslag om snarlig avvikling av det laveste pensjonsgrunnlag for krigspensjon til innsatspersoner, slik at alle får samme pensjonsgrunnlag.

Da denne saken var oppe til behandling i Stortinget den 28. april, stemte regjeringspartiene sammen med Arbeiderpartiet ned dette forslaget. Det ble i denne saken hevdet at krigspensjonistene hadde en vesentlig høyere pensjon enn en rekke andre pensjonister. Kostnadene ble på dette tidspunkt anslått til å bli ca. 50 mill. kr på årsbasis. Som sagt ble resultatet at Fremskrittspartiets forslag ikke ble vedtatt, men vedlagt protokollen. Det er da med stor glede vi kan konstatere at Regjeringen nå i budsjettet legger om kursen og gjennomfører Fremskrittspartiets forslag til glede for krigspensjonistene.

Et annet stort forslag fra Regjeringens side må sies å være at man ønsker en ordning med eldreomsorgsbud. Dette er nok en gang et bevis på at Fremskrittspartiet ligger i forkant av de andre partiene når det gjelder helse og omsorg.

Det er selvfølgelig gledelig at man nå har innsett betydningen av et slik ombud. Dette innså Fremskrittspartiets John Alvheim allerede i 1990, og han fremmet da et forslag om etablering av en ordning med et ombud for eldreomsorg. Dette er nok et bevis på at så lenge man får tenke seg lenge og vel om, kommer man til slutt etter. Jeg vil få minne om at da dette forslaget første gang ble fremmet i 1990, ble det forkastet.

Denne regjeringen kommer ofte med påstanden om at den er en regjering som har helse, eldreomsorg og distriktspolitikk som klare satsingsområder. Men det er dessverre bare slik at det ofte er langt mellom løfte og handling. Dette gir seg dessverre uttrykk på en rekke områder. Regjeringen legger opp til en betydelig økning i egenandeler innenfor helse og omsorg. Dette er egenandeler som i stor grad rammer de svakeste i samfunnet. Jeg vil her bare nevne at det legges opp til en økning i egenandelstaket på ca. 20 pst. Dette tilsvarer at dagens egenandelstak økes fra 1 290 kr til 1 550 kr. Dette er noe som rammer personer med allerede høye utgifter i forbindelse med sin sykdom. Det legges også opp til økninger i egenandelene ved korttidsopphold i institusjoner, m.fl. Dette er øknin-

ger som jeg vil advare mot å gjennomføre, da dette vil kunne føre til alvorlige økonomiske problemer for personer med en allerede vanskelig livssituasjon.

Avslutningsvis vil jeg komme inn på Regjeringens satsing på distriktene. Vi har i dag en regjering der statsministeren er Kjell Magne Bondevik, som er fra Møre og Romsdal, vi har en finansminister som er ansvarlig for fremleggelsen av statsbudsjettet, som også er fra Møre og Romsdal, og vi har til sist en justisminister som er ansvarlig for ordningen med redningshelikopter, og også hun er fra Møre og Romsdal.

Det er derfor med fortvilelse at man ut av årets statsbudsjett kan lese at denne regjeringen nå gjennomfører det som mange over lengre tid har fryktet, nemlig å fjerne redningshelikopter fra Vigra. Dette vitner om liten forståelse for denne delen av kysten, og for den type næring og den skipstrafikk som foregår der.

Dette er noe som har fått kystbefolkningen på Møre til å frykte for konsekvensene dette kan få. Og det må kunne ventes at Regjeringen rydder opp i de problemene man her legger opp til, og sørger for at det fortsatt blir et redningshelikopter på Vigra.

Astrid Marie Nistad (A): I ettermiddag har 1,2 millioner arbeidsfolk brukt den demokratiske menneskeretten sin og synt at dei tek i bruk sitt verkemiddel, nemlig streik, mot det dei ser kan truge dei faglege rettane. Og eg forstår dei, for vi går eit bratt år i møte. Det kan verte auka arbeidsløyse og fall i privat forbruk. Slik ser sjeføkonom Knut Anton Mork i Handelsbanken for seg røyndomen i Noreg neste år. Samstundes tvilar han på om eit stramt budsjett kan få rentene ned.

Dei økonomiske utsiktene syner at vi kan vente oss reduksjon i privat og offentleg konsum. Etter Regjeringa sine egne overslag vil veksten i prisar og kostnader neste år verte nesten dobbelt så høg i Noreg som hos våre handelspartnerar. Dette vil særleg ramme konkurranseutsett verksemd. Med slike utsikter vil vi få ei snikande arbeidsløyse. Vi kan risikere at arbeidsløysa tek seg markert opp. Med ei gjennomsnittleg arbeidsløyse i år på 3,5 pst. kan vi til neste år eller året etter alt ligge på det dobbelte. Med utsikt til høgere inflasjon, høgere lønsvest og høgere rente enn dei landa vi konkurrerer med, vil dette gå ut over landets konkurranseevne, spesielt gjeld dette fastlandseksporten. Direktør Ole Enger i Elkem ser for seg at konsernet går mot svakare tider og varslar innstramningar. Vi ser at Kværner har problem med ordremassen til verfta sine. Slike signal vil gå ut over sysselsettinga, og det vil råke sysselsettinga i distrikta med tyngd. Vi vil få problem med eksporten av fisk grunna prisar og andre handelshindringar. Kostnadsutviklinga vil redusere inn-teninga, og sysselsettinga står dermed i fare.

Vi ser at staten bremsar opp investeringar i nye IT-løysingar. Dataprojekt i millionklassa vert lagde på is, og delar av databransjen førebur seg på magrare tider i 1999. Og det skal vere vår framtidige næring som skal gje grunnlag for nye arbeidsplassar! Vi ser òg at statlege bedrifter som Statnett førebur seg på sterke reduksjonar i sine langtidspanar.

Med innstramming i sysselsettinga vil det gå ut over dei svakaste. Dette vil medføre at dei svakaste gruppene først vert råka, som innvandrarar, funksjonshemma og kvinner. Arbeidskontora melder om at dei alt i dag ser at desse gruppene står svakast, sjølv i ein stram arbeidsmarknad. Slike utsikter er ikkje med på å redusere forskjellar i samfunnet, som var eit av denne regjeringa sine mål. I staden ser vi alt no at med høgre rente er det dei svakaste som får svi mest.

Men er det berre Arbeidarpartiet her på Stortinget som ser desse faresignala? Eller lukkar somme auga for det? Med redusert sysselsetting får vi mindre skatteinntekter. Med mindre skatteinntekter får vi mindre til vårt felles velferdssamfunn, vi får mindre til våre eldste eldre, vi får mindre til felles tiltak for barn og unge, og utsette grupper vert på nytt skadelidande, fordi vi har ei regjering som ikkje vil ta signala på alvor.

Når det viktigaste for Regjeringa er å vise til at ein opptrer som blokkavhengig same kva som skjer, nasjonalt som internasjonalt, er det ikkje rart at omverda manglar tillit til den økonomiske politikken. For det er uttrykk for mangel på tillit når vi ser at krona står svakt og renta ligg 3–4 pst. over den våre konkurrentar i Europa opererer med. Tillit er den viktigaste faktoren for å skape stabilitet, redusere trusselen om ei snikande arbeidsløyse og større forskjellar mellom folk.

Regjeringa Bondevik står overfor si største oppgåve: å skape tillit til norsk økonomi. Skape tillit kan ein gjere gjennom felles samarbeid med det partiet som set arbeid til alle som det viktigaste velferdstiltaket for folk her i landet, nemleg Arbeidarpartiet.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Regjeringen har grepet fatt i de største utfordringene i helsetjenesten. Vi trapper opp innsatsen på de forsømte områdene psykiatri, kreftomsorg og utstyr. Vi satser på personelltiltak og på en bedre organisering. Disse prioriteringene har vært tydelige siden regjeringen Bondevik overtok. De blir desto viktigere å holde fast ved når den økonomiske situasjonen krever stramhet.

I tillegg til eldresatsingen er psykiatrien en hovedsatsing fra Regjeringens side. I perioden 1999-2006 er det planlagt å investere om lag 6,3 milliarder kr mer i tiltak for psykisk helse. Driftsutgiftene skal gradvis økes til et nivå som ligger 4,6 milliarder kr over utgiftene i 1998. Vi starter opptrappingen med å øke bevilgningene til psykisk helse med 400 mill. kr neste år.

Til kreftomsorg og sykehusutstyr foreslås bevilget til sammen 265 mill. kr mer i 1999. Pengene skal bl.a. gå til utbygging av flere strålemaskiner, utvidelse av mamмоgrafiscreening og forebyggings tiltak. Opptrappingen av innsats mot tobakksbruk og for et sunnere kosthold fortsetter. Kamp mot antibiotikaresistens og forebygging av benskjørhet er også viktige stikkord. Også på dette området er tilgangen på personell en begrensende faktor. Derfor satser vi samlet 13 pst. mer på personell- og kompetansetiltak under Sosial- og helsedepartementets budsjett neste år.

Statsbudsjettet har møtt kritikk fordi det innebærer forslag om økte egenandeler. Det er riktig at brukernes

bidrag til et bedre helsevesen på denne måten øker vesentlig. Jeg tror dette er en nødvendig del av kampen for et bedre offentlig helsevesen. Vi er etter mitt syn ikke tjent med at folks betalingsvilje når det gjelder helsetjenester i økende grad kanaliseres mot private, kommersielle løsninger samtidig med at det offentlige tilbudet lider av store mangler. Det er imidlertid viktig å være klar over at egenandeler for legehjelp, psykologhjelp, medisiner, sykepleieartikler og syke transport går inn under taket på 1 550 kr pr. år. De som i dag er storforbrukere av disse tjenestene, og som når opp i taket, vil få en samlet egenandelsøkning på maksimalt 260 kr for disse tjenestene. Egenandeler for barn skal fortsatt legges sammen med foreldrenes egenandeler, og barn under sju år betaler ikke disse. Slik skjermes storforbrukere og spesielle grupper fortsatt på viktige punkter.

Kombinasjonen av en betydelig satsing på bedre helse- og omsorgstjenester og en økning i egenbetalingen er viktig for å sikre et offentlig helsevesen der vi får gjort noe med de største forsømmelser og mangler og kan sikre bedre og raskere behandling for flere.

I statsbudsjettforslaget er den økte innsatsen for bedre helse-, pleie- og omsorgstjenester om lag tre ganger større enn de innsparinger som følger av økte egenandeler.

Da er det desto mer gledelig at trenden med økende antall ventelistegarantibrudd nå synes å være snudd. Jeg kan opplyse at antallet registrerte brudd på ventetidsgarantien er halvert siden årsskiftet. Reduksjonen kom i årets første fire måneder, og nye tall for perioden mai til august bekrefter den positive utviklingen. Pr. 1. september i år var det registrert ca. 12 000 brudd på ventetidsgarantien, mens det ved årsskiftet var så mange som 25 000 brudd. Tallene viser at 90 pst. av alle nyhenviste pasienter med behandlingsgaranti får denne innfridd. Fortsatt er det uakseptabelt mange brudd på garantien, men det er positivt at en negativ trend er snudd. Særlig positivt er dette når vi vet at de nye tallene kommer fra en periode som inkluderte streik og sommerferieavvikling. Den kraftige nedgangen skyldes først og fremst at de fleste av landets sykehus nå klarer å holde bedre oversikt over hvilke pasienter som virkelig skal ha behandling, og hvilke pasienter som står på venteliste på grunn av feil. Etter at kriteriene for tildeling av ventetidsgaranti ble presisert, ser vi også en nedgang i andelen pasienter som får tildelt garanti. Også dette forklarer reduksjonen i antall garantibrudd. De nye kriteriene ser også ut til å ha ført til betydelig mindre forskjeller mellom fylkene når det gjelder praktiseringen av garantitildeling.

En foreløpig undersøkelse av den nye vurderingsgarantien viser at 98 pst. av pasientene som ble henvist til ti av landets sykehus, fikk overholdt garantien om at de skulle få tilbakemelding innen 30 virkedager. Det er grunn til å understreke at et systematisk arbeid med å forbedre praktiseringen av de nye ventetidsgarantiene og å forbedre kvaliteten på selve ventelistene sammen med økt ressursinnsats og en økt vekt på innsatsstyrt finansiering ser ut til å gi gode resultater i sykehusene. Det er det all grunn til å glede seg over.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gunhild Øyangen (A): Det kan synes som om hele eller det aller meste av Regjeringens helsesatsing skal betales av de syke selv. Jeg har spesielt merket meg at de som har de aller laveste inntektene, skal miste sin sykelønn. Jeg lurer på om regjeringen Bondevik har vurdert den motsatte tilnærmingen, at kanskje heller noen av de rikeste bør få en viss innstramning, f.eks. at de som har en fallskjerm over et visst nivå, kunne bli vurdert. Og mitt spørsmål til helseministeren er om den framtidige strategien i helsesatsingen er at det er de syke selv som skal betale, og særlig de som har minst fra før.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Det er ikke slik at hele helsesatsingen skal betales av de syke selv, slik representanten Øyangen hevdet. Her må en se den samlede satsing på pleie-, omsorgs- og helsesektoren og den samlede økning i egenandeler opp mot hverandre. Da er det slik, som jeg sa, at den samlede satsing i økte ressurser er mer enn tre ganger så stor som det som tas inn i form av økte egenbetalinger i pleie-, omsorgs- og helsesektoren. Det er helt klart at Regjeringen har forslag som også innebærer at de som har de høyeste inntektene, må yte mer enn de som har lave inntekter. Det er nok å vise til profilen i Regjeringens skatteforslag, som nettopp er et uttrykk for dette.

For øvrig må jeg si at hvis jeg representerte Arbeiderpartiet – noe jeg ikke gjør – ville jeg ha gått litt stillere i dørene når det gjelder kritikken mot Regjeringens egenandelsforslag enn det Arbeiderpartiets representanter har gjort i denne debatten. Det er ganske tydelige spor i tidligere budsjettforslag fra arbeiderpartiregjeringer som viser at Arbeiderpartiet ikke har veket tilbake for å øke egenandelene i helsesektoren betydelig mer enn prisstigningen, og dermed bidratt til innsparinger på budsjettet i flere hundre millioner kroners-klassen, og med satsøkninger på egenandelene som er større enn den satsøkningen på 7 pst. som regjeringen Bondevik har foreslått for neste år.

Harald Tom Nesvik (Frp): I forbindelse med utstyrsinvesteringene innen planen for sykehusene blir fylkeskommunene avkrevd en egenandel på 40 pst. Dette er det en rekke fylkeskommuner som ikke har råd til ut fra de budsjettene de disponerer. Dette er en situasjon som fører til at en rekke sykehus blir sittende med gammelt utstyr over lang tid, selv om det er et skrikende behov for nytt og mer moderne utstyr. Hva vil helseministeren gjøre for å bote på det problemet som her råder?

Spørsmål nr. 2 til helseministeren er om han ser for seg en mulighet for at departementet kan forskuttere denne egenandelen slik at de sykehus som sliter med gammelt og umoderne utstyr, får anledning til å skifte dette ut på et langt tidligere tidspunkt enn hva som ville være tilfellet om man skulle vente på at fylkeskommunene skulle finne plass til disse investeringene innenfor sine budsjetter.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Når det gjelder utstyrsinvesteringene, har Regjeringen til punkt og prikke fulgt

opp den utstyrsinvesteringsplanen som Stortinget gav sin tilslutning til i juni i år, og så vidt jeg husker, var også Fremskrittspartiet med på det. Og den planen forutsetter at fylkeskommunene samlet sett ikke skal redusere nivået på sine investeringer i sykehusutstyr selv om de får statlig ekstrahjelp til dette som er en fylkeskommunal oppgave. En forutsetter altså at de skal føre det samme nivået videre og så kommer statens innsats på toppen. Hvis statens innsats skulle bidra til å redusere den fylkeskommunale innsatsen tilsvarende, ville vi jo vært like langt, så derfor har vi måttet stille den forutsetningen. Departementet sitter ikke med det inntrykk at mange fylkeskommuner vil ha problemer med å videreføre sin innsats. Men vi skal selvfølgelig følge den utviklingen nøye, og hvis det er slik som representanten Nesvik hevder, vil det være grunn til å se nærmere på det. Men jeg har ikke grunnlag for å trekke den konklusjonen i dag. Derfor kan jeg heller ikke si at det er grunnlag verken for å forskuttere eller fremme andre avbøtende forslag. Planen følges opp i budsjettforslaget i tråd med det som Stortinget har vedtatt, og den er meget godt mottatt i fylkeskommunene og ved sykehusene så langt jeg har kunnet registrere.

Annelise Høegh (H): Jeg synes det er grunn til å konstatere at det er gledelig enighet i Stortinget om hovedsatsingsområdene i helsevesenet. Jeg synes også det er grunn til å gi honnør til en helseminister som på en veldig seriøs og ordentlig måte går løs på de utfordringene som vi står overfor. Jeg må si meg enig i hans lille advarsel til Arbeiderpartiet; jeg ville jammen vært litt mer tilbakeholden med å kritisere egenandelsøkninger hvis jeg kom fra det partiet, for her har det vært gjort mye før. Men i motsetning til både Arbeiderpartiet og regjeringspartiet Kristelig Folkeparti har Høyre ment at det var riktig å foreta en viss økning av egenandelene fordi det først og fremst rammer oss som bruker helsevesenet sjelden. Men jeg må nok si at jeg også ble litt overrasket over de dramatiske økningene særlig for barn og eldre som nå ligger i Regjeringens forslag.

Til tross for at jeg er glad for enigheten om hovedstrategien, er jeg imidlertid kanskje enda mer opptatt av at vi nå konsentrerer oss om de nye virkemidlene som må til, og jeg synes det er veldig gledelig og interessant å se at budsjettet gir så klart uttrykk for, som også helseministeren gjentok, at både innsatsstyrt finansiering og ventetidsgarantien, som jo begge deler er Høyre-pådrøve virkemidler, nå ser ut til å fungere bedre. Spørsmålet er jo da om man ikke vil gå et skritt videre og gjøre innsatsstyrt finansiering til et større og bedre redskap enn det det er i dag.

Stortinget vedtok også i fjor å be Regjeringen redegjøre for hvordan «helsepersonell kan utnytte sin arbeidskapasitet og sykehusenes utstyr og lokaler til privat eller offentlig virksomhet utenfor ordinær arbeidstid». Dette er også et nytt virkemiddel for å prøve å utnytte den kapasiteten som er der både i form av personell, utstyr og lokaler, og jeg vil spørre helseministeren hvilket arbeid departementet har satt i gang for å ta fatt på dette viktige området.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg deler representanten Høeghs glede over at det når det gjelder prioriteringene i helsepolitikken, satsingen i helsepolitikken, er bred enighet i denne sal så langt. Og det tror jeg er veldig viktig, fordi det er en forutsetning for at man skal få gjort nødvendige løft over tid. Det er ikke slik at utfordringene i denne sektoren løses over natten, det er avhengig av tydelige tiltak over tid. Og den enighet som ble oppnådd om hovedsatsingene ikke minst her i vår, er avgjørende for de mange som har måttet vente altfor lenge på å få et akseptabelt behandlingstilbud ikke minst innen psykiatrien og kreftomsorgen.

Jeg er enig i at så langt tyder det på at den innsatsstyrte finansieringen har virket etter forutsetningene. Den har bidratt til å fokusere og styrke oppmerksomheten om å øke produksjonen, som det heter på fagspråket, som jo betyr at flere mennesker får hjelp. Samtidig er det viktig å følge opp den evalueringen som nå er i gang. Det som er av forskningsmiljøer innenfor feltet, er i gang med å evaluere den innsatsstyrte finansieringsordningen, og jeg tror det vil være galt å endre drastisk på den før en har fått de evalueringer som vi nå har igangsatt. Men det er evalueringer som jeg ser fram til med stor forventning.

La meg også si at det er ikke nødvendig bare å skaffe bedre og mer oppdatert utstyr, men også sikre at utstyret blir utnyttet bedre, på samme måte som det er viktig at vi bruker personell på en bedre måte. Og vi er i gang med den vurderingen Stortinget har bedt om, og vi vil komme tilbake til Stortinget slik som forutsatt i den merknaden som representanten Høegh viste til.

Presidenten: Da er replikkordskiftet omme.

Grethe G. Fossum (A): En regjering dyktighet kan ikke måles i hva den har lovet å gjennomføre. Den kan heller ikke måles etter hvordan løftene deres virker, eller hvordan løftene stemmer med virkeligheten. Den måles etter gjennomføringsgraden. Når det gjelder denne regjeringen kan det ikke være særlig oppløftende lesning det som VG presenterte i går, selv om statsministeren velger å tolke det positivt. På meg så virker det som om Regjeringen på ingen måte tar konsekvensen av eller føler seg beklemt ved at den har fått til så lite og lovet så mye. Redselen for hva de ville få til hvis de måtte gå fra regjeringsstolene sine, er faktisk så stor i denne regjeringen at de bruker all verdens midler for å få lov til å sitte. Hvor går smertegrensen?

Da sentrumsregjeringens budsjett ble lagt frem 5. oktober i år, så vi ikke en stolt finansminister som var glad for hva han hadde fått til av sentrumpolitikk i budsjettet. Nei, vi så en finansminister som var opptatt av at man hadde ført en politikk hvor renta ble ustyrlig, og som prøvde å styre renta i ettertid. Vi så også en regjering som lente seg tilbake og sa: Nå er det deres tur. La oss alle ta en dagnad, snekre sammen et budsjett, slik at Norge kan fortsette med oss som regjering.

Jeg etterlyser en stolthet over at man synes at man har levert et godt budsjett for Norge. Jeg etterlyser kampvilje

til å kjempe gjennom viktige saker, ikke bare én sak, og jeg etterlyser entusiasme for å få til en god løsning.

Og hva ser vi? Jo, en statsminister som forlanger at det største opposisjonspartiet øyeblikkelig skal legge fram et alternativt budsjett, slik han selv gjorde i opposisjon. Med et skuldertrekk avviser han at Arbeiderpartiet kanskje vil bruke en noe lengre prosess på å lage et mer ansvarlig budsjett enn det han selv gjorde i opposisjon. Til og med latterliggjøring brukes som middel fra Verdikommisjonens toleransefar. Hånlatter, skuldertrekning og andre karakteristika har blitt brukt mot Arbeiderpartiet og Jagland. Den stakkars sentrumsregjeringen kan ikke annet, de må fortsette å regjere fordi Jagland sa nei til å regjere på 36,9 pst. Derfor må sentrumsregjeringen sitte der, og derfor er de nødt til å fortsette!

Til kjedsommelighet blir det repetert og repetert at Jagland selv valgte å gå, og at han selv pekte på Bondevik som den nye regjeringsskifteren. Hva hvis vi i Arbeiderpartiet til kjedsommelighet skulle repetere alle de løftebruddene som faktisk denne Regjeringen har kommet med? Og har de glemt alle advarslene Arbeiderpartiet kom med om overoppheting av økonomien, om at oljeprisene sannsynligvis ville synke – og hva da?

Den eneste saken Regjeringen synes å kjempe innbitt for, er kontantstøtten. Kontantstøtten vil gi foreldrene valgfrihet. Og skal man få valgfrihet, er man faktisk nødt til å sørge for to ting, det ene er at man vet hva foreldrene vil velge, og det andre – har de råd til å gjøre valget?

Statistisk sentralbyrå har på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet laget en undersøkelse som viser mødrenes valg av tilsynsordning hvis de fikk velge fritt. Og hva velger de? Jo, det er barnehage! De aller fleste ønsker seg et godt barnehetilbud. Kontantstøtten kommer ikke før på åttende plass. Og hva er Regjeringens svar på dette ønsket fra foreldrene? Jo, det er færre barnehageplasser.

Tillat meg å si at jeg ble sjokkert og sint over statsminister Bondevik i dag, som med en enkel replikk brakte oss 20 år tilbake i tid. Barnehage er dobbelt så dyrt som kontantstøtte, hevdet han i et slags forsvar for kontantstøtten. Det må ha unngått statsministeren at dette var angrepspunktet fra alle mannlige kommunestyrerepresentanter for 20 år siden da kvinnene stod på for å få barnehager – nettopp fordi familien trengte et trygt og godt oppholdssted mens de selv tok lønnet arbeid. Mange menn mente da at barn og kanskje også de selv, hva vet jeg, nok hadde det best med kona hjemme. På de 20 årene som har gått, har vi faktisk oppdratt våre menn til å se på barnehager som en god investering for våre barn. Jeg beklager at vi ikke klarte å oppdra Bondevik til å se det samme.

Jeg tror dessuten at regnestykket til statsministeren ikke holder vann, og jeg gjør regning med at Regjeringen tar seg bryet med å vise det ved et lite regnestykke.

Ved en enkel rundspørring til noen av landets trygdekontorer, som faktisk har oversikten over både hvem som har søkt kontantstøtte, dvs. altså er kvalifisert for å søke, og hvem som fremdeles etter 1. august er registret som arbeidstakere, viser det seg at to tredjedeler av kontant-

støttesøkerne fremdeles er registrert som arbeidstakere. Det betyr faktisk at staten betaler to tredjedeler av kontantstøtten ut til foreldre som slett ikke har sluttet i jobben sin. Den ene tredjedelen som går hjemme, sier Statistisk sentralbyrå, har hatt dårlig eller ingen tilknytning til arbeidslivet fra før.

Vi kunne registrere at rundt 1. august var det en ganske stor økning i antall annonser i landets aviser etter praktikanter. Jeg synes ikke det er imponerende av en regjering som ønsker et stramt budsjett, å øse ut penger på tiltak som ikke har den ønskede virkningen, nemlig å gi foreldre og barn mer tid sammen.

Av de tingene som skiller venstresiden og den borgerlige sentrumsregjeringen, er familierpolitikken. Hva er en familie i dag? Jo, det er mor, far og barn, eller mor og barn eller far og barn. Det kan være mor og far, dine barn og mine barn og våre barn, enslige eller homofile og lesbiske par med og uten barn. Man kan trygt si at bildet er sammensatt, i hvert fall for oss som har et tolerant syn på hva en familie er.

Kristelig Folkeparti og barne- og familieministeren har gjennom det hun har sagt i media og det hun nå legger til grunn i budsjettet, vist at toleransen ikke er så stor når det gjelder familiebegrepet. Hun baserer familierpolitikken på et drømmebilde av mor, far og barn, at de lever lykkelig og problemfritt sammen hele livet, og at et ekteskap varer livet ut. Slik er ikke virkeligheten, og enhver realistisk politiker må ta høyde for at vi lever i en annen verden. I politikken må vi ta høyde for at vi har et mangfold av familietyper, og at familien endres i løpet av livet. Familier kan slite tungt praktisk, følelsesmessig og økonomisk, og bak privatlivets fred kan det skjule seg overgrep og mishandlinger. Derfor er vi nødt til å bygge opp et offentlig system som kan avlaste, avdekke og hjelpe både på det praktiske, følelsesmessige og økonomiske området.

De konfliktene vi har på hjemmebane om samarbeid, blir litt små med tanke på det som har skjedd og skjer i Kosovo. Statsministeren understreket med rette den humanitære katastrofen kosovoalbanerne står overfor. Jeg synes at Regjeringen har taklet situasjonen i Kosovo på en meget god måte. Det er derfor forunderlig at i denne regjeringen sitter en utenriksminister og en justisminister som ikke er enige om hva slags situasjon og katastrofetilstand vi har i Kosovo.

Justisministeren hevder at hun trenger litt mer tid til å vurdere om det skal gis flyktningsstatus og varig opphold for de 1000 kosovoalbanerne som har flyktet til Norge. Hun vil ikke si hvor lang tid hun trenger på å vurdere situasjonen. Utenriksministeren har derimot vurdert situasjonen som så kritisk at NATO må få tillatelse til å bombe. Justisministeren hevder også at hun ikke kan gi asyl fordi det kan føre til etnisk rensing i Kosovo. Jeg spør, som Dagbladet gjorde i går: Når har det blitt Kristelig Folkeparti-politikk å ikke gi asyl til mennesker som forfølges, fordi det vil støtte forfølgerne?

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Sentrumsregjeringa har lagt fram eit budsjett med stoltheit, som ein etterlyser. Vi har fått til og har lagt fram eit godt budsjett på mange viktige område, både helsesektoren, distrikta og barnefamiliane – det kan ramsast opp fleire område. Kontantstøtta har vore noko som eg og representanten Grethe Fossum har diskutert mange gonger. Ho viste til ei undersøking som Statistisk sentralbyrå har hatt om kontantstøtte. Ein skal vere klar over at den undersøkinga viser at eit fleirtal av dei som har barn i kontantstøttealder – og det er viktig – ønskjer kontantstøtte. Eg trur det var over 50 pst. Svært mange undersøkingar viser at foreldre ønskjer kontantstøtte. Mange undersøkingar viser at ein ønskjer å bruke meir tid saman med barna. Vil Arbeidarpartiet forandre syn dersom det viser seg når ein får evaluert kontantstøtta, at faktisk svært få brukar praktikant, men brukar tid heime? Det høyrer ut som at Arbeidarpartiet kan forandre syn dersom foreldra brukar tid i lag med barna, og at ein ikkje brukar praktikant. Her er ein litt sånn dobbel kommunikasjon.

Jagland sa i går at vi kan da ikkje betale arbeidsføre menneske for å ikkje arbeide. Det høyrer ut som ei nedvurdering av det arbeidet det faktisk er å ta omsorg for barn. Det å gi meir tid til å vere saman har vore viktig for Regjeringa, det er noko vi også har lagt opp til.

Representanten Fossum var inne på dette med kjernefamilien, og at vi liksom framhevar den. Vi er også opptekne av at det er mange familiar som ikkje får det til. For eksempel er tilskott til familievernkontor viktig, men der kutta faktisk Arbeidarpartiet og Framstegspartiet i revidert nasjonalbudsjett ved å gå imot eit forslag om tilleggsføring til familievern. Arbeidarpartiet ville iallfall tidlegare ikkje gi noko tilskott til samlivskurs, der ein går inn og stimulerer folk til å ta service på samlivet, slik at ein faktisk kan hjelpe ein del som ikkje synest det er så enkelt. Og det er førebyggjande for barnas skuld.

Grethe G. Fossum (A): Jeg har ikke tenkt å bruke trontalen til å debattere budsjettet. Det får vi rikelig anledning og mulighet til i løpet av desember og alle månedene fremover. Så hva som er strøket og tatt med og hva man har hatt råd til å satse på ved å finansiere kontantstøtten, det kan vi ta senere.

Men det representanten Molvær Grimstad reiser spørsmål om, er tid sammen med barn. Også Arbeiderpartiet syns det er viktig med tid sammen med barn, men vi vil gjøre det på en litt annen måte. Vi vil ikke betale ut penger for at foreldre ikke bruker tid sammen med barn, som Kristelig Folkeparti vil når de ikke setter krav i forhold til kontantstøtten. Og det syns jeg er litt underlig i en tid da vi faktisk er nødt til å spare. Og når Molvær Grimstad påstår at Jagland ikke setter pris på det arbeid som gjøres i hjemmet, så må jeg ta sterk avstand fra det. Det er helt klart at Arbeiderpartiet syns at omsorgsarbeid er viktig, så viktig at vi ønsker å få en ny permisjonsregel hvor vi utvider permisjonstiden, slik at det blir helt klinkende klart at foreldrene vil bruke mer tid hjemme. Det Kristelig Folkeparti gjør, er å ta sjansen på at foreldrene gjør det. Jeg tror at når evalueringen av kontantstøtten

kommer, vil Kristelig Folkeparti få seg en gedigen overraskelse over hva de har brukt penger på.

Inger Stolt-Nielsen (H): Hva om vi i Arbeiderpartiet skulle repetere det samme til kjedsommelighet, sier Grethe Fossum – og så gjør hun akkurat det! Hvor lenge skal Arbeiderpartiet holde på å hamre mot en reform som er vedtatt, og som det vil være flertall for i denne sal ut denne stortingsperioden – en reform som er godt mottatt av landets småbarnsfamilier, og som letter på tidsklemma, som vi alle i fjor var enig om eksisterte?

Arbeiderpartiets svar på tidsklemma er utvidet foreldrepermisjon som vil koste mer enn det dobbelte av kontantstøtten. Men ifølge Jagland skal utvidet foreldrepermisjon innføres gradvis, etter mønster av den femte ferieuke! Etter 17 år har vi én dag! Vi får ikke flere denne perioden. Med det tempoet tar det altså 60 år å få den femte ferieuke – og så skal vi begynne på utvidet småbarnspermisjon. Fantastisk! Det er greit med langsiktige politiske visjoner, men kortsiktige håndgrep som løser dagens problemer er heller ikke å forakte.

Jeg undres på om Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet går på det samme tryllekurset, for Arbeiderpartiet bedriver tallmagi når de beskriver kontantstøtten som en fastlagt størrelse uten å legge inn kostnadene ved å bygge barnehager, ved å drive barnehager – og småbarnsplassene er spesielt kostbare. Det koster også å utdanne tilstrekkelig personell. I dag har våre barnehager dispensasjon fra bemanningsforskriftene fordi det ikke er nok personell til å drive dem. Og hvor mange barnehageplasser vi har bruk for, vet vi faktisk ikke før kontantstøttereformen har fått lov til å virke en stund. Da vet vi det, og da skal vi nok sørge for at det skal være et tilstrekkelig antall. Men i mellomtiden, mens ufaglærte kvinner – eller menn for den del – i barnehagene skal ta hånd om yrkesforeldres barn, syns vi det faktisk er riktig at en del av de pengene som brukes til barnehager, brukes som en kontantstøtte som gjør at foreldrene kan velge hvem som skal passe barna, eller om de vil være hjemme og gjøre det selv!

Grethe G. Fossum (A): Jeg er ikke enig med representanten Stolt-Nielsen i at kontantstøtten er en reform. Det er et tiltak for å bruke penger under det skalkeskjul at man vil gi foreldre og barn mer tid sammen – og her bommer man katastrofalt. Hun påstår at den er godt mottatt blant foreldrene. Ja, den er godt mottatt, og det finner jeg forståelig. Å få 3 000 kr måneden fra staten for å bruke det til hva en vil – det er klart det blir godt mottatt! Men letter det på tidsklemma for foreldrene når to tredjedeler fortsatt er i arbeid? Det er mitt spørsmål, og det bør Høyre ta innover seg.

Representanten Stolt-Nielsen sa at Jagland hadde sagt at vi skulle ta foreldrepermisjon etter mønster av den femte ferieuke. Den ene dagen vi da har klart å få til, vil Høyre ta bort, har jeg skjønt, så når vi har et parti som Høyre, kan vi altså ikke regne med å få noen utvikling på det området i hvert fall. Men det Arbeiderpartiet sier, er at vi skal gjøre det når vi har råd. Og hva sier Høyre? Når

har vi råd til det? Vi har råd til 3 milliarder kr hvert eneste år til kontantoverføring til familiene, men vi har ikke råd til å ruste opp tjenestetilbudet i kommunene. Det syns jeg er verre!

Inger Stolt-Nielsen, representant fra Høyre, reduserer barnehagene til å være et økonomisk problem. Den debatten trodde jeg vi var ferdig med for 20 år siden. Hun glemmer at barnehagene er det beste tilsynet barnet kan ha utenom familien, og at det er et pedagogisk tilbud som hindrer klasseskiller i dette landet.

Harald Hove (V): Innledningsvis gav Grethe Fossum uttrykk for at det var med manglende stolthet Regjeringen la fram sitt budsjettforslag. Nå er det selvfølgelig vanskelig å diskutere hvordan Grethe Fossum opplever dem som legger fram budsjettforslaget, men om ikke annet kan jeg i hvert fall si at jeg på egne og Venstres vegne er stolt over det budsjettforslaget som Regjeringen har fått til, og som den har lagt fram. Vi er stolte fordi budsjettforslaget møter utfordringene med hensyn til innstramminger. Det virker det som om alle partier i denne sal er enige i – det er muligens to partier som mener at man har strammet inn for mye. Og dersom karakteristikken av disse partiene som stadig brukes, «løftepartiene», skulle være riktig, har man desto større grunn til å være stolt. Man har altså klart å legge fram et budsjett med tilstrekkelig stramhet. Videre er vi stolte fordi man innenfor dette budsjettet har klart å satse på utdanning og forskning, helse og omsorg, miljø, næring og bistand i en tid hvor innstramminger er nødvendig. Det er all grunn til stolthet.

Så til et annet punkt i Fossums innlegg: Jeg syns at å hevde at statsministeren i dag snakket negativt om barnehager og sa at det var så dyrt, er en urimelig karakteristik av statsministerens innlegg. Siden Grethe Fossums partileder har sagt at de pengene kontantstøtten er budsjettert med, kan brukes til andre formål, gjorde statsministeren faktisk oppmerksom på at en god del av det beløpet vil forsvinne dersom man får full barnehageutbygging. Det som jo er poenget, er at disse pengene har Grethe Fossums partileder brukt en rekke ganger.

Og helt til slutt: Det som egentlig har vært det mest oppsiktsvekkende i det siste, er at nettopp Thorbjørn Jagland ved flere anledninger har blitt oppfattet slik at det å ha omsorg for barn ikke er å gjøre samfunnsnyttig arbeid. Spørsmålet er om Grethe Fossum er enig i det.

Grethe G. Fossum (A): Jeg konstaterer at representanten Hove er stolt over budsjettet. Jeg konstaterer at han er stolt over at det doble småbarnstillegget for enslige forsørgere har forsvunnet, han er stolt over at man bare bygger 2 500 barnehageplasser – dårligere enn Willoch-regjeringen på midten av 1980-tallet – han er stolt over at kvinner som jobber i «små» jobber ikke lenger skal få sykepengene, men at de må jobbe enda mer. Det er mye å være stolt over, det!

En annen ting jeg har lagt merke til, er at man stadig prøver å stemple Thorbjørn Jagland som en person som ikke ønsker at folk skal være hjemme og ha omsorg for

sine egne barn – at det ikke er samfunnsnyttig arbeid. Det er feil, hvis jeg kan få lov å avkrefte det her og nå. Hvis Thorbjørn Jagland hadde ment det, hadde han aldri satt i gang med en reform i Arbeiderpartiet med utvidet permisjonstid. Den koster en del penger, det vil ta tid å gjennomføre den, men den vil komme når økonomien er på fote. Istedenfor vil representanten Hove innføre et tiltak som koster 3 milliarder kr, som ikke oppfyller det man egentlig ønsker seg, nemlig tid til barna. Og da bruker han 3 milliarder kr ut i lufta.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Trond Helleland (H): Trontaledebatten har blitt en stillingskrig hvor få posisjoner har endret seg. For Høyres del er det viktig å få slått fast at vi ønsker å bidra til at landet får vedtatt et statsbudsjett som er til å leve med for bedrifter og familier. Forslaget som er lagt på bordet av Regjeringen, gjør ikke dette lett. Samtidig skal trontaledebatten heve blikket over budsjettall og peke på hvilken utvikling de ulike partiene ønsker for Norge.

Høyre og sentrumspartiene hadde ett ønske felles ved valget i fjor: Vi ønsket en ny politisk kurs, og på mange punkter følte vi at Høyre og regjeringspartiene hadde felles ønsker om kursendring.

Jeg har hatt gleden av å delta i arbeidet med å få gjennomslag for en valgfrihetsreform som virkelig monner, nemlig kontantstøtten. Men det er vel vanskelig å konstatere betydelige kursendringer på andre politiske områder. Litt forenklet kan man si at Annerledeslandet heldigvis er arkivert, mens Arbeiderpartiets politikk dessverre er kopiert.

Sentrumregjeringens profil er det ikke lett å få øye på, men det er aldri lett å se profilen til noen som befinner seg i en overlevelsedsdrakt.

Høyre ønsker en kursomlegging som fokuserer på det skapende Norge, som stimulerer nyskaping, som belønner innsats, som gir hele landet muligheter til å delta i IT-revolusjonen, som tenker nytt i løsningen av offentlige oppgaver.

Regjeringen insisterer på blokkuavhengighet, Høyre er åpent for samarbeid, men budsjettet er på mange områder et direkte anslag mot Høyres kjernesaker. Det er ikke oppsiktsvekkende at Høyre sier nei til skatte- og avgiftsøkninger. Det mest oppsiktsvekkende er i så fall at vi denne gangen varslar at vi ikke krever betydelige skatte- og avgiftslettelser i forhandlingene med sentrum. Når det gjelder forsvar og samferdsel, hadde vi i det minste ventet at Regjeringen fulgte opp tidligere stortingsvedtak. Det har den ikke gjort, og dette må alle skjønne at Høyre ikke kan akseptere. Nå er det opp til regjeringspartiene å vise at de ønsker å bidra til et budsjett som får renten ned, og som ikke sender regningen over til familier og bedrifter.

Det beste utgangspunkt for en god familiepolitikk er forutsigbarhet og et normalt rentenivå. Arbeiderpartiets helt urimelige påstander om at kontantstøtten er årsaken til renteøkningen, er grunnløse, spesielt tatt i betraktning Thorbjørn Jaglands regnestykke om en regning for kon-

tantstøtten på 24 milliarder kr over åtte år. Når Arbeiderpartiet så sterkt understreker kravet om barnehageplass til alle, blir regnestykket et helt annet. Det ville vært fornuftig å sette opp et samlet regnestykke for kostnadene ved barneomsorgen for barn under tre år. Kontantstøtten er på 36 000 kr. Det samme beløpet – altså 36 000 kr – er statsstøtte til barnehagene. I tillegg kommer det kommunale tilskuddet til barnehager, som ofte er like stort som statsstøtten. I Barne- og familiedepartementets budsjett vises det til at kostnaden for en kommunal småbarnsplass i barnehage i snitt var 100 000 kr i 1996. I dette tallet ligger ikke investeringer i bygninger, lekeareal og annet. Statens støtte direkte og indirekte gjennom kommunens bidrag ligger altså på ca. 70 000 kr i året. I tillegg kommer foreldrebetaling på ca. 30 000 kr i året. Dersom man sier at full barnehagedekning innebærer et tilbud om barnehageplass til 75-80 pst. av barnekullet, blir driftskostnadene knyttet til Arbeiderpartiets kontantstøttefrie forslag, ca. 30 milliarder kr de neste åtte årene. Dette er selvsagt uten kostnadene foreldrene må bære, og uten det det vil koste å investere i nye barnehager. Dette er betydelig dyrere enn en kontantstøtteordning som dekker 100 pst. av barna, og ikke 75 pst., slik Arbeiderpartiet legger opp til. Vi ønsker en løsning for alle, ikke en løsning for tre fjerdedeler.

Men det slutter ikke her. I fjorårets Budsjett-innst. S. nr. 2 sier Arbeiderpartiet i en fellesmerknad med SV på side 52:

«Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener dette er et skritt i riktig retning mot å se på muligheten for å innføre gratis kjerne-tid for alle barn i barnehage.»

Dersom Arbeiderpartiet her følger opp sine tanker, gratis kjernetid, barnehage til alle osv., vil dette øke regningen dramatisk utover de 30 milliardene som partiet nå foreslår. Arbeiderpartiets retorikk er avslørt. Arbeiderpartiets forslag og løfter koster mye mer, gir mindre valgfrihet og mindre tid til barna.

Kontantstøtten er en god start på det vi må arbeide for også på andre sektorer, føre makt fra det offentlige tilbake til brukerne og innføre reell valgfrihet på flere områder.

Laila Kaland (A): Regjeringa sitt økonomiske opplegg for 1999 inneber klare lovnadsbrot overfor veljarane. Sentrumspartia lovde ein betre fordelingspolitikk enn det Arbeidarpartiet hadde, dersom dei overtok regjeringsansvaret. På kva område ser vi dette i budsjettforslaget?

Budsjettforslaget vil ramme barnefamiliane og dei eldre hardt:

- Renta er i dag blitt svært høg, og familiar i etableringsfasen har fått fleire tusen kroner i ekstra bukkostnader.
- Matprisane har auka mykje dei siste månadene.
- Elavgifta skal opp.
- Dei kommunale avgiftene vil gå opp fordi kommunane ikkje har fått kompensert for lønsveksten og renteutgiftene sine.
- Det er kraftig reduksjon i barnetrygda, og familiar med barn i barnehagar og foreldre med fleire barn må

(Kaland)

betale meir. Dette rammer kvinnene som er ute i arbeidslivet.

- Barnehageutbygginga vil stoppe opp, og vi får færre barnehageplassar.
- Likestillingspolitikken blir sett 20 år tilbake i tid med den politikken sentrumsregjeringa no vil føre.

Stortinget har samrøystes vedteke ei storsatsing på eldre og helse på 30 milliardar kr over ein fireårsperiode. Dette vedtok eit samla storting, noko som eg var svært glad for. No foreslår sentrumsregjeringa å gå frå lovnaden om eldresatsing og auke perioden frå fire til seks år. Dette vil bety 150 mill. kr mindre i 1999, med 2 100 færre sjukeheimplassar i 1999 enn det som var lova.

Kvifor er det naudsynt å bryte dette vedtaket og denne reforma når vi alle veit kor stort dette behovet er for dei eldre? Er lovnader om kontantstøtta viktigare enn det lovnadene overfor dei eldre er? Mellom alle lovnadsbrota frå sentrumspartia er dette etter mitt syn det verste.

Endringa i planen for eldresatsinga vil også setje kommunane i ein umogeleg situasjon, både praktisk og økonomisk. Eg meiner at partia på Stortinget som har lova å satse på dei eldre, og som har blitt trudd, må stemme mot dette forslaget i budsjettet.

Budsjettet som er fremja no, viser heller ikkje ein heilskapleg politikk der ein byggjer på samarbeid mellom partane i arbeidslivet. Det viser også den demonstrasjonen som vi hadde i dag.

Langtidsverknadene av dette budsjettet i høve til industrien kan bety større arbeidsløyse. Det er kome mange reaksjonar på budsjettet frå næringslivet i Møre og Romsdal. Satsinga frå næringsminister Lars Sponheim og det han lova overfor små og store bedrifter, ser ein lite av. Lovnadene han tidlegare har gitt til næringslivet, har han no gått vekk frå.

Reaksjonane går på konjunkturavgifta på 5 pst. og elavgifta på 2,5 pst. Som døme kan eg nemne at Hydro Aluminium på Sunndalsøra står overfor å byggje ein miljøvenleg fabrikk. Dei har rekna på at konjunkturavgifta åleine vil bety 150 mill. kr meir i utlegg. Likeins er det hevda frå fleire aviser i fylket at ved ein auka elpris dersom det går etter Venstre sine forslag, så vil meirkostnadene gå opp i 80 til 100 mill. kr. Fleire andre bedrifter i fylket som Ulsteinkonsernet og Ekornes, som står overfor utviding, og nye bedrifter vil bli ramma av same problemstillinga.

Avgiftsauken for industrien fører til auka pris- og kostnadsvekst. For konkurranseutsette bedrifter innafør møbel, fiskeri, skipsbygging, reiseliv og turisme vil dette merkast hardt. For Arbeidarpartiet er det naudsynt at vi har ein heilskapleg politikk overfor næringslivet, der rammevilkåra frå staten er langsiktige og ikkje minst pålitelege. Det er dette industrifolka ber om. Det er også viktig at vi har lav rente og prisvekst i landet, slik at industrien vår kan ha rimelege konkurransevilkår overfor dei landa og dei marknadene som vi no konkurrerer med.

Samferdselssektoren har heller ikkje fått eit lyft, slik Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet lova i valkampen. Ca. 10 pst. nedgang i veginvesteringar betyr for samferdselssektoren at innsatsen på vedlikehald av vegnettet går

ned. Samtidig veit vi at veksten i vegtrafikken går opp med ca. 3 pst. Dette vil ramme transportnæringa og folk som ferdast på vegane våre.

Eg er redd for at mange av dei forslaga som sentrumsregjeringa no har lagt fram, ikkje er med på å gi næringslivet og distrikta våre gode nok vilkår. Ei utvikling kan då bli at arbeidsløysa igjen vil gå oppover.

Når finansministeren legg så stor vekt på at vi alle må gjere ein dugnad for å rette opp norsk økonomi, kan eg vere samd i det. Men la det ikkje gå ut over lovnadene til våre eldre og folk med dårleg økonomi.

Når statsministeren legg så stor vekt på Verdikommissjonen, kunne det vere ein tanke å sende heile statsbudsjettet over til den kommisjonen for verkeleg å sjå om det er ei rettferdig fordeling i dette budsjettet.

K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Hans J. Røsjarde (Frp): Jeg la merke til at forsvarsministeren for kort tid siden sjekket sin feltutrustning, nemlig stresskofferten. Det er vel kanskje også symptomatisk for den utrustning som kan tenkes å bli en del av den norske soldats hverdag i fremtiden, i hvert fall med det budsjettet som Regjeringen har presentert. Nå er altså ikke dette tiden for å drive budsjettdebatt. Det skal vi, som andre har vært inne på, komme tilbake til når et grunnlag for et bedre budsjett forhåpentligvis er på plass.

Men det som vi skal forholde oss til i utgangspunktet, er trontalen, og der står det, som andre også har sitert:

“Et sterkt norsk forsvar er en grunnpilar i Regjeringens sikkerhetspolitikk.”

Hvis det hadde vært kvalitetskontroll på grunnpilarer av den typen som Regjeringen nå har lagt fram, er jeg redd for at det ville ha blitt betydelige bøter. Det er nemlig ingen materialer som er slik de bør være i en grunnpilar i det budsjettet Regjeringen har lagt fram. Det er rett og slett en pilar som om kort ikke vil være i stand til å bære noe som helst. Det er komplett umulig å forstå at ikke en regjering som i en enkelt setning blant mange sier at det norske forsvar er en grunnpilar, også burde ha kraft i seg til å vurdere situasjonen for Forsvaret i lys av sin egen langtidsplanlegging. Det var jo nettopp Regjeringens eget langtidsverktøy som ble godkjent av Stortinget. Rett nok ville vi i Fremskrittspartiet og Høyre bøte litt mer på det. Det er greit. Men Stortinget gav altså sitt samtykke til Regjeringens vyer for fremtiden. Så kommer man da noen få måneder etterpå med noe som peker i en helt annen retning. Det er ikke planlegging. Det kan heller ikke være grunnlaget for den type pilarer som Regjeringen har beskrevet. Det vi får hvis Regjeringens forslag går gjennom, er rett og slett en situasjon hvor verneplikten blir salderingspost – intet mindre. Det er et budskap til ungdom som skal inn, som jeg har problemer med å skjønne at selv dagens regjering kan forsvare. Det betyr altså at man vil være usikker på når man dimitterer, for det kan skje med avkorting i den ene enden, og man vil i beste fall komme inn i oktober hvis Regjeringen får det som den vil. Hva skal ungdommen gjøre i mellomti-

den? Det er nemlig slik at skoleåret er annerledes innrettet. Det får også sine økonomiske konsekvenser i en samsfunnsanalyse, og da blir dette rimelig meningsløst.

Jeg begriper rett og slett ikke hvordan Regjeringen i det hele tatt orker å forsvare noe som åpenbart har blitt lagt på forsvarsministeren i full fart fordi man manglet penger til å saldere budsjettet. Og da skjønner jeg veldig godt at det er vanskelig å forklare hvorledes dette skal henge sammen. Det betyr at offiserer blir gående ledig og vente på noe å gjøre, det betyr at vi ikke kan delta i øvelser, og en rekke øvelser må da kjøres ned. Det blir i det hele tatt noe ganske annet enn grunnlaget for en grunnpilar.

Så til en annen del som også har med Forsvaret å gjøre, og det er justisministerens ansvarsområde. Det har, slik jeg forstår det, gått ut et direktiv om at man nå skal bruke begrepet «sivilt vernepliktig». Så sier man at det skyldes en komiteformulering som bærer i den retning, og det skyldes altså det regjeringsoppnevnte Haaker-utvalget. Ja vel! Men Stortinget har, så vidt jeg kan erfare, ikke gjennom lovs behandling sagt ja til dette. Det er andre lover enn den lov som nå er til behandling i Stortinget, som gir rammer omkring begreper, og der er det fortsatt «sivil tjenesteplikt» som ligger, og da blir mitt spørsmål om man syns at det bare er å gå inn og endre begreper i en lov som også er regulert andre steder, og si at det er ok gjennom rett og slett å sende ut en slik formulering. Jeg begriper ikke at det er mulig. Og det man gjør, er å undergrave den militære verneplikt. Man sier at det er en anerkjennelse av siviltjenesten som en del av totalforsvaret. Hva slags anerkjennelse er det til unge, norske menn og kvinner som med våpen i hånd kanskje må forsvare landet, som kanskje skal ut i utenlandstjeneste – hva slags håndtering og anerkjennelse er det av den militære verneplikt, som er grunnlaget og som er nedfelt i Grunnloven? Jeg må si jeg er meget skuffet over at en regjering som kaller seg borgerlig – i hvert fall kunne man ha dem mistenkt for å bruke det navnet – går til et slikt skritt.

Mimmi Bæivi (A): Jeg kommer fra et fylke med store naturressurser både på land og i havet utenfor. For å utnytte disse ressursene til storsamfunnets beste er det svært viktig å opprettholde nødvendig infrastruktur, som helårsvei, rutegående person- og godstrafikk, et utdanningstilbud så nær hjemmeplassen som mulig og gode helse- og sosialtjenester til alle. Arbeiderpartiet vil fortsatt ha et høyt ambisjonsnivå og økt innsats på det distriktspolitiske feltet. For å få det til må en målrette virkemidlene bedre og satse særskilt på sysselsetting og velferdstilbud. Det kommer stadig vekk negative tall for befolkningsutviklingen, spesielt i Nord-Norge. De negative tallene forteller oss også at det er mest kvinner som flytter. Jeg mener det er slik fordi at også for oss kvinner er retten til et arbeid en del av de mest grunnleggende verdier vi har i vår egenutvikling. Men også deltakelse og dermed påvirkning av egen og andres hverdag er noe vi vil være med på. All erfaring viser at kvinners engasjement i politikken og en satsing på velferdsstaten må gå hand i hand mot et distriktsutviklingsmål. Men vi må videre. Og da er ikke en kontantstøtte det virkemidlet jeg vil anbefa-

le mine søstre på kysten av Finnmark å sette sin lit til. Nei, vi må ha et spennende, utviklende og mangfoldig arbeidsliv å bruke vår utdanning og kvinneerfaring på.

Derfor er det en stor skuffelse for befolkningen i nord at Regjeringen er negativ til en utbygging som vil gi ny verdiskaping, sysselsetting og bosetting i nord – nemlig det nordligste Norges inntreden i petroleumsnæringen.

Snøhvit ville kunne bli et sentralt bidrag til å redusere flyttestrømmen. Det er sterke regionale forskjeller i utviklingen hvor den nasjonale høykonjunkturen slår negativt ut for de mest utsatte distrikter. Det har over lengre tid vært gjennomført en rekke store utbyggingsprosjekter i Sør-Norge. Flere utbygginger er vedtatt – i motsetning til i Nord-Norge. Snøhvit kan bidra til å endre noe på dette forholdet. Ja, Snøhvit-prosjektet er vel det eneste aktuelle, større industriutbyggingsprosjekt i nord.

Vi mangler kompetansearbeidsplasser. Hvorfor sier Regjeringen da nei til denne muligheten og denne ressursen? Nå skulle det vel være Nord-Norges tur til å få del i denne viktige næringen.

Men vi har en basisnæring som også kaller på Stortingets oppmerksomhet. Fiskerinæringen har gått godt, men ressursituasjonen tilsier at vi står foran utfordringer til nyskaping og verdiøkning av hele næringen. Kvinner på kysten tar utdanning, og derfor er det viktig at fiskerinæringen også ser at den har bruk for den kompetansen og den innsikt som kvinner har i egne kår. Kysten og samfunnet må ikke bli sittende og se på at disse viktige menneskelige ressursene forsvinner.

Teknologi, kvalitet og markert stiller i dag krav til betydelig kompetanse i næringen, og fremtidens fiskerinæring vil bare forsterke dette. Enkeltutøvernes kompetanse vil være avgjørende for næringens lønnsomhet og evne til å konkurrere på markedene. Kompetanseheving innenfor næringen vil også være med på å bidra til statusheving. Fremtidens deltakere i næringen vil gjøre sine yrkesvalg i en skolesituasjon. Det vil derfor være nødvendig for fiskernæringen, sammen med oss politikere, å profilere muligheter og skape positive inntrykk i hele lokalsamfunnet, og her må vi ikke glemme kvinners ønske om å bidra med sitt.

Arbeiderpartiet ser hvor viktig det er at kvinner skal trives og se muligheter for en fremtid også i Distrikts-Norge.

Arbeiderpartiet vil sikre kontakten mellom sentrale myndigheter og Nord-Norge, slik at den nasjonale politikken lettere kan utformes på en måte som ivaretar også særskilte nordnorske behov. Kommunikasjon er viktig for å få folk til å synes det er interessant å bo også på kysten av Nord-Norge.

En kan jo undres når en tenker noen måneder tilbake, da vi hadde en enorm fokusering på en kommende verdidebatt og oppnevning av Verdikommisjonen. Vyer og verdier for en bedre verden skulle bli så spennende å debattere. Fanen ble heist til topps i denne saken, men jeg må få lov til å si at i forbindelse med trontaledebatten er den bare kommet på halv stang.

Jan Sahl (KrF): Det går mot avslutning av denne debatten, og jeg synes det kunne være naturlig ettersom jeg

har det siste ordinære inntegnede innlegget fra Kristelig Folkeparti, å ta utgangspunkt i en uttalelse som representanten Thorbjørn Jagland kom med ved begynnelsen av debatten:

«Landet må settes på de rette skinnene igjen.»

Jeg går selvfølgelig ut fra at han her tenker på arbeidspartiskinnene som de eneste rette for nasjonaltøyet å rulle på i framtiden. Hovedargumentet for skinneskiftet er sentrumsregjeringens pengesløsning, og da særlig med adresse til kontantstøtten, som Arbeiderpartiet har kjørt et felttog mot faktisk i hele dette budsjettåret, og som nå ble fulgt opp av representanten Grethe Fossum for kort tid siden.

I startfasen av kontantstøttedebatten var det klare ideologiske skillelinjer i argumentasjonen. Men etter hvert kan det synes som om Arbeiderpartiet selv har lagt et teppe over ideologien og nå bruker kontantstøtten som et erkeeksempel på sentrumsregjeringens pengesløseri. Arbeiderpartiet har foretatt et taktisk sporskifte, fordi ønsket om kontantstøtte som et familiepolitisk virkemiddel har en støtte blant småbarnsforeldre som også har dype røtter inn i arbeiderbevegelsen. Dette har tydeligvis representanten Grethe Fossum valgt å se bort fra.

Men la det være helt klart at for Kristelig Folkeparti er det fremdeles grunnleggende ideologiske argumenter som styrer våre prioriteringer i familiepolitikken. Meningsmålinger viser også at Kristelig Folkepartis familiepolitikk har en tilslutning blant småbarnsforeldre som langt overgår våre kjernetropper. Vi ser det derfor som svært viktig å ta vare på det flertallet i denne salen som står fram og tar ansvar for den største familiepolitiske reformen som er gjennomført i landet vårt på mange tiår. Etter representanten Grethe Fossums følelsesladde innlegg mot kontantstøtten kan vi bare undre oss over hva slags kompromiss det er Arbeiderpartiet vil tilby oss i denne saken.

For Kristelig Folkeparti er foreldreretten grunnleggende, og vi ønsker derfor valgfrihet for foreldrene. Skal denne valgfriheten bli reell, må vi i tillegg til kontantstøtte også ha nok barnehageplasser til alle som ønsker det. Samtidig må jeg si at jeg blir forundret når Lærerlaget i god arbeiderpartiånd kommer med et aktuelt brev mot kontantstøtten og innleder som følger:

«Barnehagen er grunnmuren i utdanningsløpet for barna våre.»

Konsekvensen av en slik tenkning er etter mitt skjønn obligatorisk barnehageplass for alle. For Kristelig Folkeparti er familien grunnmuren i omsorgsløpet for barna våre. Det er først og fremst omsorg og oppdragelse barn i førskolealder trenger. Dette er det først og fremst familien i vid betydning som kan formidle, og jeg understreker *i vid betydning*, for vi vet også at vi har ulike familietyper i dette landet, men vi vil ikke frata dem retten til å oppdra sine egne barn.

Til slutt ønsker jeg også å få uttrykke glede og stolthet over at sentrumsregjeringen på tross av et stramt budsjett har avsatt betydelige midler til distriktstiltak og dermed vist at den mente noe med løftet om å ta hele landet i bruk. Kommuneopplegget for skatt er blitt godt mottatt

av de små kommunene. Vridningen fra skatt og over til rammetilskudd slår særlig positivt ut for distriktkommunene. Statens nærings- og distriktutviklingsfond får økt viktige deler av sine rammer. Det legges fram en egen tiltaksplan for småbedrifter. De første fem næringshagene er tildelt distriktkommuner, og det er faktisk penger på budsjettet til å følge dem opp.

Landbruket får fritak for investeringsavgift, og totalt satses det 620 mill. friske kroner til distriktstiltak.

Hvis det var NSB Thorbjørn Jagland tenkte på da han snakket om nye skinner, så ville jeg ha vært enig med ham. Men sentrumstøyet kjører faktisk på flunkende ny skinnegang, som bl.a. vil bringe småbarnsfamiliene og Distrikts-Norge mot en ny og bedre framtid!

Gunnar Halvorsen (A): Dette er den første trontalen og det første budsjettforslag som en såkalt sentrumsregjering legger fram på 25 år. Og ut fra de løftene som ble gitt da Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti var i opposisjon, er prioriteringene og budsjettet for mange en stor skuffelse.

Den 18. juni stod forsvarsministeren her på Stortingets talerstol og lovet nullvekst til Forsvaret. Den 5. oktober kom budsjettet, som i realiteten betyr en reduksjon på minst 3,5 pst. Holdbarheten på Regjeringens langtidsmelding varte altså i tre og en halv måned i forsvarsammenheng.

Det som Arbeiderpartiet er nødt til å se på, er verneplikten, om den trappes ned og sakte avskaffes, med de opplysninger som står i budsjettet.

Jeg vil sitere det som står i budsjettproposisjonen:

«Det er derfor nødvendig med en reduksjon av gjennomføring av førstegangstjenesten, ved en kombinasjon av kortsiktige tiltak som forskyvning av hovedtyngden av innkallingen fra juli til oktober 1999, førtidsdimittering og evt reduksjon av antall innkalte.»

Den praktiske konsekvensen blir at militærleirer over hele landet blir uten rekrutter opptil et halvt år. Befal blir gående på tomgang, og lokalsamfunn rammes. Dette er etter vår vurdering et sterkt angrep på verneplikten, og for Arbeiderpartiet er verneplikten en søyle i folkeforsvaret og demokratiet.

Jeg stiller meg også undrende til Regjeringens prioriteringer med hensyn til å ta tre av Kystvaktens fartøyer ut av tjeneste. Det skjer på et tidspunkt når Norge forhandler om en Schengen-avtale og dermed kan bli Schengens ytre grense. Det er sterkt økende smuglerpress på kysten vår nå. Ett tonn hasj funnet utenfor Flekkefjord, 1 000 liter sprit beslaglagt, sigaretter beslaglagt, kan en lese i avisene.

Forsvarspolitikken kan ikke drives etter trekkspillprinsippet. Det er med forsvarens politikk som det er med brannforsikring på ens eget hus, en betaler for trygghet, men håper en aldri får bruk for det.

De fleste av oss er enig i at det er behov for en stram finanspolitikk. Det vil selvfølgelig ramme mange enkeltmennesker og prosjekter. Det var allikevel knyttet forhåpninger i Aust-Agder bl.a. til samferdselspolitikken. Samferdselspolitikk er viktig, og løftene fra sentrumspar-

tiene i langtidsbudsjettdebatten i 1997 om 10 milliarder kr utover Arbeiderpartiets budsjett skapte også i Aust-Agder optimisme. Nå viser altså budsjettet at aldri har det vært mindre penger til vei. Prosjektet E18 Rannekleiv – Temse kunne vært ferdig i 1999, senest år 2000. Nå blir åpningen ut i 2001 med disse bevilgningene. Dette er et samfunnsøkonomisk lønnsomt prosjekt, og utsettelsen gir et tap på 40 mill. kr pluss rentekostnader i anleggspærioden. Jeg hadde håpet av vi i 1999-2000 kunne ha vært i gang med strekningen Grimstad – Lillesand – Kristiansand. Trasévalgene er ferdigbehandlet, og reguleringsplanarbeidet er i gang. Men faren er at dette nå blir skjøvet langt ut i tid.

På øvrige riksveier blir det i 1999 ikke satt i gang et eneste prosjekt i Aust-Agder. Det er i budsjettet midler til rassikring, og jeg vil arbeide for at de igangsatte prosjekter i Valle kommune, Flåstrand, får midler til ferdigstilling. Jeg vil også arbeide for en omprioritering av flere midler til E18 i Aust-Agder, der prosjektene jo er blant de samfunnsøkonomisk beste i hele landet.

Det som er mitt hovedpoeng, er at Regjeringen kutter på områder som nasjonaløkonomisk er lønnsomme, uten at en får orden på finanspolitikken eller får renta ned.

Gunn Karin Gjøl (A): 1990-tallet har vært det tiåret da engasjementet for miljø og solidaritet igjen er blitt sterkt, ikke minst blant ungdom. Den rike verdens produksjons- og forbruksmønster er en trussel mot miljøet på denne kloden, en trussel mot de kommende generasjoner og ikke minst mot de mennesker som bor i den fattige delen av verden. De fremste eksponentene for å endre den norske politikken i retning av en mer miljøvennlig og solidarisk politikk har vært ungdomsorganisasjonene, sterkt støttet av den tidligere miljøopposisjonen i Stortinget.

Men med sentrumsregjeringa trygt plassert i regjeringskontorene forsvant deres tidligere brennende engasjement for miljø og solidaritet. Sentrumsregjeringa har unektelig skapt store forventninger til sin innsats på disse områdene. Fallhøyden er desto større. I ei pressemelding 5. juli 1997 lovt Senterpartiets leder at sentrumsregjeringa skulle bli ei miljøregjering. Enger Lahnstein hevdet sågar at sentrum stod for en fundamentalt annen tenkning i miljøpolitikken, hvor de sa nei til fortsatt sterk forbruksvekst, ja til en sterkere satsing på klimatiltak, ja til en omfattende omlegging til grønne skatter og ja til en sterk satsing på kollektivtrafikken. Men på alle disse punktene har Regjeringa sviktet sine ambisiøse mål:

- Kampen mot forbruksveksten er snudd til kampen for et enda større forbruk, ja etterkrigstidas største forbruksfest.
- Kritikken mot Arbeiderpartiets klimapolitikk ble snudd til samlet oppslutning om Arbeiderpartiets klimastrategi i Kyoto.
- Forslaget om omlegging til grønne skatter var ikke mer enn en marginal justering.
- Satsingen på kollektivtransport har i årets budsjett framlegg blitt et kutt i kollektivtransporten.

Og den fundamentale endringen i miljøtenkningen finner vi i hvert fall ikke i deres framlagte miljøbudsjett. Dette budsjettet er nesten en kopi av det siste budsjettet som Thorbjørn Berntsen la fram som miljøvernminister, budsjettet Thorbjørn Berntsen mottok flengende kritikk for fra sentrumspartienes representanter. Daværende stortingsrepresentant Hilde Frafjord Johnson uttalte følgende om miljøbudsjettet for 1997:

«Det er ingen tvil om hva som er salderingsposten i statsbudsjettet for 1997. Det er miljøet.»

I år er hun sjøl som medlem av Regjeringa med på å legge fram et miljøbudsjett som nærmest er en blåkopi av 1997-budsjettet. Det må være lov å spørre om hun mener at også dette budsjettet bruker miljø som en salderingspost.

I hele år har Regjeringa skrytt av at den vil legge fram en melding om rikets tilstand. På Regjeringas kontaktkonferanse med fylkeskommunene sa Guro Fjellanger at hvert år framover vil Regjeringa legge fram rikets miljøtilstand for Stortinget, der Regjeringa skal vise fram hva som er oppnådd. Så sent som i Stortingets spørretime 18. mars 1998 lovt miljøvernministeren at denne rapporten skulle komme nå i høst. Nå er denne rapporten utsatt. Det som skulle bli flaggskipet i Regjeringas styring av miljøpolitikken, er utsatt til neste år – og hvorfor? Denne rapporten om rikets miljøtilstand skal vise hva Regjeringa har oppnådd i miljøpolitikken. Er det slik at Regjeringa er så flau over det de har oppnådd, at de i stedet har latt være å legge fram rapporten?

Solidaritet med mennesker i den tredje verden er noe som opptar sterkt både Arbeiderpartiet og sentrumsregjeringa. Vi har begge som mål å øke bistanden opp til 1 pst. av BNI. I valgkampen opplevde vi at Kjell Magne Bondevik raljerte over Arbeiderpartiets bistandspolitikk, og han lovt sjøl en langt raskere opptrapping av norsk bistand. Men i budsjettet for 1999 har de utsatt opptrappingsplanen på grunn av den økonomiske situasjonen.

Og ikke nok med det. Regjeringa øker bistanden noe – det er rett – men økningen går uavkortet til flyktninger som bor i Norge. Aldri har så mye av bistandsbudsjettet vært brukt på flyktninger i Norge. Den gang Arbeiderpartiet satt i regjering, kritiserte sentrumspartiene Arbeiderpartiet nord og ned for å ta penger fra bistandsbudsjettet for å bruke på flyktninger i Norge. Men i år bruker de tre ganger så mye penger på flyktninger i Norge som det som ble brukt i fjor. De reduserer derfor i realiteten støtten til de fattigste i verden.

Mine forhåpninger til sentrumsregjeringa var ikke høge, men at de skulle bryte sine bistandsløfter, hadde jeg aldri drømt om. De brukte bistandsbudsjettet i valgkampen for å kaste glans over sin egen moral, men da de kom i posisjon, var altså løftene ingenting verd.

Et flertall i Stortinget ønsker å trappe opp bistandsbevilgningen i løpet av noen år til 1 pst. av BNI. Det er også et flertall som ønsker en fortsatt økt satsing på miljø. Men dette flertallet ligger ikke i skjæringspunktet mellom sentrum og Fremskrittspartiet. Dersom sentrum mener noe med sin solidaritet overfor de fattigste i ver-

den og mener noe med å øke miljøinnsatsen, bør de søke samarbeid mot venstresida og Arbeiderpartiet.

Asmund Kristoffersen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil 3 minutter.

Torbjørn Andersen (Frp): En meget viktig målsetting for en positiv utvikling av det offentlige forvaltningssystem er etter mitt syn at kommunene får en friere stilling i forhold til staten. For selv uten for mye frimøydighet vil en i dag kunne påstå at det kommunale selvstyre befinner seg på vaklende grunn. Norske kommuner må i dag forholde seg til et komplisert og meget omfattende lov- og regelverk, som styrer kommunenes virksomhet, og som selvsagt begrenser kommunenes selvstendige spillerom og deres lokale handlefrihet.

Når norske kommuner i dag har blitt et tilnærmet ensidig redskap for staten til å være en tjenesteproducent og en iverksetter av nasjonale oppgaver, reduserer dette selvsagt den kommunale handlefriheten til et absolutt minimum. Skal vi fornye kommunene som forvaltningsnivå og gjenreise dem som en interessant arena for lokalpolitisk deltakelse, må den strenge statlige overstyringen av kommunene løses opp.

De sterkeste innvendingene mot en mer fristilt kommunesektor er at vi kan rokke ved de nasjonale målsettinger om et likeverdig offentlig tjenestetilbud til alle innbyggere. Dette er selvsagt en utfordring som vi må ta sterkt hensyn til, for ingen i denne salen ønsker et forvaltningssystem som medfører store ulikheter og urettferdigheter innbyggerne imellom. Men dersom en ikke er villig til å gå inn i denne debatten og finne løsninger på disse utfordringene, kommer vi heller ikke videre i retning av å utvikle og revitalisere kommunenivået til et kreativt og nyskapsende sted innen den norske forvaltningen.

Det finnes flere strategier for å gjøre kommunene mer interessante, mer ansvarlige og mer selvstyrte. Norske kommuner må i fremtiden utvikle seg som moderne produksjons- og servicebedrifter der det meste skjer på markedsmessige premisser – med anbud, med konkurranseutsettelse, med brukerstyring og kundeorientering og en sterkere fokusering på kvalitet, nivå og kostnad.

Dette bør være hovedutgangspunktet for all kommunal tenkning og planlegging i fremtiden. Ellers vil ikke kommunene klare å møte de fremtidige utfordringer. Vi må altså ikke være så redde for mer mangfold og lokal variasjon, selvfølgelig innenfor en nasjonal standard, men vi må slippe løs den lokale kreativitet og la kommunene selv få sjansen til i sterkere grad å opptre som innovatører for modernisering, for forandring og for omstilling og for en fornyelse av den norske kommunesektoren.

Øyvind Korsberg (Frp): I denne trontaledebatten er det mange representanter som har kommet inn på den økonomiske situasjonen for landet vårt. Noe som vil ha

stor økonomisk betydning i fremtiden, er en eventuell inngåelse av Kyoto-avtalen.

Tar man et lite historisk tilbakeblikk på 1970-årene, fryktet mange klimaforskere en avkjøling av kloden og en ny istid. Mange av verdens ledende fysikere var overbevist om at kloden den gang raskt gikk mot en ny istid. Noen av de samme forskerne som i 1990-årene hevder at vi opplever en unaturlig global oppvarming, trodde i 1970-årene på en unaturlig avkjøling. Det var også på 1970-tallet en internasjonal debatt preget av en pessimistisk stemningsbølge, bygd på frykt for knapphet på ressurser og grenser for økonomisk vekst.

Frykten for en global oppvarming av vår klode preger debatten nå for tiden. CO₂ er blitt utpekt til hovedproblemet av FNs klimapanel, men uten påviste skadevirkninger for helse eller velvære. Menneskeskapt virksomhet bidrar bare med 3 pst. av CO₂-utslippene. Resten, 97 pst., er naturlige utslipp fra naturen selv.

Spørsmålet om utslipp av CO₂ og andre såkalte klimagasser er blitt en fanesak for mange politikere her i huset. Det er mange politikere som ønsker å markere seg i klimaspørsmålet, og som derfor prøver å gi et inntrykk av at de gjør noe i saken, uten å vite hvilke tiltak som bør treffes, til hvilke kostnader eller på hvilket faglig grunnlag. Ved å engasjere seg i klimasaken har mange politikere gitt seg inn på et rollespill der symbolikken, fremføringen og ikke minst medias oppmerksomhet får større betydning enn sakens realiteter.

CO₂ er utpekt som hovedproblemet av FNs klimapanel, noe som en rekke internasjonale og nasjonale forskere er svært kritiske til. Et nylig avsluttet forskningsprosjekt ved Universitetet i Oslo konkluderer med at CO₂ har mindre virkning på klimaet enn tidligere antatt. Sterkt kritisk til klimahysteriet er også professor Øystein Noreng i sin bok «Klima for alle pengene!», samt danske Bjørn Lomborg i boka «Verdens Sande Tilstand».

Etter mange års intens forskning er det ennå ikke funnet noe bevis for at menneskets virksomhet påvirker klimaet. Derfor vil det være helt håpløst å inngå en Kyoto-avtale, en avtale som vil kunne redusere vår oljeformue i verste fall med opptil 30 pst., og en avtale som ikke vil påvirke vårt naturlige globale klima overhodet.

Borghild Winsnes Malum (KrF): Gjennom trontalen og når en regjering legger fram budsjettet sitt, viser den hva slags grunnlag politikken blir lagt på, hva slags verdier den prioriterer, hvilke tiltak det skal satses på for om mulig å forbedre samfunnet.

Denne regjeringen vil satse på grunncellen i samfunnet – familien. Den vil gi foreldrene den samme økonomiske støtten fra det offentlige, slik at de selv kan velge hvordan hverdagen skal organiseres. Det mener jeg er riktig. Mange har hevdet at politikerne skal bestemme det. Men utgangspunktet vårt må være at vi har den tillit til foreldrene at de er de personene som bør få avgjøre hva som er best for sine barn. Derfor er jeg både stolt og glad for at det nå legges opp til at alle småbarnsforeldre skal få økonomisk mulighet til et reelt valg. Samtidig synes jeg at tross en stram budsjetttramme gis det grunn til

optimisme, bl.a. fordi en har klart å gi kulturbudsjettet en profil som kan gi håp om at det fortsatt vil være godt å bo i Distrikts-Norge.

Jeg tror at for hver krone en satser på kultur, er en med på å gi innhold i en kanskje ellers triviell hverdag. For å sitere Kulturdepartementet:

«Kunst og kultur gir oss både røtter og vinger.»

Resultatet av kultursatsingen kan i første omgang ikke måles i kroner og øre, men det vil være med på å få optimismen tilbake. På sikt vil det også lønne seg økonomisk.

Vår oppgave som politikere er å være med på å inspirere folk, sette mot i dem, slik at de får tro på fremtiden.

Marit Tingelstad (Sp): For Senterpartiet er det tilfredsstillende å oppleve en regjering som vil sette distriktspolitikken i høysetet. I valgkampen i fjor tok jeg til orde for utflytting av statlige arbeidsplasser og foreslo at underavdelinger av Landbruksdepartementet kunne flyttes ut av Oslo. Dette ble latterliggjort og kalt det mest populistiske forslaget i valgkampen.

Nå har Regjeringen en plan for utflytting av en del faginstusjoner under nevnte departement, og neste skritt blir å effektivere den i samarbeid med berørte parter. Jeg håper Innlands-Norge blir prioritert ved utflytting. Dette er bare ett tiltak i desentraliseringsprosessen. Like viktig er det at nye statlige arbeidsplasser etableres utenfor hovedstaden.

Reaksjonene fra distriktene har vært positive for den distriktssatsing som trontalen og statsbudsjettet bebuder. Senest i avisoppslag i dag har SND-direktøren i Oppland, som er arbeiderpartipolitiker, rost distriktssatsingen. Målet er i første rekke å få kvinner og ungdom til å bli i distriktene. Særlig gledelig er det at etablererstipendet økes betydelig til neste år. Det settes krav om at 40 pst. av midlene skal gå til kvinner. For å fremme flere bedrifter som kan sysselsette ungdom og kvinner med høy utdanning, foreslås 30 mill. kr.

Hensikten er å stimulere til utvikling og etablering av nye arbeidsplasser innenfor kompetansebasert næringsvirksomhet, de såkalte næringshager. At regionale forskningsinstitusjoner får styrket sin økonomi, er nok et bevis på distriktssatsingen.

Videre er det gledelig at det settes inn tiltak for å øke bevisstheten om distriktenes kvaliteter som bosted, styrke innsatsen med å gjøre steder i distriktene mer attraktive for ungdom og bidra til holdningsskapende arbeid i kommunene. Vi kan ikke bare følge Doris Day-sangen og si at det som skjer, det skjer. Vi må være villige til å sette inn mottiltak, fordi vi vet at det er skadelig for samfunnet at vi har en for sterk sentralisering.

I trontalens avsnitt om kompetansereformen sier Regjeringen at den vil legge vekt på samarbeid med arbeidslivets parter og utvikling av tilbud tilpasset voksne i videregående opplæring. Viktige målgrupper er kvinner og innvandrere. Regjeringen vil generelt styrke forskningsinnsatsen og spesielt bedre vilkårene for langsiktig, grunnleggende forskning. Dette er veldig viktig for et land som tar mål av seg til å være en kompetanseeksportør.

Til slutt til en helt annen sak, nemlig diskusjonen om utvidelsen av EØS-avtalen på det veterinære område. Ferske meningsmålinger viser at 65 pst. av folket er imot avtaleutvidelse, som kan føre til dårligere dyre- og menneskehelset. Endringene kan føre til at vi allerede har spist kjøttet før resultatet av prøveanalyser foreligger. Dette er et alvorlig varsel til Stortinget om å tenke seg vel om før beslutningen fattes. Jeg håper alle lytter til folkeflertallet og fagekspertisen innen Statens helsetilsyn og Veterinærforeningen, som har advart sterkt mot avtaleutvidelsen.

Statsråd Odd Einar Dørum: Samferdselsdepartementets budsjett er stramt. Det er stramt fordi alle regjeringsmedlemmer plikter å stille opp i en dugnad for å få rentenivået ned. Høy rente truer økonomien til familier, truer de minste bedriftene, som ikke har råd til å låne andre steder, og rammer samferdselsprosjekter fordi anbudene blir urimelig dyre. En får rett og slett mindre igjen for pengene.

Innenfor det budsjettet som er framlagt, har vi vist verdiene våre. Vi har vist ved å prioritere vedlikehold at trafikksikkerhet teller, og at det er viktig å kunne komme fram på en vei istedenfor å fortsette en linje hvor en tar vedlikeholdet ved å bygge en ny vei. Vi har også innenfor trange rammer startet ni nye prosjekter, i det vesentlige i Distrikts-Norge, med viktige sekundære riksveier.

Vi har flyttet penger for å styrke kollektivsatsingen i storbyene, og viktigst av alt: forskningsinnsatsen er økt med 12 pst., spesielt på telekommunikasjonsforskning. Dette punktet syns jeg det er viktig å dra fram i en trontaledebatt, for gjennom dette året har jeg med stor glede registrert at Arbeiderpartiet, og spesielt Arbeiderpartiets leder Thorbjørn Jagland, har markert seg som en sterk forkjemper for å satse på informasjonsteknologi. Etter denne sterke markeringen – hva skjer så? Jo, når revidert nasjonalbudsjett skal lages, og Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet har behov for å finne sammen i finanskomiteen, så stryker man nettopp disse forskningsmidlene som går til det framtidsrettede Norge. Man stryker partilederens prioritering av informasjonsteknologien, informasjonsteknologien som skal gjøre det mulig å nå ut i hele landet slik at dette blir høykompetanse i hele landet, og man stryker den forskningen som skal se på de sosiale konsekvensene av dette.

Ofte er det slik at små poster kan være avslørende for å vise verdier. Og det er jo slik i politikk at det er gjennom prioriteringer en viser sine verdier. Verdiene kommer ikke fram når sola skinner og en kan ønske seg alt. De kommer fram når en er i en trengt posisjon og må velge bort noe. Og hvis en i en slik trengt posisjon gjør følgende grep på det budsjettet jeg har ansvaret for, foreslår å stryke riksveimidler i Oslo, som oversatt til folkelig norsk ikke er riksveier, men gang- og sykkelveier, midler til miljøtiltak og trafikksikkerhetstiltak, da har en gjort en prioritering. Når en stryker penger som går til telekommunikasjonsforskning få uker etter at man i Stortinget har sagt at dette er livsviktig, ja da har en også gjort en prioritering. Det er slik at alle vi politikere, statsråder, re-

presentanter og andre blir dømt etter våre prioriteringer. Jeg føler at det er mitt ansvar å synliggjøre det, men jeg har nå etter representanten Schjøtt-Pedersens innlegg tidligere i dag, en meget sterk og positiv forventning til at dette ikke vil gjenta seg i år.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karl-Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Når jeg hører statsråden, kan man minnes det gamle uttrykket: Snakk høyt, argumentet er svakt! Jeg har også stor forståelse for at statsråden snakker om de små beløp siden han har fjernet de store fra budsjettet.

Før stortingsvalget husker vi alle at representanter for det som i dag er regjeringspartiene, overfor det norske folk lovet at investeringene i samferdselssektoren i denne fireårsperioden skulle økes med nær 10 milliarder kr utover det som arbeiderpartiregjeringen hadde lagt til grunn i sin transportplan. Ja, de nåværende regjeringspartienes fremste talsmann snakket sågar om at Arbeiderpartiet gikk baklengs inn i framtida, og at man videreførte det man kalte rasing av Distrikts-Norge. Nå er det man kalte å gå baklengs inn i framtida, blitt beløp som går langt utover det som denne regjeringen legger fram i sine samferdselsbudsjett.

På veisektoren lovet de nåværende regjeringspartiene å øke innsatsen med 5,3 milliarder kr i denne fireårsperioden. Hvis vi går inn i det budsjett som statsråden har lagt fram for Stortinget, ser vi en reell reduksjon i veibevilgningene neste år med 10 pst. Det må være lov til å spørre om det er noen grad av samsvar mellom det som denne regjeringen lovet på samferdselsområdet før valget, og det man virkeliggjør etter valget, og om det er noen grad av samsvar mellom den vektlegging av verdier som statsministeren så sterkt understreker, og de realiteter som vi ser bl.a. når vi leser samferdselsbudsjettet?

Statsråd Odd Einar Dørum: Representanten stiller spørsmål i Stortinget som det er all mulig grunn til å besvare også her.

Som statsråd har jeg aldri operert med andre penger enn de jeg har hatt til disposisjon, aldri lovet bort noen andre penger enn de jeg har til disposisjon, jeg har invitert folk til forsakelse, dugnad og spleis. Det budsjettet jeg har lagt fram nå, oppfyller disse forventningene helt presis.

Jeg har fra dag én sagt følgende klart og tydelig, og jeg kan gjenta det her: I valget mellom å bryte løfter og det å føre en seriøs økonomisk politikk som bidrar til å få renten ned, så bryter vi løfter, fordi vi er nødt til å være dødsrørlige overfor den økonomiske situasjonen, og fordi enhver fagstatsråd må være med på et lag som gjør dette mulig. Men så prøvde jeg å bringe debatten forbi løftene fra forrige valg. Jeg prøvde å forholde meg til den økonomiske virkeligheten vi kjenner i dette året. Og i dette året skal jeg gjenta at på det området som handler om telekommunikasjoner, og hvor jeg trodde at Arbeiderpartiet og Regjeringen hadde felles syn, opplever jeg en natt i juni at de pengene som er strategisk viktige for at dette

felles syn skal bety noe i praksis, forsvinner. Og da jeg tok det opp, var det selvfølgelig ikke for å starte en budsjettdebatt, men for å reise en verdidebatt. For jeg tror selvfølgelig at en gjør prioriteringer. Jeg antar at Arbeiderpartiet gjør sine overlegninger når de nå lager sitt budsjett, og man vil gjøre prioriteringer. Da er det min oppgave som statsråd når jeg brenner og slåss for noe, å legge dette åpent fram, slik at offentligheten og Stortinget vet om det. Og jeg vedkjenner meg mine prioriteringer innenfor trange rammer: rassikring, vedlikehold og trafikkisikkerhet, holde de jernbaneløftene som skal til for at vi kommer videre med romertallsvedtak i Stortinget, og å sørge for at telekommunikasjonsforskning utvikler seg slik at Norges ledende internasjonale posisjon blir opprettholdt. Det vedkjenner jeg meg fullt ut, og jeg står selvfølgelig for det. Det skulle da bare mangle at jeg skulle bortforklare det jeg er med på som statsråd både for mitt eget departement og for helheten i budsjettopp- legget.

Presidenten: Presidenten beklager at det ble gjort en feil ved å åpne adgang for replikker. Det ble vedtatt i debattopp- legget for dagens debatt at det kun skulle være replikker etter innlegg innenfor den fordelte taletid. Det er altså ikke åpnet for replikkadgang etter treminuttersinn- leggene.

Karin Andersen (SV): Jeg vil ta utgangspunkt i noe som vi i SV, Regjeringen og Arbeiderpartiet er enige om, og litt i en strategi for å nå dit.

Det dreier seg om de viktige reformene når det gjelder helse, psykiatri, eldre, kreftomsorg, skoler og barnehager. Det dreier seg om at vi er nødt til å ha noen til å jobbe der for å få gjennomført dem. Til og med i barnehage- ne tror jeg vi er enige om at det fremdeles skal jobbe noen. Og dette må få noen konsekvenser for oss. Det betyr at vi er nødt til å ta innover oss vår arbeidsgiverrolle i forhold til dem som skal gjennomføre den politikken som vi ønsker.

Hva er Regjeringens svar på dette? Hva er Arbeiderpartiets svar på dette? Arbeiderpartiet har ennå overhodet ikke svart, men Regjeringen har svart. Den har sagt at det gode lønnsoppgjøret, som faktisk var nødvendig, skal kommunesektoren få lov til å betale en stor del av sjøl. Uten et slikt lønnsoppgjør hadde personalmangelen vært større i offentlig sektor, der disse oppgavene som vi alle mener er viktige, blir løst. Eller er det den dugnaden, den forsakelsen og den spleisen som Dørum nå nettopp var på talerstolen og snakket om, Regjeringen har ment? Har man virkelig ment at folk i offentlig sektor skal få et mye dårligere lønnsoppgjør enn folk i privat sektor, og samtidig klare å gjennomføre store, tunge og viktige reformer som krever kompetanse og dyktige fagfolk, og som krever fagfolk som er opptatt av jobben sin, for dette er ikke en hvilken som helst jobb?

Jeg synes det er en ganske dristig kalkulert risiko enten å ønske at lønnsoppgjøret skulle vært dårligere og at vi skulle risikere å miste flere folk, eller å gjøre slik som man nå gjør, nemlig ikke å kompensere for lønnsoppgjø-

ret, og bidra til at kommunene må kutte i de tjenestene som vi ønsker oss. Det er ikke måloppnåelse på noe punkt, slik jeg ser det.

Nå har det også vært en kamp om virkelighetsforståelsen når det gjelder kommunesektoren, og Regjeringen har hele tida holdt fast ved at kommunesektoren har fått en økning. Men på Kommuneforbundets landsmøte for noen dager sia innrømte kommunalministeren at dette også ble tøft for kommunesektoren, at den ble rammet, men at kanskje andre ble rammet hardere. Det var i hvert fall en innrømmelse. Ville det ikke også være riktig av hele Regjeringen å gjøre noe av det som statsråd Dørum nå nettopp var på talerstolen og snakket om, være med og peke på de områdene kommunesektoren ikke skal drive med. Det er nemlig et faktum at med det budsjettet som nå foreligger, er de nødt til å kutte. Fra Arbeiderpartiet har det vært dørgende stille i forhold til å kompensere for lønnsoppgjøret, så heller ikke de har noen løsning på dette.

Kommunalministeren sa i går i sitt innlegg da hun ble konfrontert med det, at det ikke var tradisjon for å kompensere for lønnsoppgjør. Nei, det kan godt hende at det ikke er en tradisjon, men nå har man vedtatt og bestemt seg for et løft på disse områdene, og da er man nødt til å følge det opp med den konsekvens at vi har tenkt å lønne det nødvendige antall mennesker som vi må ha til å gjøre disse jobbene, på en skikkelig og god måte. Det går ikke an å overlate det til tilfeldighetene, slik det nå blir, eller til den dugnaden som det ble henvist til.

På Løvebakken i dag var det for øvrig en stor demonstrasjon, og der var nettopp veldig mange av dem som skal utføre denne jobben som vi alle ønsker de skal gjøre. De sa det slik: Dugnaden, det er oss. Det synes jeg var svært godt sagt.

Til slutt er det noe jeg vil rose Regjeringen for, nemlig distriktssatsingen. Men distriktssatsingen får et stygt hakk når kommunesektoren dessverre får så store kutt som den får.

Karita Bekkemellem Orheim (A): I innlegg både fra statsministeren og barne- og familieministeren i dag latterliggjøres det at Arbeiderpartiets mål om full barnehagedekning er like dyrt eller dyrere enn det sentrumsregjeringens innføring av kontantstøtte er. Tydeligere enn dette kan det knapt sies at Regjeringen ser bort fra målet om full barnehagedekning, som nesten samtlige partier har lovt norske velgere skal oppnås i løpet av ett års tid. Når vi samtidig ser den defensive satsingen på barnehager i statsbudsjettet med knappe 2 500 nye barnehageplasser neste år, er dette et klart brudd med målsettingen om full barnehagedekning innen år 2000. Tilskuddet til heltidsplasser i barnehagene står helt stille, og om Regjeringens intensjoner i utgangspunktet var positive, så er det nå en kjensgjerning at innføring av kontantstøtten synliggjøres mer og mer som en ordning som øker forskjellene istedenfor å gjøre småbarnsfamiliene mer likeverdige.

Jeg vil på slutten av denne debatten be barne- og familieministeren svare på om hun nå vil sende klare ret-

ningslinjer til landets kommuner om at avkorting i utbetaling av økonomisk sosialhjelp ikke skal skje for de enslige forsørgerne som samtidig får utbetalt kontantstøtte. Medfører det riktighet at Barne- og familiedepartementet har gitt klare føringer om at kontantstøtten må regnes på inntektssiden på linje med barnetrygd, barnebidrag, trygd eller lønn, som avdelingslederen ved Vennesla sosialkontor i dag hevder? Og betyr ikke dette at kontantstøtten er en ordning som passer de småbarnsforeldrene som allerede er økonomisk stabile og som bor sammen, mens de enslige forsørgerne har blitt kraftig lurt?

Inger Stolt-Nielsen (H): Regjeringen ønsket seg ny kurs for Norge, men de kan jo ikke navigere! Hverken trontalen, beretningen om rikets tilstand eller statsbudsjettet gir særlig håp om at kursen er satt i en retning som tjener landets interesser – tvert om. Sentrumsprofilen viser seg å være et trehodet troll uten evne til å omstille politikken. Statsråd Restad ber om beslagsrett i budsjettene for både barnefamilier, pensjonister og næringsliv.

Regjeringen sier at de inviterer til samarbeid og en nasjonal dugnad for å få ned rentenivået, men likevel legger de seg ut med alle som kunne tenkes å være samarbeidspartnere. Det er pekt på faren for ny arbeidsledighet, og Regjeringen har selv blinket ut våre sjøfolk som en gruppe som de selv gjennom budsjettforslaget vil styre ut av arbeidslivet. Annerledes kan det ikke forstås når refusjonsordningen foreslås fjernet.

«Vi har ikke bedt om noe urimelig offer fra noen», sa Sponheim tidligere i dag. Sjøfolk har alltid ofret mye, men å be dem godta at arbeidsplassene ofres, synes i hvert fall meg å være i meste laget. Unge mennesker som har stolt på politiske løfter og satset på en maritim utdanning, kan i løpet av relativt kort tid risikere å stå uten det de trodde var en trygg arbeidsplass. Nok en gang er det sjøfolkene som skal brukes som salderingspost i et budsjett.

En ustabil verdensøkonomi rammer skipsfarten før noen annen næring. Nedgangen i verdenshandelen fører til skarpere konkurranse om fraktene, og i denne situasjonen, i en tid da Europas øvrige sjøfartsnasjoner beskytter sin skipsfart gjennom å bedre rammebetingelsene, velger Norges regjering å forverre norsk skipsfarts konkurransevilkår.

Til tross for at trygdesystem, avgiftspolitik og skattesystem gjør at norske sjømenn alt i dag er de dyreste i Europa, har norske rederier vist stor vilje til å satse på norske sjøfolk. Men i et skjerpet konkurransemarked er det en klar grense for hvor store driftskostnader et skip kan ha og fremdeles være konkurransedyktig. Steensnæs sa i går at han var fullt klar over at små rederier ville få problemer, men at næringen for øvrig etter hans vurdering ville kunne leve med innstramningene. Er det slik å forstå at Regjeringen med åpne øyne legger opp til konkurs eller utflagging? Rederiene kan flagge ut for å overleve, men det kan ikke sjøfolkene. Å fjerne refusjonsordningen vil være et tillitsbrudd så alvorlig at det er tvilsomt om det vil la seg reparere. En forvitring av norsk maritimt miljø og den kompetanse dette betyr for Norge, vil ha uoverskuelige konsekvenser på lang sikt.

Denne regjeringen sier at de fører en familievennlig politikk, men det gjelder tydeligvis ikke sjømannsfamiliene. Mer enn 2 000 unge mennesker har stolt på refusjonsavtalen og utdannet seg til det de ble lovet skulle gi en sikker fremtid. Nå står de der, unge nyetablerte familier, med studiegjeld, gjerne i nye hus, med små barn, og de ser at det er *de* som blir Regjeringens salderingspost.

Børge Brende (H): Statsministeren hevdet i sitt innlegg i dag tidlig at det var veldig få som ble rammet av Regjeringens forslag om skatte- og avgiftsskjerper. Hvordan han kan få seg til å påstå at skjerpelser med en helårsvirkning på 7 milliarder kr ikke teller, er uforståelig. I sitt budsjett skriver Regjeringen om noen av følgerne: Bare avgiftsøkningene bidrar til å øke prisstigningen med 0,5 pst. til neste år – og det i en situasjon hvor den er forventet å bli dobbelt så høy i Norge som hos våre handelspartnere.

Så til skatteskjerpelsene: De teller ikke, fordi det bare er skatteskjerpelser på inntekter over 275 000 kr, hevder Bondevik. Snakk om kun å være opptatt av toppen av isfjellet! Statsministeren gjør selvsagt ikke oppmerksom på at alle får mindre å rutte med hvis man også tar hensyn til Regjeringens avgiftsskjerper. Og det er selvsagt før man i det hele tatt tar i betraktning renten, som i løpet av ett år har fordoblet seg i Norge i forhold til renten i våre naboland. Men statsministeren har mistet det sentrale poenget i skattedebatten. Når til og med arbeiderpartiledet Thorbjørn Jagland – iallfall til Aftenposten i går – hevder at han er skeptisk til skatteøkningene, begrunner han det med bedriftene og arbeidsplassene.

Høyre mener at å strupe til overfor næringslivet i en situasjon hvor vi står overfor en kraftig nedgangskonjunktur, er veldig uklokt. Jeg forstår godt at statsministeren i sin innledning ikke gjorde et poeng av alle de skjerpelsene overfor næringslivet som man nå legger opp til, som vil true norske arbeidsplasser, og som vil føre til en enda sterkere nedgangskonjunktur i tiden fremover. Det er bl.a. på bakgrunn av norske arbeidsplasser Høyre er veldig mot at vi nå skal skjerpe skattene. Vi vil ikke ha økende ledighet igjen på toppen av disse renteøkningene som har skjedd det siste året. Vi må ikke sette i gang en ny inflasjonsspiral ved å øke skatte- og avgiftsnivået. Dette vil svekke konkurranseevnen i en allerede vanskelig situasjon, med en kostnadsvekst i næringslivet som er klart høyere i Norge enn i andre land. Vi må ikke glemme at dette til sjuende og sist er et spørsmål om å ta vare på folks arbeidsplasser, og det håper jeg at statsministeren merker seg.

Høyre er imot skatte- og avgiftsskjerper fordi det vil svekke familienes handlefrihet, næringslivets investeringer, norske arbeidsplasser og norsk økonomi. Kanskje kunne man vært litt mer opptatt av dette enn kun av å raljere og forvrengte andres holdninger – og ikke minst motiver.

Kirsti Kolle Grøndahl hadde her overtatt presidentplassen.

Inga Kvalbukt (Sp): Med den nye Regjeringa har vi på flere måter fått satt i gang tiltak som viser nytenkning og verdiprioritering. Det viser seg at det er forskjell på de politiske partier her i landet. Nå ser jeg det som overordentlig viktig at denne nye kursen får fortsette. Det er satt i gang tiltak som fører til utjevning mellom gruppene. Vi har fått en familiepolitikk som stadfester respekt for enkeltmennesket. Ved innføring av kontantstøtte skal vi gi alle lov til å velge omsorg for sine barn og respektere den enkeltes valg. Det har overrasket mange stort at det viser seg at ca. 70 pst. ønsker en eller annen form for kontantstøtte. Det viser seg også at svært mange nederst på den såkalte sosiale rangstige på tungt belastede industriarbeidsplasser tar imot dette tilbudet med stor glede. Samtidig viser det seg også at kontantstøtten indirekte vil heve verdsettinga av underbetalt omsorgsarbeid, og på den måten oppnås en lønnsforbedring for disse gruppene som ingen tidligere har greid å få til.

Nå har vi de to viktigste utfordringene i landet i dag. Det er å videreføre vår gode økonomi og stabilisere den, og da er vi nødt til å ta hensyn til det som skjer utenfor landets grenser. Hvis vi greier å få renta ned og føre vår økonomi videre, vil det legge grunnlaget for å løse det andre store problemet, som er den veldige ubalansen i satsing.

Vi har problemer med press i de sentrale strøk og store problemer med fraflytting i de perifere strøk. Nå foreligger en fersk levekårsundersøkelse som viser at folk ikke flytter fordi det er trasig å bo i utbygdene. Det viser seg tvert imot at fraflyttingsbygdene har de laveste sosiale utgiftene, og der er også de laveste helseutgiftene. Det vil med andre ord si at ved å satse på en politikk som snur flyttestrømmen, vil vi også kunne spare på disse utgiftene. Men det det skorter på, er arbeidsplasser. Hvis vi greier å stabilisere økonomien, kan vi også få snudd investeringsstrømmen. Det er ikke inflasjonsdrivende å satse på store anleggsprosjekter i Distrikts-Norge. Behovet er stort, ikke minst når det gjelder jernbane. Det er også et annet område det bør satses mye på, og det er kartlegging av malmen vi har i bergene.

Jeg vil til slutt vise til hva Sivert, sønnen til Isak Selanraa, sa da han ble spurt om å bruke hestene sine til å kjøre leid arbeid i verste slåtten, for å tjene mye penger. Han sa at han ikke hadde tid, og fikk spørsmålet: Har du ikke tid til å tjene penger? Nei, sa han, det er så mye arbeid som skal gjøres. Det lønner seg bestandig å tenke langsiktig!

Jan Petersen (H): Formålet med akkurat dette innlegget er faktisk bare å få en avklaring, fordi denne debatten har vist at det blir meget vanskelige forhandlinger om budsjettet. Høyre for sitt vedkommende vil legge fullt trykk på det å utarbeide et alternativt budsjett, men det er svært viktig for oss å vite hva vi har å holde oss til.

Når jeg spør, er det fordi jeg hørte Johan J. Jakobsen si på Dagsrevyen i dag – og jeg regner med at han da talte på vegne av regjeringspartiene – at dagens streik egentlig var unødvendig, fordi det i Stortinget allerede er avklart at det ikke blir noe av inndragningen av denne ferie-

dagen. Hvis det er riktig, vil det ha konsekvenser for Regjeringens økonomiske opplegg.

Og det er i særlig grad ett punkt jeg er interessert i, og det er den økte belastningen bedriftene får ved økt sykelønnsansvar. Næringsministeren hadde en artikkel i Dagens Næringsliv i går hvor han knyttet klar forbindelse mellom disse to, og han skrev bl.a.:

«Det er for eksempel uaktuelt å pålegge bedriftene økt sykelønnsansvar uten at de også får den gevinst en arbeidsdag mer representerer.»

Mitt spørsmål er derfor om Regjeringen nå vil endre sitt opplegg, slik at den vil komme tilbake og si at denne forverring for bedriftene vil Regjeringen ikke lenger foreslå.

Einar Steensnæs (KrF): Siden dette spørsmålet fra Jan Petersen var rettet til Regjeringen, skal jeg ikke kommentere spørsmålet. Det var for øvrig også knyttet til en uttalelse fra Johan J. Jakobsen i Dagsrevyen, men jeg vil minne om at nå ligger budsjettet i Stortinget, og det er Stortinget som da må ta stilling til hvordan Regjeringens forslag skal behandles.

Denne trontaledebatten er jo opposisjonens debatt, men utgangspunktet er Regjeringens egen politikk og prioriteringer slik det presenteres i trontalen. Disse to dagene har derfor gitt regjeringspartiene en utmerket anledning til å presentere Regjeringens politikk i sammenheng. Den politiske fornyelse som har skjedd i kjølvannet av regjeringsskiftet, har gitt viktige og verdifulle impulser til familiepolitikken, distriktpolitikken, miljøpolitikken, verdidebatten, innsatsen for tjenestetilbudene innen helse- og omsorgssektoren og når det gjelder vårt bidrag for å lette gjeldsbyrden for de aller fattigste landene – bare for å nevne noen av temaene.

I løpet av disse to dagene er det ikke reist noe krav om et annet regjeringsalternativ. Det er for øvrig heller ikke gjort noe forsøk på å klargjøre hvordan et slikt alternativ kunne utformes. Ingen av opposisjonspartiene er tilsynelatende på regjeringsjakt. Dermed gjenstår det en viktig utfordring, nemlig gjennom forhandlinger å bli enige om innretningen av statsbudsjettet. Det ser unektelig ikke lett ut. Og det nye reglementet for budsjettforhandlinger gjør det heller ikke enklere å få det til, men vi er nødt til å prøve. Sentrumspartiene er åpne for forhandlinger med de ulike opposisjonspartiene. Vi er innforstått med at de som vil være med og bidra til budsjettløsning, også har en selvfølgelig rett til å kunne øve innflytelse på budsjettutformingen. Her vil vi være fleksible og kompromissvillige. Men det må også være forståelse for at Regjeringens hovedprioriteringer må vises etter et forlik. En kan ikke forvente å kunne presse sine krav så langt at den politiske hovedprofilen nærmest blir usynlig eller viskes bort. Forhandlingene må derfor ha et realistisk utgangspunkt. Trontaledebatten har brakt lite klarhet i hvilken vei som avtegner seg som den sannsynlige veien å gå for å få budsjettenighet. Vi har lyttet til de ulike partienes prioriteringer, tar dem på alvor og har respekt for dette. Men det er bare reelle forhandlinger som kan avklare om det vil være muligheter til å nå fram. Derfor er det viktig

at det nå ikke veltes tunge stabbesteiner ned på veien fram til forhandlingsbordet, men at vi får anledning til å prøve de ulike standpunktene og avveie ulike hensyn mot hverandre. Stortinget skal etter Grunnloven gi landet et budsjett. Enhver mindretallsregjering må søke støtte hos en ansvarlig opposisjon for å få dette til. Det er den muligheten vi har her i Stortinget.

Gunnar Kvasheim (V): En rekke talere fra Arbeiderpartiet har i løpet av trontaledebatten fulgt opp Thorbjørn Jaglands såkalte åpning for og invitasjon til dannelsen av en flertallsregjering. Gjennomgående i kommentarene fra Jaglands partifeller har vært understrekingen av det historiske med Jaglands uttalelser. Utover dette synes forbauselsen stor og oppriktig over at ingen av de tilsynelatende mest aktuelle regjeringspartiene, med unntak av SV, har gitt positive tilbakemeldinger på Jaglands høytttenkning.

Det må være lov å spørre: Hva hadde Arbeiderpartiets representanter egentlig forventet seg? Hadde de forventet at Senterpartiets og Kristelig Folkepartis ledere og statsråder nærmest skulle kappes om å ta replikk for å gi uttrykk for at dette var en interessant tanke – kanskje vi skulle kvitte oss med denne regjeringen og etablere en ny?

For å være helt ærlig, så tror jeg Arbeiderpartiets representanter var nødt til å bli skuffet av denne trontaledebatten dersom dette var forventningene i utgangspunktet.

Mest av alt minner disse forventningene om en episode av A/S Norge i satireserien «Egentlig» der imitasjonen av Jagland stadig vekker tilnærmer seg imitasjonen av Bondevik med forslaget: «Hva om vi samarbeider – så kan jeg overta jobben din?»

Det denne trontaledebatten dypest sett har handlet om, er hvorvidt det skal være mulig å bygge politiske løsninger inn mot sentrum med utgangspunkt i sentrum, eller om dette kun skal være mulig dersom initiativet ligger hos en av blokkene i Stortinget.

Sentrum utgjør tyngdepunktet i norsk politikk. Som stortingsrepresentant og Venstre-leder Lars Sponheim yndet å beskrive det i forrige stortingsperiode: Sentrum er maktens veikryss. Ingen politiske retninger kan ha ambisjoner om å styre Norge uten å ha sentrumspartiene med på laget. Ingen av mindretallsregjeringene, som har vært regelen i styringen av Norge i snart 30 år, har klart dette uten å forholde seg til mellompartiene.

Ikke minst med dette som bakgrunn er det så forunderlig å registrere intensiteten i angrepene som rettes mot Regjeringen fra begge sider. Det synes veldig tungt for Arbeiderpartiet og Høyre å akseptere at mellompartiene skal utgjøre noe mer enn stemmestøtte for den av de to som klarer å vinne deres gunst. At sentrumspartiene selv skulle ha noen rimelig rett til å ønske å være utgangspunktet for samarbeidsløsninger, synes helt urimelig for de to.

Det er denne virkeligheten som har ligget til grunn for de siste to dages debatt. Det er denne virkelighetsforståelsen som den sittende regjering utfordrer på sitt mest grunnleggende hver eneste dag den får anledning til å sitte.

Det er dette som er det egentlige bakteppet for at denne debatten har fått den intensiteten den på overflaten har fått.

Grethe G. Fossum (A): Det er ikke lett å komme på denne tiden av døgnet og på denne plassen i rekken, men for å ha det sagt: Jeg har ingen ambisjoner. (Muntherhet i salen.)

Jeg har lyttet til debatten i dag når det gjelder barnehagene. Både fra statsministeren selv, som i sin svarreplikk til Thorbjørn Jagland hevdet at barnehagene var dobbelt så dyre som kontantstøtten, og fra representanten Helleland hører jeg noe jeg ikke har hørt på mange år. De reduserer barnehagene til et regnestykke, til snakk om økonomi. Den debatten hadde vi på 1970-tallet. Da var det de gamle menn i kommunestyrene rundt omkring som brukte nøyaktig de samme argumentene for å hindre at vi bygde barnehager. Vi kjenner dere igjen! Men i løpet av 20 år har i hvert fall vi i Arbeiderpartiet prøvd å oppdra våre mannlige kollegaer til å mene at barnehager er en god investering. Jeg beklager at vi ikke klarte å oppdra Bondevik.

Representanter fra sentrumspartiene sier også at det er ny kurs og nye veier. Beklager, men jeg har sett veiene før – og de fører bakover og ikke framover, inn i det moderne samfunnet. Jeg utfordrer både statsministeren og Høyre-representantene til å sette opp et skikkelig regnestykke for barnehagene. Da snakker jeg ikke bare om økonomi, men også om innholdet i barnehagene. La oss også se på hvilke skatteinntekter vi har fra dem som har sine barn i barnehager. De går tapt når foreldrene får kontantstøtte og blir hjemmeværende. Så i ærlighetens navn syns jeg statsministeren også skal ta det med. La oss også når tiden kommer, vurdere om kontantstøtten gir den ønskede virkning, nemlig mer tid mellom foreldre og barn. Jeg tror det ikke før jeg får se det!

Johan J. Jakobsen (Sp): Arbeiderpartiets leder, Thorbjørn Jagland, åpnet denne trontaledebatten med et nærmest historisk utspill, nemlig at Arbeiderpartiet fra Stortingets talerstol erklærer seg villig til å «dele regjeringsansvar med andre partier», som det het, for å skaffe landet et flertallsstyre. Normalt ville en slik erklæring være den dominerende gjennomgangstonen i en trontaledebatt. Når dette overraskende klare utspillet ikke har blitt noe hovedtema i debatten, må dette skyldes at Stortinget ikke betrakter dette som aktuell politikk, og at et såkalt flertallsstyre etter Jaglands modell – hva nå det måtte være – ikke er svaret på de utfordringer Stortinget vil møte denne høsten.

Flere talere fra Arbeiderpartiet har bedyret at partilederens innlegg i går måtte betraktes som en utstrakt hånd, en invitasjon til et konstruktivt samarbeid i en krevende tid. Vi får godta det, selv om det er vanskelig for enkelte av oss å oppfatte den harde kritikken og de sterke karakteristikkene som en samarbeidsinvtitt. Jeg har derfor på nytt gått gjennom Jaglands hovedinnlegg i går på jakt etter den omtalte samarbeidsånd. For trekker en sammen alle Jaglands utfall mot sentrumsregjeringen blir resultatet omtrent som følger – og jeg har lyst til å si: Fest sete-

beltene! Det Jagland sa, var omtrent følgende: I en kritisk tid for landet kan ikke Norge styres på den nåværende måten. Vårt kompliserte samfunn kan ikke styres av en regjering som har erklært seg uavhengig og som har en skeptisk holdning til europeisk samarbeid. Det er behov for en langt annen og mer ansvarlig politikk både nasjonalt og internasjonalt. Sentrumsregjeringen har et troverdighetsproblem og et styringsproblem. Landet må settes på de rette skinnene igjen.

Dette er det usminkede innhold i Arbeiderpartiets leders omtale av Regjeringen og den politiske situasjonen. Disse sterke karakteristikker var med andre ord oppsangen til den utstrakte hånd som enkelte fra Arbeiderpartiet snakket om i går. Ved avslutningen av denne trontaledebatten kan vi imidlertid slå fast at Arbeiderpartiet ikke har trukket noen naturlig konsekvens av den sterke ordbruken. Da får sentrumspartiene i Stortinget konstatere at vi er tilbake der vi var for nøyaktig ett år siden. Det mest aktuelle regjeringalternativet synes med andre ord fortsatt å være en regjering utgått fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre. Så får vi legge godviljen til og tro på dem som mener at Arbeiderpartiet virkelig ønsker et samarbeid om budsjettet, at landets største parti er beredt til å ta ansvar for utviklingen, slik andre opposisjonspartier faktisk har gjort, så får forhandlingene og opposisjonens forhandlingsvilje avgjøre hvordan budsjettproblemene kan løses til landets beste.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A): Det synes å ha bredt seg den åpenbare misforståelse i denne debatten, og også i media, at når partier som utgjør et flertall her i Stortinget, har gjort klart at de går imot å ta bort en feriedag, så er den saken i realiteten avgjort. Det er ikke riktig, med Stortingets nye budsjettssystem. Det må etableres et flertall for en samlende budsjettløsning hvor ferie spørsmålet eventuelt inngår, enten direkte gjennom reduksjon i feriepengesatsen og med det bevilgningene til statens lønnsutgifter, eller indirekte gjennom forutsetningen om innsparingen på 0,3 pst. ved pensjonsoppgjøret, og også den kopling som Regjeringen har foretatt i forhold til økt sykepengeansvar for arbeidsgiverne.

Nå må vi jo legge til grunn at siktemålet for Regjeringen er å oppnå en budsjettløsning hvor Regjeringen får avtale med partier som til sammen utgjør et flertall i Stortinget. Regjeringen og regjeringspartiene har så langt jeg har oversikt over ikke gjort klart at de vil gå bort fra sitt forslag om å ta bort en feriedag. Uavhengig av om Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet hver på sin side mener at dette forslaget er galt og har gjort klart at de vil gå imot forslaget, vil altså det avgjørende være om sluttresultatet i en budsjettløsning inneholder enighet om å beholde feriedagen. Det har vi ingen garanti for så lenge Regjeringen og regjeringspartiene ikke har gitt noen garanti for at de vil gå imot sitt eget forslag. De som både her i salen og i media har sagt at dette spørsmålet er avgjort har derfor kommet i skade for å glemme at det er innført et nytt budsjettssystem i Stortinget.

Så har jeg registrert at representanten Hagen har vist til at dette eventuelt ikke skal inngå i bevilgningsvedta-

ket. Uavhengig av enighet eller uenighet her vil det altså ha virkninger for budsjetteringsnivået, slik jeg tidligere har vist til.

Jeg registrerte for øvrig med interesse at representanten Jakobsen i sitt nylig avholdte innlegg ikke svarte på invitten fra representanten Petersen og heller ikke i det innlegget avklarte om Regjeringen og regjeringspartiene eventuelt vil gå imot sitt eget forslag om å fjerne feriedagen, og da er det for meg helt åpenbart at det spørsmålet så langt ikke er avklart, selv om et flertall blant partiene har gjort klart at de er mot det. Det gjenstår en budsjettbehandling i Stortinget. Jeg tror også at både media og vi her i salen gjør klokt i å forholde oss til at vi har et nytt budsjettssystem å forholde oss til.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg har et par spørsmål til Høyres leder og parlamentariske leder. I debatten både i og utenfor salen har Høyres holdning til skatter og avgifter, og særlig avgifter, vært meget viktig. Jeg har ved et par anledninger forsøkt å finne ut hva Høyres definisjon av en avgiftsøkning er, uten å ha fått vite det. Per Erik Monsen fra oss stilte et spørsmål til Per-Kristian Foss i et replikkordskifte. Foss prøvde ikke engang å svare på spørsmålet. Han valgte på normal Foss-maner å ignorere spørsmålet og heller gå til angrep på Fremskrittspartiet, så da regner jeg med at det er null sjanse for å få noe svar fra den finanspolitiske talsmann, så jeg retter det på nytt, til Jan Petersen.

Regjeringen foreslår å øke avgiften på brennevin med kr 9,31 pr. liter, avgiften pr. liter øl med 51 øre, avgiften på sigaretter med kr 5,14 øre pr. 100 stk. Bensinavgiften foreslår Regjeringen å øke med 16 øre pr. liter, årsavgiften på bil med 80 kr pr. år, sjokoladeavgiften med 44 øre pr. kilo og sukkeravgiften med 17 øre pr. kg. Det er også en lang rekke andre tilsvarende avgiftsøkninger. Av en eller annen merkverdig grunn har de meget dyktige byråkrater i Finansdepartementet – jeg går ut fra at det er de – som har greid å lure Stortinget og en samlet presse til å tro at avgiftsøkninger ikke er avgiftsøkninger hvis avgiftsøkningen begrenses til det de samme byråkrater setter prisstigningen til neste år. Det er klart, det er jo alltid Finansdepartementet som ligger høyest når det gjelder prognoser om prisstigning, for derved kan de også få størst avgiftsøkning uten å kalle det avgiftsøkning.

Så mitt spørsmål til Jan Petersen er: Er alle disse avgiftsøkningene som i sum kommer til å monne ganske kraftig, avgiftsøkninger i Høyres vokabular? Eller regnes ikke avgiftsøkninger som begrenses til den presentsats som Finansdepartementet planlegger skal være prisstigningen neste år? Altså: Der hvor kronebeløp pr. liter og kronebeløp pr. kilo økes, regnes ikke det lenger som avgiftsøkning av Høyres stortingsgruppe?

Så advarte Børge Brende sterkt mot den nedgangskonjunktur som kommer, og som ikke må forsterkes. Er det Høyres linje at man nå går inn i en nedgangskonjunktur? Og hvordan samsvarer det med det Høyre har sagt når det gjelder behovet for innstramming?

Grete Knudsen (A): Generalstreik mot demokratiet, skrev næringsministeren i går. Og i svaret på en replikk fra Kjell Opseth tidligere i dag sa statsråden:

«Vi har vært borti dette forslaget om en feriedag tidligere, i 1993. Da var det ikke slike demonstrasjoner, eller slike politiske markeringer, som starter som en slags reaksjon mot en feriedag og som blir en allmenn politisk protest mot statsbudsjettets innstramminger. Da fikk vi altså ikke slike demonstrasjoner. Og hva var årsaken? Jeg kan bare se én avgjørende forskjell, og det er at den gang satt det en arbeiderpartiregjering med makten. Jeg har store problemer med å se at det kan finnes noen andre viktige argumenter.»

Dette sier næringsministeren om fire av landets største fagorganisasjoner. Han setter spørsmålsteget ved deres redelighet og integritet.

At ikke Sponheim er oppdatert om hva som skjedde angående fridagen i 1993, skal jeg la ligge. Jeg vil bare gjenta at Arbeiderpartiet ikke stemte for dette. Men vi har en meget ansvarlig fagbevegelse i Norge, som jobber for sine medlemmer, men som også deltar i brede samfunnsoppgaver. For de fagorganiserte er opparbeidede rettigheter i en hverdag som er mer og mer stressende, avgjørende. Det går ingen vei tilbake, man kan ikke reversere dem.

De ulike organisasjonene har gjort kjent at de har ulikt syn på politikk og på statsbudsjettet. Men når rettighetene de har forhandlet seg frem til, rokkes ved, går de sammen. Det er det det handler om. Og næringsministeren skriver: generalstreik mot demokratiet. Næringsministeren, som verbalt er for å gripe den nye teknologien, kan ikke ha skjönt hvordan vi kan sikre styring av de teknologiske utfordringene og sikre mål som arbeid for alle, og ikke minst meningsfylt arbeid for alle, uten at vår fagbevegelse spiller en nøkkelrolle.

Jeg kan heller ikke se hvordan vi skal kunne vinne den viktige kampen om makt som heter kompetanse- og utdanningssamfunnet, uten fagbevegelsens sterke engasjement. Vi vil ikke komme et skritt videre når det gjelder økonomisk demokrati uten at fagbevegelsen gir det en høy prioritet. Jeg tror det er begrenset hvor langt vi kommer med likhetsspørsmålet og likhetspolitikken om ikke fagbevegelsen deltar med alle sine krefter. Alt dette er spørsmål i det som heter veien frem.

Arbeiderpartiet ville ha håpet at Regjeringen hadde hatt et helt annet forhold til den norske fagbevegelse, slik at man sammen med arbeidstakere og arbeidsgivere kunne lagt et felles grunnlag for de viktigste økonomiske utfordringene som Norge nå er stilt overfor.

Hill-Marta Solberg (A): Statsministeren har i dag i et replikkordskifte bedt Arbeiderpartiet komme på banen. Og med det mente han at Arbeiderpartiet så raskt som mulig skulle legge fram en kuttliste. Før det kunne han ikke ta Arbeiderpartiets invitasjoner til samarbeid om et økonomisk opplegg for 1999 på alvor. Det var også vanskelig å forstå representanten Johan J. Jakobsen på noen annen måte enn dette da han for kort tid siden var på denne talerstolen. Statsministeren har på den an-

nen side uttrykt tilfredshet med Hagens konstruktive holdning, som det er blitt kaldt.

Carl I. Hagen har ikke lagt fram noen kuttliste. Han har derimot tatt avstand fra så godt som hele tilstrammingen i Bondeviks budsjett. Hagen avviser skatte- og avgiftsøkninger. Han er

- imot å fjerne småbarnstillegget
- imot å fjerne tilskuddet til sjøfolk
- imot å fjerne en feriedag
- imot økte egenandeler
- imot kutt i Forsvaret
- imot å redusere eldresatsingen neste år

I tillegg er han grunnleggende uenig med regjeringen Bondevik i en rekke andre spørsmål, som landbrukspolitik, flyktningspolitikk osv.

Hvorfor dette? Jo, for til tross for alt dette har statsministeren omtalt Hagens imøtekommenhet i rosende vendinger. Ikke en eneste gang har jeg registrert at Hagen er blitt presentert for kravet om å legge fram sin kuttliste. Kanskje er det slik at Regjeringen ikke ønsker å se den?

Men til tross for dette har alle som har fulgt denne debatten, ikke minst i dag, blitt sittende igjen med det klare inntrykk at statsministeren ved sine partifeller i Stortinget vil gå i forhandlinger med Høyre og Hagen, mens Arbeiderpartiets invitasjoner enten ikke er blitt besvart eller snarere er avvist. Tilbake henger spørsmålet om Regjeringen i virkeligheten har gjort det de ikke vil si, nemlig at de har valgt side.

Arbeiderpartiets invitasjoner om kompromiss når det gjelder kontantstøtten, er i virkeligheten avvist i dag med statsministerens henvisning til avtalen med Høyre og Fremskrittspartiet. Kan statsministeren nå bekrefte at sentrum egentlig valgte side da de undertegnet avtalen med Høyre og Fremskrittspartiet om kontantstøtten i april?

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Til det siste vil jeg bare si at jeg tror Arbeiderpartiet nå gjør klokt i snart å opptre litt mer konstruktivt og erkjenne at det er vedtatt en reform som fem partier har avtaler om i dette storting, og at det er en god reform, som er populær blant dem som den er aktuell for, selv om ikke Arbeiderpartiet har drevet den fram.

Hvis Arbeiderpartiet virkelig vil et samarbeid – og det velger jeg jo å tro – kan de vise det ved nå snart å ta konsekvensen av virkeligheten, som Jagland har bedt andre av oss gjøre tidligere. Da vil vi virkelig se om Arbeiderpartiet ønsker et samarbeid.

Ellers er det ikke riktig at jeg bare har bedt Arbeiderpartiet om å vise kort og hvor de skal kutte ned istedenfor bare å kritisere våre forslag. Det sa jeg til alle opposisjonspartier i mitt innlegg i dag. Selvsagt gjelder det alle. Men forskjellen mellom Arbeiderpartiet og de andre på dette punkt er at Arbeiderpartiets leder har sagt at det ikke er sikkert at hans parti vil gjøre det før i finansinnstillingen om en måneds tid. Det har jeg ikke hørt at andre har sagt, og det var det som gjorde at jeg på dette punktet kom med en spesiell utfordring til Arbeiderpartiet.

Så spurte Høyres parlamentariske leder meg om Regjeringen vil endre sitt budsjettforslag på bakgrunn av feriedagsspørsmålet. Det er riktig som Johan J. Jakobsen sa i fjernsynet i kveld, at det ser ut til å avtegne seg et flertall mot vårt forslag om å dra inn en fridag. Arbeiderpartiet har sagt det, selv om altså arbeiderpartiregjeringen i 1993 foreslo noe tilsvarende. Nå hørte jeg at Grete Knudsen trøstet seg til at Arbeiderpartiet den gangen i Stortinget stemte imot, men Grete Knudsen satt jo selv i regjering og stemte for.

Fremskrittspartiet og Høyre har også sagt at de går imot dette forslaget, selv om de to partiene i 1993 gikk inn for å ta bort to fridager. Men det får så være, det ser altså ut til at det er slik. Det er også riktig at Regjeringen, som finansministeren sa ved budsjettframleggelsen, ser dette forslaget i sammenheng med å utvide arbeidsgivernes ansvarsperiode for sykelønnen, og det har faktisk også sammenheng med den prosentvise reguleringen av grunnbeløpet. Men en kan ikke legge opp til den praksis at Regjeringen skal drive og endre sitt budsjettforslag dersom det avtegner seg et flertall mot noen av Regjeringens forslag under budsjettprosessen i Stortinget. Det har aldri vært vanlig tidligere. Det er selvsagt de partiene som går mot noen av Regjeringens forslag i Stortinget, som må finne inndekning for konsekvensene av det, hvis de mener at innstrammingen skal ha det samme omfang som i vårt opplegg. På det punktet synes jeg at Regjeringen skal opptre i pakt med vanlig praksis, og at dette får ordnes i Stortinget av dem som i tilfelle til slutt måtte skaffe et flertall mot dette forslaget.

Jan Petersen (H): Jeg synes at dette for så vidt var en grei og interessant avklaring, ikke minst på bakgrunn av de formuleringer Johan J. Jakobsen betjente seg av. Når det også er av en viss interesse, skyldes det ikke minst at Carl I. Hagen på den ene siden har sagt at feriedagen skal bort og på den andre siden har sagt at han har ingen ultimate krav utover kontantstøtten. Med det svaret som statsministeren nå gav, henger ikke det umiddelbart godt sammen, for å si det litt forsiktig, så det vil jo være interessant om Carl I. Hagen avklarer sitt forhold enten til ultimatumene eller til feriedagen senere.

Når det så gjelder dagens trontaledebatt, har den stått i budsjettets tegn. Det er ingen tvil om at situasjonen nå er vanskelig, og at målet for oss må være klart: å få til et budsjett som gjør at renten går ned, og at den er tilstrekkelig tilpasset den økonomiske situasjonen vi står overfor. Det betyr ikke at det er likegyldig hvilket budsjett man får. Det er svært viktig hvordan dette budsjettet innrettes. Nå har Regjeringen valgt å lage et budsjettopplegg som støter på problemer i forhold til alle mulige samarbeidspartnere i Stortinget. Vi har uttrykt vår skuffelse over skatte- og avgiftsprofilen i dette budsjettforslaget. Vi har advart mot og sagt hvor vår smertegrense går når det gjelder skatter og avgifter, og vi har uttrykt skuffelse over at Regjeringen i sine utgiftskutt treffer akkurat Høyres kjerneoppgaver. Allikevel vil vi legge trykk på arbeidet med å lage et alternativt budsjett for å vise hvordan den nødvendige innstramming kan skje uten at man går

til skatte- og avgiftsøkninger. Jeg er klar over at dette ikke blir lett, men det er grunnlag for en dialog med regjeringspartiene med sikte på å nå frem til et resultat.

Carl I. Hagen var opptatt av definisjonen av økninger. Det jeg har snakket om med hensyn til hvor vår smertegrense går, gjelder realøkninger, men det må ikke utlegges slik – og det er vel der Carl I. Hagen kanskje har behov for å få en avklaring – at vi er villig til å akseptere alt som ikke faller innenfor den definisjonen. Jeg tror f.eks. det er viktig å få gjort noe med avgifter som fører til alvorlige grensehandelsproblemer, og det gjelder skatte spørsmål hvor det er et poeng å gå til skattelettelser, f.eks. når det gjelder særfradraget for pensjonister, og dette er selvsagt ting vi arbeider med i forbindelse med vårt budsjett. Jeg håper og tror at Carl I. Hagen stilte sitt spørsmål fordi det her vil være mulig for oss å kunne stå sammen. Det er ikke alltid når Carl I. Hagen tar replikk på meg, at jeg har inntrykk av at formålet er å søke grunnlag for å stå sammen – jeg får innrømme det – men jeg håper at det gjelder skatte- og avgiftsspørsmål, selv om han var ganske valen på fingrene når det gjaldt disse spørsmålene ved budsjettbehandlingen i fjor, men jeg håper at styrken vil ta seg opp i år.

Carl I. Hagen (Frp): La meg først svare på det siste som Jan Petersen sa. Referansen til i fjor vil jeg bare returnere med å si at hvordan i all verden skulle det gått hvis ikke vi hadde latt det være igjen noen kroner så vi kunne få Høyre med på laget for å få budsjettet i orden. Det sa vi også i fjor, og det var nettopp derfor vi lot det være igjen noe til skatte- og avgiftslettelser. Det kommer helt an på hvordan forhandlingene går i år om det blir nødvendig å la hr. Petersen skryte av noe for å få det til.

Så vil jeg si at jeg er fornøyd med svaret på definisjonen. Jeg synes det var greit å få en avklaring, at med en avgiftsøkning mener Høyre en avgiftsøkning som er større enn den prisstigningen som Finansdepartementet har regnet med. Jeg merket meg også at det selvsagt ikke betyr at Høyre ikke vil gå inn på også den type avgifter, og jeg går ut fra at vi sammen kommer til å foreslå noen reduksjoner i noen av avgiftene som har ansvaret for grensehandelen, så jeg aksepterer det fullt ut, og også for så vidt et par av de andre tingene som var interessante, bl.a. særfradraget for eldre, som vi også kommer til å ha på vår liste når vi eventuelt møter til forhandlinger.

Ellers ser det ut til at i den debatten som pågår også utenfor salen, er Thorbjørn Jagland misfornøyd med at hans historiske tale i går ikke har vakt så stor oppmerksomhet. Det er tidligere påpekt hvorfor denne invitasjonen falt litt bort, den var preget av at en samtidig med invitasjon til samarbeid kom med en utskjelling av alle teoretisk potensielle samarbeidspartnere, og da er det jo litt merkelig. Så det skulle være artig om Thorbjørn Jagland, som jeg vet har tegnet seg, kunne fortelle: Hvilke partier er det han mener er verdig til å kunne dele dette regjeringsansvaret som han nå søker å få i stand, for en flertallsregjering, for noen må jo være verdig til å gå inn i en flertallsregjering sammen med Jagland. Og i går ekskluderte han jo omtrent samtlige partier i denne sal bortsett

fra SV. Så det er en sånn «open end»- invitasjon – det er liksom ikke noen retning. Er det slik å forstå at hvilket politisk innhold de andre partiene eventuelt står for, ikke spiller noen rolle? Om samarbeidet går til høyre eller venstre er mindre viktig, bare man får flertall? Det må vel være innholdet i politikken som er det avgjørende. Eller er det slik å forstå at det egentlig var en slags annonse? Skal andre partier da vurdere om man skal sende en søknad om samarbeid til Arbeiderpartiet, si at vi kunne godt tenke oss å inngå i en flertallsregjering? Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet har jo flertall i salen. Hvorledes skal den da i tilfelle utformes? Er det slik at man skal søke om å få forhandlinger om et politisk grunnlag? Det kunne være artig å høre hvordan Thorbjørn Jagland skal komme fra sin invitasjon i går til en realisering av sin drøm om en Jagland-ledet flertallsregjering.

Thorbjørn Jagland (A): Det mest aktuelle nå er jo at statsministeren svarer på hvem Regjeringen vil samarbeide med om neste års statsbudsjett. Denne trontaledebatten kan ikke slutte uten at det har skjedd.

Senterpartiets leder, Anne Enger Lahnstein, sa tidligere i debatten i dag at de beste løsninger finnes i samarbeid mellom sentrum og Arbeiderpartiet. Hun sa også følgende i en replikkveksling med representanten Gabrielsen:

«Hvis Høyre hadde vært med i denne regjering, hadde vi vært helt avhengig av Fremskrittspartiet. Jeg tror ikke det hadde vært noen god situasjon for landet. Og det hadde definitivt ikke ført til stabilitet.»

Og det er jeg helt enig i etter å ha hørt Carl I. Hagen akkurat nå og også tidligere i debatten. Fremskrittspartiet har nemlig gått mot nesten alle forslag Regjeringen har kommet med til innstramminger. Jeg har ikke hørt at Fremskrittspartiet har gått inn for et eneste forslag. Men Arbeiderpartiet har i lang tid, også i denne debatten, sagt at vi er villig til å forhandle om et kompromiss også om kontantstøtten. Men Regjeringens sjef har ikke svart på om Regjeringen er villig til å gjøre det samme, diskutere dette med Arbeiderpartiet. I stedet har representanter for regjeringspartiene, bl.a. representanten Steensnæs, mange ganger, også i debatter på fjernsynet, rost Fremskrittspartiet for ansvarlighet, rost Fremskrittspartiet for å være konstruktivt. I virkeligheten er Fremskrittspartiet det minst konstruktive partiet, Fremskrittspartiet er det partiet som har gått imot nesten alle forslag fra Regjeringen, mens det største partiet i denne salen, som har åpnet for et kompromiss om den viktigste og vanskeligste saken, nemlig kontantstøtten, nærmest blir harselert med av statsministeren. Jeg må si på vegne av Arbeiderpartiet: Vi er skuffet over dette. Jeg håper at statsministeren på slutten av denne debatten kan klarlegge hvor Regjeringen går, hva Regjeringen vil, hvem Regjeringen vil samarbeide med.

Og jeg har lyst til å spørre: Er det ansvarlig politikk å legge Regjeringens skjebne i hendene på Fremskrittspartiet? Er det ansvarlig politikk å legge Regjeringens skjebne i hendene på Fremskrittspartiet, som har gått imot alle

forslag til innstramminger som har kommet fra denne regjeringen, og som i tillegg vil gjøre landets valutapolitikk til spørsmål om en dragkamp i forbindelse med forhandlingene om statsbudsjettet? Jeg synes ikke det er ansvarlig politikk. Jeg synes det ville vært ansvarlig å tatt imot en invitasjon fra Arbeiderpartiet om å diskutere kontantstøtten, som er viktig, og vi er også åpne for å drøfte andre spørsmål i forbindelse med statsbudsjettet. Jeg ber om at statsministeren klarlegger dette på slutten av denne debatten.

Per-Kristian Foss (H): Nå er det ikke min jobb å svare på vegne av statsministeren, men jeg må jo si at jeg har ikke registrert at talere for noen mulig flertallskonstellasjon på ikke-sosialistisk side har mottatt invitten om å gjøre valutapolitikken til noe slags salderingsspørsmål eller forhandlingsspørsmål i Stortingets budsjettforhandlinger. Det er et solospill som ett parti driver med, for det meste i media, men helt på sidelinjen, og det bryter med all tradisjon – iallfall som mitt parti står for – å behandle den type spørsmål på en slik måte.

Nå skal jeg heller ikke ta angrepene fra Thorbjørn Jagland på Hagen på meg, men jeg må jo si at når man lytter til representanter fra Arbeiderpartiet, er det også vanskelig å se sammenheng og alternativ. Jeg har ikke hørt noen begeistrede tilrop fra Arbeiderpartiet heller til noe kutt som Regjeringen foreslår. Jeg har heller ikke hørt noen sammenhengende resonnementer om hva slags skattepolitikk Arbeiderpartiet legger opp til. I avisene leser vi at Arbeiderpartiet går mot de to største skatte- og avgiftsøkninger Regjeringen foreslår, økning av 28-satsen opp til 29, og elavgiftsøkningen. Arbeiderpartiet har nå gått mot begge. Jeg vil regne med at det er en avklaring på linje med den avklaring som Yngve Hågensen har fått på feriedagen, den er gitt på samme måte, i de samme fora. Og så kommer representanten Tom Thoresen fra Arbeiderpartiet, nestleder i stortingsgruppen, og sier i dag at Arbeiderpartiet har ikke uttalt seg mot Regjeringens skatteopplegg. Det var det som ble sagt i et replikkordskifte med meg. Dette henger jo ikke sammen overhodet, og jeg må si jeg skjønner godt at Arbeiderpartiet vil vente i det lengste med å summere opp sine forslag i et såkalt alternativt budsjett. Men vi venter med spenning. Kanskje kan vi få gode ideer til nye kutt også der, det har hendt.

Bare en ting til slutt. Representanten Hagen gav det inntrykk at Regjeringen driver og opererer med konsumprisindeksanslag for neste år som en slags form for spekulativt opplegg, og at det er spekulativt høyt lagt. Det er i strid med de faktiske forhold, og det står trykket godt inn i tabellen på side 26 i nasjonalbudsjettet, hvor det fremgår at prognosen Regjeringen legger til grunn på 3,25 f.eks. er identisk med Norges Banks anslag, identisk eller lavere enn Statistisk sentralbyrås, den ligger på linje med Den norske Bankforenings, den ligger betydelig lavere enn hva en rekke private institusjoner – som også er gjengitt her – og utenlandske banker prognoserer. Så det er rimelig grunn til å si at dette er et anslag som ligger midt på treet og ikke har noe spekulativt over seg. Og jeg

må jo si at jeg ville aldri være med på å gjøre prognose-makeriet til en form for kasteball for å forsøke å trikse med budsjettall. Det har aldri noe parti drevet med – ikke i min tid i alle fall – i budsjettdebatten i Stortinget, og det synes jeg kanskje vi skal holde oss litt for gode til. Dessuten må jeg få lov til å minne representanten Hagen om at medvirkende til høy inflasjon vil jo hans valutapolitikk også føre til at renten blir liggende høy lenge.

Kristin Halvorsen (SV): Jeg synes mye av det som skjer i denne debatten, er ganske merkelig. For eksempel denne logikken som Jakobsen kom med først, og som statsministeren gjentok etterpå, nemlig at de sakene som et flertall i Stortinget klart har sagt at de er imot, de er tapt for Regjeringen. Det var begrunnelsen for at fridagen var droppet, og at denne streiken som var her ute i dag, var helt bortkastet.

Men dette gjelder på en rekke områder av det Regjeringen har foreslått. Så vidt jeg kan se, er det et flertall i Stortinget imot de kuttene som er foreslått når det gjelder Forsvaret, det er vel egentlig bare SV som har vært positive til det. Det er et flertall imot de forslagene om økte egenandeler som Regjeringen har kommet med, det er et flertall imot de skatte- og avgiftsøkningene som Regjeringen har kommet med – og i det hele tatt. Det eneste jeg kan se av større ting som ligger i budsjettet som er omdiskuterbart, som det er flertall for, er kontantstøtten. Og nå begynner jeg å lure på hvordan disse forhandlingene skal foregå rundt omkring. Hvis det er sånn at Regjeringen sitter med en liste og tenker å nei, søren, det var det ikke flertall for, nei, nei, da skal det bli morsomt utover høsten.

Det som kommer til å skje nå, er at det budsjettet som Regjeringen har lagt fram, det er egentlig bare en skisse til et budsjett. Det er sånn som sentrumsregjeringen kunne ha tenkt seg at det skulle ha vært. Men det eneste vi vet, er at mesteparten av denne skissen kommer ikke til å bli vedtatt på de mest omdiskuterte områdene. Det vi vet, er at når kontantstøtten er det eneste som står fast, så er det Høyre og Fremskrittspartiet de skal gå til. Helt inntil siste replikkrunde her i dag har de altså vært i tottene på hverandre som hund og katt og ikke på talefot overhodet. Og da skal altså stakkars Steensnæs fly først til Hagen og så til Petersen, fram og tilbake og fram og tilbake, og så kommer det et eller annet ut av det om noen uker som er i nærheten av å være et budsjett for 1999, men det eneste vi vet, er at det ikke er noe som ligner på det som sentrumsregjeringen har lagt fram. Dette synes jeg er meget merkelig.

Da er vi i nærheten av noe av det som Jagland tok opp i går og som hadde fortjent en større politisk oppmerksomhet, nemlig behovet for en flertallsregjering. For dette spillet kommer altså ikke til å ta slutt før det er et flertall som legger føringene på den politikken som skal føres her i landet. Og det kommer ikke før sentrumsregjeringen sprekker. Det eneste alternativet til det er at sentrumsregjeringen åpner for både Høyre og Fremskrittspartiet. Inntil den tiden kommer det til å være sånn at det meste av det som foregår av politisk debatt, be-

stemmer Carl I. Hagen. Bestemmer han at det skal dreie seg om sjokoladeavgift eller spritavgift, så er det like viktig som skatt på valutatransaksjoner. Og sånn kommer det til å holde på. Det tror jeg både vanlige folk og politisk aktive interesserte mennesker skal komme til å slite fryktelig med.

Statsminister Kjell Magne Bondevik: La meg til Kristin Halvorsen si at hvis hun tror at Regjeringen kommer til å akseptere for sin del at det skal bli vedtatt et budsjett som overhodet ikke ligner noe som helst på det sentrumsregjeringen har lagt fram, så tar hun feil.

La meg til noe Jagland var inne på, si at det er selvsagt ikke aktuelt for Regjeringen å gjøre penge- og valutapolitikken til et debattspørsmål eller til gjenstand for forhandlinger i forbindelse med statsbudsjettet – hvis man skulle tro det. Det er ikke på den måten slike spørsmål behandles.

Så må jeg til Grethe Fossum si når hun beskyldte meg for å redusere spørsmålet om barnehager til et spørsmål om penger, at bakgrunnen for min replikk på dette punktet var jo at hennes egen partileder brukte penger som argument mot kontantstøtten og på en fullstendig misvisende måte. Og da måtte jeg selvsagt sette det på plass og si at så enkelt som Jagland gjorde dette, er det ikke. Og så er det jo litt pussig at Grethe Fossum starter med å beskyldte meg for å gjøre det til et pengespørsmål, for så selv å ende opp med å gjøre det til et pengespørsmål, som hun gjorde da hun skulle prøve å legge fram beregninger på at det var så mye mer lønnsomt at foreldrene sendte barna i barnehage. Jeg har et positivt syn på barnehager. Jeg har faktisk selv hatt barn i barnehage, det har ikke noe med det å gjøre. Men jeg ønsker at småbarnsforeldre skal få valgfrihet med hensyn til hvordan de tar omsorgen for barna – menn som kvinner.

Så spør Arbeiderpartiets leder hvem Regjeringen vil samarbeide med om budsjettet. Og det sier han som i dag har slått til lyd for en flertallsregjering, men uten overhodet å ville si med hvem han vil samarbeide med i en slik flertallsregjering. Han ber oss svare på invitasjonen fra Arbeiderpartiet. Regjeringen har sagt, og vi mener, at vi gjerne går inn i reelle forhandlinger med Arbeiderpartiet om budsjettet. Men Arbeiderpartiet vet, selv om de misliker det, at det er flertall i Stortinget for kontantstøttereformen. Jo før Arbeiderpartiet erkjenner det, jo mer reelle kan forhandlingene bli, og jo mer reell kan invitasjonen til samarbeid være. Jeg tror det er klokt at en nå snart tar innover seg det og aksepterer at det kan bli vedtatt reformer som ikke Arbeiderpartiet har drevet fram.

Så var Kristin Halvorsen til slutt inne på behovet for flertallsregjering. En må kunne fastslå at det ikke har avtegnet seg noe flertallsregjeringsalternativ. Vi står overfor mindretallsregjeringsalternativer. Sentrumsregjeringen har vist seg styringsdyktig. Jeg tror slett ikke budsjettprosessen blir så vill som det Kristin Halvorsen prøvde å tegne et bilde av her. Landet har fått budsjetter før. Jeg tror at Stortinget vil være seg sitt ansvar bevisst og sørge for at landet i tide også får et budsjett for 1999.

Thorbjørn Jagland (A): Statsministeren sa nå at Arbeiderpartiet vet at det er flertall i Stortinget for kontantstøtteoverføringene. Ja, det er flertall for å øke utgiftene til kontantstøtte. Men de som ble enige om dette, glemte finansieringen. Det er nesten som om jeg neste gang jeg skal kjøpe meg bil, idet jeg kjører ut av butikken med den nye bilen og bilselgeren spør: skal du ikke betale, skulle svare som Johan J. Jakobsen i Dagsavisen her forleden. Da han ble spurt om det ikke hadde vært klokt å snakke om finansiering av kontantstøtten, sa han: Nei, det ville blitt for omfattende. Neste gang jeg skal kjøpe meg bil, skal jeg svare bilselgeren: Nei, det vil bli for omfattende å betale bilen.

Det er mellom de fem partiene ikke forhandlet om de tre milliardene dette koster. Og det gjenstår å se om man kan bli enige om det. Statsministeren ber oss om å ta konsekvensene av virkeligheten. Ja, hva er den? Jo, de partiene man er blitt enig med om å øke utgiftene med 3 milliarder, har i løpet av denne debatten sagt her fra Stortingets talerstol: Vi vil kutte alle skatte- og avgiftsøkninger. Det er 4 milliarder kr i bortfall av innstramminger.

Så vil de ha økte utgifter til forsvar. De vil ta vekk økningen i egenandeler i helsevesenet, og det er en rekke andre ting som de har bedt om å få endret på statsbudsjettet. Bare her i kveld har det løpt på noen hundre millioner kr, fordi denne fridagen ikke kommer inn i bildet i forbindelse med statsbudsjettet. Hvis man skal holde den samme stramheten i budsjettet, snakker vi i beste fall om 5-6 milliarder kr. Man må da finne alternative kutt sammen med de to høyrepartiene. Da vil jeg henlede oppmerksomheten på de kuttforslagene som vi vanligvis har. I fjor foreslo f.eks. Fremskrittspartiet at man skulle kutte i sykelønner, man skulle ikke få lønn de to første dagene, og det skulle være 80 pst. kompensasjon deretter. Fremskrittspartiet foreslo, så vidt jeg husker, 6 milliarder kr i kutt i landbruksstøtten. Man foreslo at all inntektsutjamning mellom kommunene skulle falle bort. Man kuttet i såkalt politikerskapt kultur. Så kuttforslagene vil nok komme på bordet, og de vil det bli behov for. Men jeg må spørre: Er sentrumspartiene villig til å gå til så store nedskjæringer i velferdssektoren, fordi man ikke vil drøfte et kompromiss med Arbeiderpartiet om kontantstøtten? Jeg synes statsministeren må svare klart og tydelig på om han er villig til å innlede forhandlinger med Arbeiderpartiet om kontantstøtten, som vi har sagt oss villig til å drøfte. Virkeligheten trenger seg på, også for Regjeringen.

Carl I. Hagen (Frp): Nå begynner jeg å bli litt forvirret. Thorbjørn Jagland kommer nå stadig med historier om hva vi skal ha foreslått. Noen av dem er riktige, men en god del av dem er feil. Jeg vet ikke om Thorbjørn Jagland tar sikte på å bli en forfatter, eller dikter. Dikteren Thorbjørn Jagland kunne kanskje vært et passende uttrykk. Jeg ser av avisene at jeg er omtalt som tryllekunstner. Han sier til Kommuneforbundet at å trylle er noe man gjør på sirkus. Jeg trodde det først og fremst var noe man gjorde andre steder, men man gjør det jo også der. Jeg er tidligere blitt kalt klovn. Da må jeg få si med en

(Hagen)

gang at jeg tar karakteristikk som klovn og tryllekunstner som en hedersbetegnelse. Det å være klovn på sirkus, det er hardt arbeid, da må man ha talent. Og skal man være så god i trylling som Arnardo var, må man også ha talent og være meget, meget dyktig. Så jeg takker for disse komplimenter. Så får jeg høre fra hr. Jagland om han tar min karakteristikk av ham som dikter som en tilsvarende kompliment. Men jeg syns han fornærmer tryllekunstneren når han sier at å trylle er noe man gjør på sirkus, politikk er hardt arbeid. Akkurat som om det å være tryllekunstner på sirkus ikke er hardt arbeid!

Men når han nå etterlyser dekning av denne reformen med kontantstøtte, vil jeg si at den er jo dekket inn i det forslaget til statsbudsjett som Regjeringen har lagt frem. Det er til og med et overskudd på 52 milliarder kr i det budsjettforslaget. Det er helt riktig at det er enkelte av forslagene vi ikke liker. Det er også en rekke ting som Jagland ikke liker, ifølge Aftenpostens referat fra talen til Kommuneforbundet. Men det at man har ulike utgangsposisjoner for forhandlinger, kan vel ikke medføre at man ikke skal forhandle. Så denne sammenligningen med bilsalget skjønner jeg overhodet ikke. Det er ingen som har gått til Jagland og sagt at han må være villig til å forhandle om sykelønnsordningen, for der vet vi jo svaret. Arbeiderpartiet har sagt at sykelønnsordningen ikke er forhandlingsbar – og det er et reelt standpunkt. Tenk om nå Bondevik gikk opp og sa: OK, vi skal forhandle om kontantstøtten, hvis dere forhandler om sykelønnen. Da er vi akkurat like langt, fordi det er Jaglands håndtering som er spørsmålet her.

Og når det gjelder sykelønnen, vet vi jo at den ikke kan være forhandlingsbar. Jeg stod og hørte på Yngve Hågensen her ute i stad. Han har vel en viss innflytelse på Thorbjørn Jagland – jeg skal ikke bruke den karakteristikken av ham som Hågensen gjorde en gang. Men jeg må få lov til å spørre: Hvor var Jagland under demonstrasjonen? Jeg stod nede under en fane hvor sjøfolkene protesterte mot løftebrudd når det gjaldt refusjonsordningen for sjøfolk, men jeg var visst den eneste politiker som deltok i demonstrasjonen -

Flere representanter (fra salen): Nei!

Carl I. Hagen (Frp): – unnskyld, den eneste parlamentariske leder, de andre stod bak, der oppe. Det kunne være artig å høre noe fra Jagland om løftebruddet når det gjelder sjøfolkene, om man kan regne med å få rettet opp det under årets budsjettbehandling.

Einar Steensnæs (KrF): Stakkars Steensnæs, sa representanten Halvorsen – og det lå faktisk helt oppriktig.

Det er klart at hun peker på en realitet, nemlig den at hvis det ikke er forhandlingsvilje til stede blant opposisjonspartiene, klarer ikke dette stortinget å levere et budsjett, slik det har plikt til etter Grunnloven. Det må være forhandlingsvilje, kompromissvilje, til stede, ellers går ikke dette. Slik har det vært tidligere med mindretallsregjeringer. Da har det vært oss, bl.a., som har stilt opp for

å gi landet et budsjett. Det har ikke vært lett. Det har ført til at vi har fått stryk, og rapp over ryggen, for de kompromisser man har måttet inngå. Men slik er det i forhandlinger, en må gi for å få noe. Slik håper vi det vil bli også denne gangen.

Så sies det at vi skryter av Hagen. Jeg kostet på meg én replikk i det programmet Jagland viser til. Jeg honorerte de partier som er villige til å komme til forhandlingsbordet – uten å legge forutsetninger eller velte svære stabbesteiner i veien fram mot forhandlingsbordet. Det er det det går ut på. Jeg har ingen blåøyd tro på optimisme i forhold til hva Hagen vil legge på forhandlingsbordet av krav og forventninger som forutsetning for en budsjettenighet med Fremskrittspartiet. Det har jeg litt erfaring fra, jeg vet hvilke oppgaver jeg går til, og hva finansfraksjonen vår går til. Men Fremskrittspartiet har i hvert fall sagt at de vil komme til forhandlingsbordet uten å stille forhåndsbetingelser – vi kjenner deres posisjoner. De har gått imot alt, men jeg må nesten få returnere til representanten Jagland: Hva har Jagland omfavnet i dette budsjettet, f.eks. når det gjelder skatter og avgifter? Så langt jeg kan forstå av Aftenposten av i går, går Arbeiderpartiet mot alle de forslag som gjelder skatter og avgifter som Regjeringen har lagt fram. Han kan ha vært mistolket på det punkt, men det er i hvert fall slik han er blitt oppfattet. Han går også imot kontantstøtten. Og dermed er det lagt betydelige hindringer i veien for å finne fram til enighet med Arbeiderpartiet.

Men jeg har ikke lyst til å gi opp dette, for jeg tar på alvor det ønsket som Arbeiderpartiet har fremkommet med: å komme til budsjettenighet med sentrumspartiene ut fra en ren politisk vurdering. Det er nemlig ikke gode svar på hva som vil skje dersom ikke Stortinget klarer å komme til enighet om det budsjettet som er fremlagt fra Regjeringens side. Ingen har konstruert et politisk alternativ som med større troverdighet kan legge fram et budsjett i Stortinget som kan loses igjennom med et flertall. Derfor er det et ansvar for et samlet storting å levere et budsjett, slik Grunnloven krever.

Gunnar Kvassheim (V): De vanskelige samarbeidsforholdene i Stortinget stresser SV-lederen. Hun misunner ikke Einar Steensnæs som skal lede forhandlingene. Jeg tror SV-lederen skal være glad for at det er opparbeidet en slik ekspertise på Stortinget. Den vil bli etterspurt dersom den dagen skulle komme at Arbeiderpartiet og SV skal i regjering sammen. Det vil bli meget tøffe forhandlinger når SV og Arbeiderpartiet skal forme sin miljøpolitikk, sin oljepolitikk og sin flyktningpolitikk – områder hvor SV står betydelig nærmere Regjeringen enn Arbeiderpartiet. Eller er det kanskje slik at Jagland skal bruke Terje Røed-Larsen som samarbeidsminister når han skal bygge et fellesskap mellom SV og Arbeiderpartiet?

Det har vært snakk om streiken i dag, og det er ikke unaturlig at den også settes inn i demokratiperspektiv. Det var et forslag i 1993 som LO også reagerte mot, og som gjaldt en fridag. Yngve Hågensen sa da at han håpet at Stortinget ikke fulgte opp forslaget fra Regjeringen – og det var i en situasjon da det på en helt annen og dårlig

gere måte passet å fremme et slikt forslag enn det gjør i dag. Nå er Arbeiderpartiets sentralstyremedlem/LO-sjefen av en helt annen oppfatning når det gjelder hvilke virkemidler som er de rette mot et slikt forslag, et forslag som arbeiderpartiregjeringen anbefalte i 1993, men som en da håpet at Stortinget ikke fulgte.

Det er referert til en artikkel av næringsminister Lars Sponheim i Dagens Næringsliv i går, med spørsmålet «Generalstreik mot demokratiet?» Spørsmålsteget glemte Grete Knudsen – men jeg skal ikke dvele ved det. Dette er en viktig debatt om hvem som har innflytelse, og om hvordan båndene er mellom dem som har innflytelse i organisasjonssystemet og i politikken. Her er det mange spennende utfordringer som jeg er klar over ikke finnes i studiesirkelene i Arbeiderpartiet, men som hører hjemme i et demokrati, hvor makt analyseres og vurderes.

Thorbjørn Jagland (A): Dette blir mer og mer interessant minutt for minutt. Representanten Hagen sa nettopp at kontantstøtten er dekket inn i forslaget til statsbudsjett, samtidig som han har gått imot samtlige inndeckningsforslag – på rad og rekke, i flere dager. Senest nå for noen minutter siden opplyste han at han også er imot forslaget om å ta bort tilskuddet til sjøfolk. Og ikke bare det, han gikk nå også imot sine egne inndeckningsforslag. Nå vil han ikke lenger kutte i sykelønnsordningen, for han har vært på demonstrasjon i dag. Så det som nå står igjen, er det som han sa i trontaledebatten. Og der vil jeg spørre hvordan Regjeringen ser på det, for nå er det stort sett bare landbrukspolitikken – tror jeg – som står igjen som inndeckning. Han sa nemlig der – han henviste til at Regjeringen så behov for mer arbeidskraft i mange sektorer:

«Der vil vi endre landbrukspolitikken, og jeg utfordrer Regjeringen, når den snakker om behovet for å frigjøre arbeidskraft til de sektorer hvor det er mangel på arbeidskraft, til å se på oversysselsettingen i vår matvareproduksjon ...»

Jeg lurer på om dette samsvarer med Regjeringens politikk, og om det nå er denne alliansen de tre sentrumspartiene vil ha, med Fremskrittspartiet.

Jeg har også lyst til å stille et spørsmål som nå trenger seg på, for denne kontantstøtteordningen må nemlig finansieres. Det er ingen bragd av fem partier å bli enige om å øke utgiftene med 3 milliarder pr. år, det kan hvem som helst i denne salen være med på. Men det er først når man skal bli enige om finansieringen at påkjennningene kommer. Mitt spørsmål er følgende: Hvis de fem partiene ikke klarer å bli enige om finansieringen i forbindelse med årets statsbudsjett, faller da avtalen bort? Det mest naturlige ville jo være at avtalen da faller bort, for da har ikke de fem partiene klart jobben sin. Da er det ikke dekning for avtalen. Og da vil jeg spørre: Er det da grunnlag for å komme til Arbeiderpartiet og snakke om statsbudsjettet? Jeg gjentar igjen: Arbeiderpartiet har sagt seg villig til å drøfte alle sider ved statsbudsjettet, inklusive kontantstøtten, men det er helt umulig å få Arbeiderpartiet med på å dekke inn hele denne avtalen som det ikke engang er klart om de fem partier som har inngått avtalen, er i stand til å dekke inn.

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Til det siste er det jo å si at det går ikke an å isolere én del av statsbudsjettet på den måten representanten Jagland nå gjør. Budsjettet er en helhet, inntektssiden dekker opp utgiftssiden. Det er ikke slik at én post på inntektssiden skal dekke opp én post på utgiftssiden.

Det var bredt flertall i Stortinget for noen år tilbake om å ha full barnehagedekning i år 2000, og da kan en spørre: Var det enighet blant de partiene som da vedtok det, om hvordan man nøyaktig skulle finansiere det fram til år 2000? Nei! Dette var jeg faktisk selv med på, men jeg tror det var før Jaglands tid i Stortinget. Det er ikke på den måten man driver budsjettpolitikk. Budsjettet er en helhet.

Trontaledebatten har langt på vei blitt en finansdebatt, men det har også i stor grad blitt skyggeboksing, fordi det på dette tidspunkt foreligger bare ett helhetlig budsjett, nemlig Regjeringens. I den grad partier vil ha et annet budsjett, må de presentere sitt helhetlige alternativ, ikke bare kritisere enkeltforslag fra Regjeringen. Sentrumsregjeringen har tatt på seg den krevende oppgave å legge fram et budsjettforslag med en innstramming på 9 milliarder kr. Det må nødvendigvis inneholde en del upopulære tiltak, og dem er det selvsagt lett å kritisere. Men ansvarlige opposisjonspartier kan ikke begrense seg bare til slik kritikk. De må presentere realistiske alternativer, og det venter vi at de gjør. Det må de også hvis de ønsker en annen regjering enn den sittende. Jeg har ikke registrert at det er presentert realistiske flertallsregjeringalternativer, og blant mindretallsalternativene tror jeg sentrumsregjeringen vil være den mest styringsdyktige, slik Stortinget er sammensatt.

Vi har i løpet av ett år gjennomført mange saker, og det skal vi presentere et regnskap for, men vi har mer vi ønsker å gjøre. Vi ønsker at et godt velferdssamfunn skal bli enda bedre, med vekt på tiltak for barn, eldre, syke og funksjonshemmede. Arbeidet for et bedre miljø og en bærekraftig utvikling skal fortsette. Den distriktspolitiske innsatsen skal forsterkes for å ta hele landet i bruk. Planer for større åpenhet, modernisering og fornyelse av offentlig forvaltning skal realiseres. Og sist, men ikke minst, Regjeringen vil at Norge skal stå i front i solidaritet med fattige og forfulgte i kamp for menneskeverd og menneskerettigheter. Jeg håper at Regjeringen får anledning til å fortsette dette arbeidet, og det har jeg faktisk tro på vil skje.

Carl I. Hagen (Frp): Det var en kort bemerkning fra Thorbjørn Jagland som fikk meg til å be om ordet en gang til, og det er for å sørge for at ikke den misforståelsen og det dikteriet skulle gå videre. Vi har ikke endret vårt standpunkt når det gjelder sykelønnsordningen. Faktum er at jeg svarte på den invitasjonen som alle parlamentariske ledere fikk fra de fire fagforeningsledere til å motta et brev og være til stede under demonstrasjonen. Innholdet var at demonstrasjonen var mot inndragelse av en feriedag – ingen andre formål. Det brevet vi fikk, inneholdt stort sett det samme, en bekreftelse på at formålet med demonstrasjonen var å hindre inndragelse av

en feriedag. Det var et standpunkt som jeg på forhånd hadde sagt meg enig i. Men jeg passet meg vel, for jeg har fra avisoppslag om 1. mai-tog lært at det er viktig hvilke paroler man går under eller står under. Jeg fant heldigvis en parole som er fullt dekkende for et standpunkt. Fremskrittspartiet har hatt hele tiden, nemlig å opprettholde refusjonsordningen for sjøfolk for ikke å kaste en del tusen sjøfolk ut i arbeidsledighet, slik som Thorbjørn Jagland har forsøkt å gjøre med disse sjøfolkene en del år.

Men så forbauser Thorbjørn Jagland meg. Han later til å tro at når Stortinget vedtar nye utgifter, nye reformer og nye tiltak, så skal det være en slags øremerket inndekning fra inntektssiden, hvor man skal vite at *det* tiltaket finansieres fra *den* avgiften, fra *den* skatten, eller hvis man ikke har noen økte skatte- og avgiftsinntekter til inndekning, så skal det være den og den nedskjæringen. Det har jo aldri vært sånn! Hadde Thorbjørn Jagland vært nybegynner, hadde jeg trodd det var en misforståelse. Men la meg bare nevne at han selv flere ganger har sagt at eldrereformen, som vi var veldig glad for – jeg er veldig glad for at vi fremmet forslag om en stortingsmelding om en eldreomsorgsreform i trontaledebatten for noen år siden og derigjennom fikk en rakett i enden på arbeiderpartiregjeringen til å komme med sine forslag – er fullfinansiert. Og det er 30 milliarder kr. Jeg har aldri sett noen oversikt fra Thorbjørn Jagland eller den tidligere regjering over hvilke eventuelle andre tiltak den skulle gå ut over, eller hvilken type inntektsøkning eller skatt som skulle gå akkurat til den reformen. Det er ikke slik systemet er.

Jeg har her et par av de første sidene i statsbudsjettet, sidene 7 og 8. Her går det frem at vi får skatte- og avgiftsinntekter i 1999 på 405 milliarder kr. Det er en økning på 23 milliarder kr fra 1998. Det er vel ingen direkte forbindelse mellom disse inntektene på 405 milliarder kr og hvilke formål de brukes til. Hvor har Thorbjørn Jagland det fra at det skal være noen øremerking på dette området?

Kristin Halvorsen (SV): Først vil jeg si at det må ha gjort et meget sterkt inntrykk på Carl I. Hagen å stå blant vanlige arbeidsfolk og demonstrere i dag. Det må ha vært første gang. Det må være grunnen til at han har behov for å vitne om dette utallige ganger fra Stortingets talerstol. Vi får håpe at flere ting, bl.a. fagbevegelsens syn på sykkelønsordningen, sakte, men sikkert kan sive inn hos Carl I. Hagen.

For det andre: Stortingsflertallet – Høyre, Fremskrittspartiet og sentrumspartiene – jukser i debatten om kontantstøtte. Man later som man ikke visste hva man gjorde da man underskrev denne avtalen som skulle vare i tre år! Carl I. Hagen visste hva han gjorde da. Carl I. Hagen visste at han fikk et abonnement som gjorde at Fremskrittspartiet kom til å være et vesentlig parti ved alle budsjettbehandlinger og revidertbehandlinger ut denne stortingsperioden. Og hvis det var noen som ikke visste hva de gjorde da de skrev under på avtalen, så må det være de glade amatører som har skrevet under fra de an-

dre partiene. For dette er jo ikke en hvilken som helst sak. Dette er den ene hellige saken for Regjeringen, som det ikke skal forhandles om! Dette er den ene saken som man har en skriftlig avtale på. Det er jo det som er situasjonen.

Da hele diskusjonen om kontantstøtte pågikk, prøvde faktisk SV, på tvers av vår egen oppfatning, å få lirket noen svar ut av Regjeringen på om det kanskje var mulig å lage en annen modell som var mer fornuftig, som ikke gjorde at kontantstøtte var en betaling for å holde unger unna barnehagen. Uansett hva det ellers gikk til utenom barnehage, så var det bra. Det betyr ikke at foreldrene er mer hjemme sammen med ungene sine. Det betyr mange flere dagmammaer og praktikanter og uoversiktlige løsninger. Da var det ikke et pip fra noen i Regjeringen om at dette var noe som det gikk an å endre på. Da foretrakk man å skrive under en avtale med Høyre og Fremskrittspartiet framfor å gå inn i en dialog og møte noen av de helt relevante motforestillingene som kom. Det var to grunner til at SV gikk inn i den diskusjonen og jeg tok den kjeften som vi også fikk: Vi ønsket å redde barnehagetilbudet for mange unger som trenger det, og vi ønsket å hindre det abonnementet som Høyre og Fremskrittspartiet har fått, og som vi kommer til å se resultatene av denne høsten. Det er grunnene. Og jeg lurte på når det kommer til å gå opp for medlemmer av sentrumsregjeringen, f.eks. Senterpartiet, som egentlig er mot kontantstøtten, at den har for stor pris i forhold til kommuneøkonomien, i forhold til fordelingspolitikken, i forhold til å gå hele høsten i regi av Carl I. Hagen. Vel bekomme!

Presidenten: Presidenten vil be representanten om å unngå å beskyldte kolleger for å jukse. Det er ikke et dekkende uttrykk – i hvert fall bør man unngå den slags type beskyldninger.

Kristin Halvorsen (SV): Jeg skal tenke meg om.

Thorbjørn Jagland (A): Representanten Hagen sa nå at man ikke kan kreve øremerket inndekning av en reform. Det er ingen som har krevd øremerket inndekning, men det er noen som ber om svar på hvordan man skal dekke den inn. Man kan ikke dekke den inn ved å fjerne alle forslag til inndekning, slik Hagen nå har gjort i dagervis og senest her i salen i kveld – fjernet resten av Regjeringens inndekningsforslag og så begynt på sine egne.

Jeg har lyst til å referere hva hans partifelle John Alveim sa tidligere i debatten i dag om eldrereformen:

«Det som har opprørt meg mest i det foreliggende statsbudsjett, er forslaget om å forlenge gjennomføringen av eldre pakken med to år. Dette forslaget viser at det er langt mellom liv og lære hos denne regjeringen når det gjelder å ivareta svake grupper i samfunnet.»

...«De eldre har ikke tid til å vente i ytterligere to år på en bedre og verdig omsorg. De eldre syke har faktisk knapp tid, hundrevis at syke eldre vil faktisk dø i disse to årene uten at de fikk oppleve en tilrettelagt, verdig og respektfull livskveld fra samfunnets side».

Det finnes inndekninger i Regjeringens forslag til statsbudsjett. På punkt etter punkt kan de refereres, men på punkt etter punkt har Fremskrittspartiet gått mot disse forslagene, bl.a. på den måten som John Alvheim sier, som jeg nå refererte til. Det er ingen som har krevd øremerket inndekning, men vi vil ha svar på hvordan inndekningen skal foreslås. Og når vi er nødt til å ta en debatt med Fremskrittspartiet her i kveld, er det jo fordi Regjeringen overhodet ikke vil svare. Men det er Fremskrittspartiet som skal være Regjeringens støtteparti, hvis Regjeringen ikke er villig til å gi noe svar på om man vil samarbeide med Arbeiderpartiet om neste års statsbudsjett. Jeg konstaterer at statsministeren nå sier at det ikke går an å isolere én del av statsbudsjettet. Det er nettopp det disse fem partiene har gjort, de har tatt ut én utgiftspost som er kjempestor hvert eneste år framover. De har ikke snakket om inndekningen, men det er det de nå må gjøre, og de må snakke om helheten. Jeg er skuffet over at statsministeren ikke har kommet Arbeiderpartiet i møte, ikke vil diskutere med det partiet som Anne Enger Lahnstein tidligere i dag har sagt står Regjeringen nær-

mest i velferdspolitikken. Det hadde vært mulig å drøfte dette på et mye mer ansvarlig grunnlag enn i de siste minuttene å rote seg inn i dette med Fremskrittspartiet som man ser ikke kan gå.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten er avsluttet.

Presidenten ser nå ingen grunn til å ringe, siden det ikke foreligger noen forslag.

Presidenten vil dermed foreslå at Hans Majestet Kongens tale til det 143. storting ved dets åpning og meldingen om Norges rikes tilstand og styring vedlegges protokollen. – Dette anses vedtatt.

S a k n r . 2

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 21.35.
